

Luonnontuoteala Pohjois-Pohjanmaalla

[Kinnunen Johanna](#)
29.10.2013 :: [Energia ja ympäristö](#)

Metatiedot

Nimeke: Luonnontuoteala Pohjois-Pohjanmaalla

Tekijä: Kinnunen Johanna

Aihe, asiasanat: ekologisuus, hankkeet, hyvinvointiala, hyödyntäminen, jäkälät, kasvit tuotteet, keräilytuotteet, kotimaiset tuotteet, koulutus, luonnonkasvit, luonnonmarjat, luonnonsienet, luonnontuoteala, luonnontuotteet, luonto, lähiruoka, mahla, marjat, markkinointi, matkailu, matkailuala, metsäntuotteet, pienyritykset, Pohjois-Pohjanmaa, projektit, raaka-aineet, raaka-ainevarat, sienet, tutkimus- ja kehittämistoiminta, tutkimustoiminta, yrittäjät, yritykset

Aihe, luokitus: 67

Tiivistelmä: LT-INNO -hankkeessa kartoitettiin vuonna 2012 luonnontuotealan toimijoita sekä yrityksiä Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeessa selvitettiin alueen osaamista, vahvuuksia, heikkouksia, verkostoja, kehittämistarpeita sekä tulevaisuuden mahdollisuuksia. Tämä raportti on katsaus kartoituksen tuloksiin.

Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan toiminta on pääasiassa pienimuotoista. Maakunta ei ole profiloitunut luonnontuotealalle. Alan tunnettuuden kasvattaminen ja liiketoiminnallisesti uskottavan imagon luominen ovat keskeisiä luonnontuotealan toimijoiden tehtäviä. Maakunnan runsaat ja monipuoliset raaka-ainevarannot ovat alihyödynnettyjä ja luonnontuotealan yritystoiminta Pohjois-Pohjanmaalla painottuu marjoihin.

Toiminnan kausiluonteisuus, lainsäädäntö, yhteistyön puutteet sekä raaka-aineen saatavuus hankaloittavat pienyritysten toimintaa. Tällä hetkellä tuotanto ei vastaa kasvavaan kysyntään esimerkiksi matkailu-, ravintola- ja hyvinvointialoilla. Viljelyn lisääminen, tuotekehitys sekä jatkojalostukseen panostaminen ovat keinoja alan kasvattamiseksi. Pohjois-Pohjanmaan vahvuuksia ovat runsas kehittämis- ja tutkimusorganisaatioiden sekä nuorison määrä ja laaja koulutustarjonta.

Terveys- ja ekologisuustrendit kasvattavat luonnontuotealan mahdollisuuksia. Pohjoisten luonnontuotteiden terveysvaikutusten tutkimus ja tutkimustulosten hyödyntäminen ovat tärkeässä roolissa. Yrittäjien tuotekehitys-, markkinointi- ja liiketoimintaosaamista on parannettava innovatiivisten tuoteideoiden sekä perinteistä ammentavien tuotteiden kaupallistamiseksi. Verkostoitumisella myös yli toimialarajojen on luonnontuotealan kehittymisen kannalta suuri merkitys.

Julkaisija: Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2013-10-29

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-098-5>

Kieli: suomi

ISBN: 978-951-597-098-5

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun seudun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Kinnunen, J. 2013. Luonnontuoteala Pohjois-Pohjanmaalla. ePooki. Oulun seudun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 16. Hakupäivä 30.10.2013. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-098-5> (<http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-098-5>).

1 Johdanto

[Luonnontuotealan innovaatioverkosto ja toimialan uudet mahdollisuudet](#) (<http://www.luontoyrittaja.fi/515.html>) (LT-INNO) -hankkeessa kartoitettiin kesän 2012 aikana luonnontuotealan ja alaan kytkeytyviä toimijoita ja yrityksiä Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeessa selvitettiin alueen osaamista, vahvuuksia, heikkouksia, verkostoja, kehittämistarpeita sekä hyviä ideoita alan edistämiseksi. Selvitystä tehtiin toimistotyönä sekä toimija- ja yritysraastattelujen kautta. Työskentelytapana käytettiin lisäksi räätälöityä kehittämistyöpajaa, minkä avulla pyrittiin myös yritysten ja toimijoiden keskinäiseen verkostoitumiseen.

Tämä raportti on katsaus selvityksen tuloksiin eli Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan nykytilanteeseen ja alan mahdollisuuksiin. Raportissa esitetään maakunnan yleiskuvaus sekä luonnontuotealan näkyminen alueen ohjelmissa. Raporttiin on listattu maakunnan luonnontuotealan toimijoita ja yrityksiä sekä niiden ehdotuksia alan kehittämiseksi. Selvitystyön perusteella laadittiin Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan nelikenttäanalyysi (SWOT).

LT-INNO-hanketta hallinnoi Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti ja rahoittaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013. Raportti on laadittu hankkeen osatoteuttajana toimivan Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oamk) Luonnonvara-alan yksikössä. LT-INNO-hanketta toteuttavat osaltaan myös Foodwest Oy, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT, Rovaniemi), Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Itä-Suomen yliopisto sekä Teknologiaakeskus KETEK Oy.

Kiitämme kaikkia kyselyyn, haastatteluun ja työpajaan osallistuneita yrityksiä ja toimijoita.

2 Monimuotoinen Pohjois-Pohjanmaa

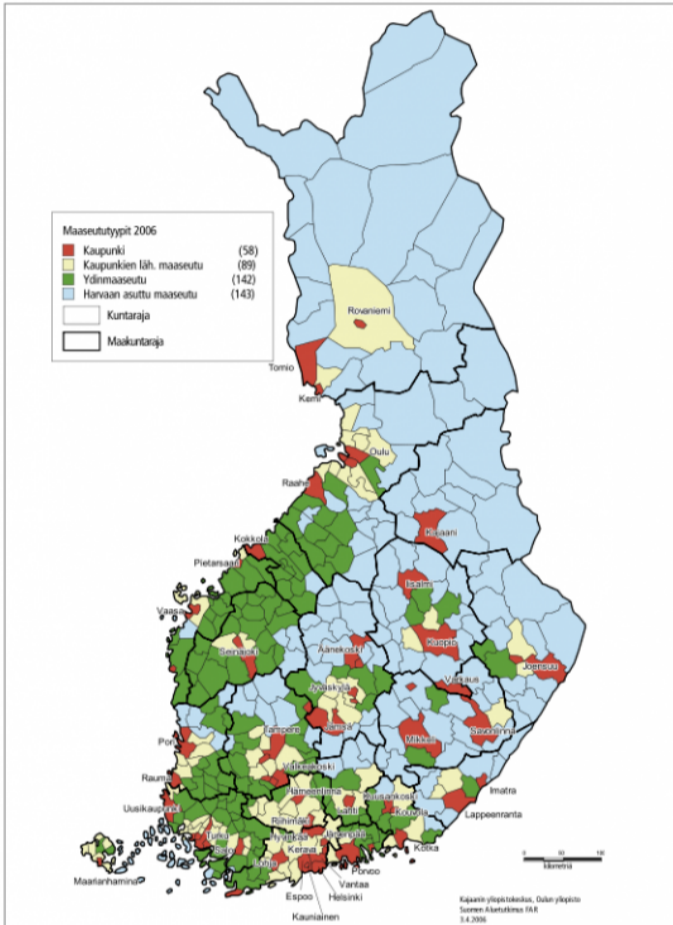
Pohjois-Pohjanmaan maakunta ulottuu Kalajoen hiekkasärkiltä Kuusamon vaaraisemiin. Metsätalousmaata on maakunnassa 31 110 km², mikä on 88,3 % koko maakunnan pinta-alasta [\[1\] \(#cite-text-0-0\)](#). Asukkaita Pohjois-Pohjanmaalla on lähes 400 000 ja väkiluku on kokonaisuudessaan kasvusuunnassa [\[2\] \(#cite-text-0-1\)](#). Maakunnan keskuskaupunki on Oulu, jonka alueella asuu yli puolet maakunnan väestöstä. Väestö on koulutettua ja keski-ikältään Suomen nuorinta. Tasapainoinen väestörakenne turvaa työvoiman saatavuutta myös tulevaisuudessa, joskin tilanne on erilainen maakunnan eri osissa. [\[3\] \(#cite-text-0-2\)](#)

Maakunnassa toimii eri toimialoilla useita kansainvälisiä suurteollisuuden yksiköitä, joilla on myös jatkossa suuri merkitys maakunnan kehitykselle. Maakunnan talouden perustana ovat ICT-ala ja uusi teknologia, metsä, metalli, energia sekä matkailu. Alat tukeutuvat alueen luonnonvaroihin. Globaalin kilpailutilanteen kiristyessä elinkeinoelämän haasteita tuo alueiden saavutettavuus. [\[3\] \(#cite-text-0-2\)](#) Maakunnan itäraja on samalla osa EU:n ja Venäjän rajaa ja Kuusamossa sijaitsee yksi Suomen ja Venäjän välisistä raja-aseamista. Pohjois-Pohjanmaalla on kaksi lentokenttää, Oulussa ja Kuusamossa. Lentoyhteydet Ouluun ovat erittäin hyvät ja myös kansainvälisiä suoria yhteyksiä on. Kuusamoon reittilentoja on harvemmin ja matkailuliikenne onkin ratkaistu charter-lennoilla.

Osaaminen ja koulutus ovat maakunnan kehityksen peruspilareita. Oulussa sijaitsee monitieteinen yliopisto, joka on tutkimus- ja kehitystyössään painottunut biotekniikkaan, informaatiotekniikkaan, pohjoisuuteen ja ympäristöön. Oulun yliopistolla on innovaatiokeskittymiä eri puolilla maakuntaa. Pohjois-Pohjanmaan korkeakouluverkostoa täydentävät Oulun seudun ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulut. Oulussa sijaitsee monen kansallisen tutkimuslaitoksen toimipisteitä, esimerkiksi metsätutkimuslaitos (Metla), Suomen ympäristökeskus (SYKE), maa- ja elintarviketutkimuslaitos (MTT), riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL), elintarviketurvallisuusvirasto Evira sekä valtion teknillinen tutkimuslaitos (VTT).

Yritysten määrä on Pohjois-Pohjanmaalla nousussa. Maakunnan yrityksistä yli 99 % on pieniä tai keskisuuria ja yli 80 % uusista työpaikoista syntyy juuri pk-yrityksiin. [\[3\] \(#cite-text-0-2\)](#) Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman visio vuodelle 2030 pitää sisällään ajatuksen, että Pohjois-Pohjanmaa on kansainvälinen yrittäjyysmaakunta. Pohjois-Pohjanmaan alueellisen maaseutuohjelman 2007–2013 mukaan maaseudulla toimivien yritysten kilpailukykyä ja toimialojen välistä verkottumista on kehitettävä. Elinkeinoelämää pyritään monipuolistamaan maakunnan maaseutualueilla. [\[4\] \(#cite-text-0-5\)](#)

Pohjois-Pohjanmaa on vahvasti maaseutumainen maakunta (kuva 1), joka jakautuu Oulun, Oulunkaaren, Koillismaan, Raahen, Ylivieskan, Nivala-Haapajärven sekä Siikalatvan seutukuntiin (taulukko 1). Ydinmaaseutu keskittyy pääasiassa jokilaaksoihin ja pääliikenneväylien varsille. Maakunnassa kaupunkialueiksi on luokiteltu Oulu, Kempele ja Raahe. Harvaan asuttua maaseutua on pääasiassa Koillismaan, Oulunkaaren, Nivala-Haapajärven sekä Siikalatvan seutukunnissa. Maaseudun vetovoima vaihtelee Pohjois-Pohjanmaan eri osissa. Pohjois-Pohjanmaan alueellisen maaseutuohjelman 2007–2013 visiossa maakunnan maaseutu ja kaupunkialueet ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa. Oulun lähistöllä maaseutu-kaupunki-vuorovaikutus korostuu, kun taas maakunnan eteläosan maaseudun vahvuudet ovat elinvoimaisissa kylissä sekä alkutuotannossa. Maaseudun kehittämistoiminnassa huomioidaan erilaiset maaseutualueet ja kunnioitetaan aluekeskusten kehittämisstrategioita.

KUVA 1. Suomen maaseututyyppi 2006 [\[5\] \(#cite-text-0-6\)](#)

TAULUKKO 1. Pohjois-Pohjanmaan seutukunnat ja alueiden erilaisuus [\[3\] \(#cite-text-0-2\)](#)

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski
Asukkaita: 21 000
Vahvuuksia: Luonto ja matkailuelinkeino.

Seudulla satsataan tietoyhteiskunnan palvelutuotantoon sekä puuteollisuuden, metalli- ja alkutuotannon, hyvinvointipalveluiden ja jalostavan teollisuuden kehittämiseen.

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä
Asukkaita: 225 000

Vahvuuksia: Väestömäärä, nuori väestö, koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot.

Haasteita: Nuorisotyöttömyys.

Oulun Eteläinen

Kolmen Pohjois-Pohjanmaan maakunnan eteläosan seutukunnan yhteistyöalue:

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva
Asukkaita: 15 000

Vahvuuksia: Monipuolinen elinkeinorakenne sekä puutuote-, metalli- ja elintarviketeollisuus, maatalous.

Haasteita: Asukasluvun säilyttäminen.

Kasvava toimiala: Matkailu.

Ylivieskan seutukunta

Oulunkaaren seutukunta

Ii, Pudasjärvi, Utajärvi (Simo / Lappi, Vaala / Kainuu)
Asukkaita: 28 000

Vahvuuksia: Oulun läheisyys, matkailu, luonto, luonnonvarat, seudullinen yhteistyö.

Haasteita: Riittävän väestömäärän sekä tasapainoisen väestörakenteen säilyttäminen.

Mahdollisuuksia: Matkailu.

Raahen seutukunta

Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki, Vihanti
Asukkaita: 35 000

Vahvuuksia: Kone- ja metalliteollisuus, elinvoimainen alkutuotanto, maaseutututkimuksen ja osaamisen keskittymä (MTT Ruukki), syväsatama.

Nivala-Haapajärven seutukunta

Haapajärvi, Käsämäki, Nivala, Pyhäjärvi, Reisjärvi
Asukkaita: 31 000

Vahvuuksia: Suhteellisen hyvä ikärakenne, monipuolinen ammatillinen koulutus sekä korkeakoulu, maatalous.

Kasvavia toimialoja: Metall- ja puutuoteollisuus.

Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Sievi, Ylivieska

Asukkaita: 44 000

Vahvuuksia: Monipuolinen elinkeinorakenne, toimiva pk-yritystoiminta, hyvä logistinen sijainti, monipuolinen teknologia-alan koulutus- ja kehittämistoiminta.

3 Luonto ja raaka-aineet - Pohjois-Pohjanmaan vahvuus

Pohjois-Pohjanmaalla luonnonvara-ala on keskimäärin koko maata merkittävämpi toimiala. Pohjoisen luonnonvara-alan kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2013 toimialan vahvuusiksi maakunnassa mainitaan raaka-aineet, ympäristö ja elämykset. Maakunnassa on paljon suoalaa, maidon- ja perunantuotantoa sekä luontomatkailla. Pohjois-Pohjanmaa on myös merkittävä marja-, jäkälä-, poro- ja kalamaakunta. [\[6\] \(#cite-text-0-8\)](#) Luonto ja luonnonvarat mainitaan maakuntasuunnitelmassa Pohjois-Pohjanmaan erityisenä valtina. Nämä tekijät korostuvat erityisesti maakunnan itä- ja koillisosissa. Pohjois-Pohjanmaalla pyritään kehittämään terveysvaikuteista ja ekologista luonnonvaratuotantoa sekä nostamaan tuotannon jalostusastetta. [\[3\] \(#cite-text-0-2\)](#)

Luonnonvara-alan suurin haaste Pohjois-Pohjanmaalla on kilpailukyyn ylläpito ja lisääminen. Uusia mahdollisuuksia alalle saadaan uusia sovelluksia kehittämällä ja uuden teknologian nopealla käyttöönotolla. Luonnonoloiltaan edullisempien alueiden kanssa kilpailtaessa tuotantoa on tehostettava. On myös kehitettävä keinoja, joilla kotimaiset lähiraaka-aineet voivat kilpailla hinnastaan huolimatta, esimerkiksi laatunsa perusteella. Maatilojen määrä Pohjois-Pohjanmaalla on laskenut, kun taas yksittäisten tilojen koko on kasvanut. Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelman 2007–2013 tavoitteena on vahvistaa maatalouden vahvuuksia ja huomioida tuotannon erilaisuus maakunnan eri alueilla. Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2014-2020 linjataan lisäksi, että maaseudun yrittäjyyden turvaamiseksi tarvitaan nykyistä enemmän erikoiskasvituohtantoa sekä jatkojalostusta. Tilojen on monipuolistuttava sekä erikoistuttava. Tuotantoon otettavien luonnonvaraisten kasvien kasvintuotantoa maakunnassa edistetään. [\[7\] \(#cite-text-0-10\)](#)

Pohjois-Pohjanmaalla luonnontuotteiden keruu, kauppa ja jalostus on laajaa koko valtakunnan mittakaavassa, mutta kokonaisuutena kyseessä on kuitenkin pieni toimiala. Maakunnan metsäluonto ja metsiin perustuva kulttuuriperintö tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia erilaiselle elinkeinotoiminnalle. Pohjois-Pohjanmaan alueellisen metsäohjelman visiossa halutaan monipuolista ja kasvavaa tuotantoa metsien eri tuotteiden sekä aineettomien hyötyjen ja palveluiden ympärille. Maakunnassa halutaan lisätä yritystoimintaa mm. luontomatkaillen virkistyspalveluiden, luontoon perustuvien hyvinvointipalvelujen sekä keruutuotteiden jalostuksen alueille. [\[8\] \(#cite-text-0-11\)](#) Koillis-Suomen elinkeinostrategiassa 2011–2015 luonnontuotealan kehittäminen mainitaan yhtenä viidestä keskeisimmästä toimenpide-ehdotuksesta.

Maakunnassa toimii tällä ohjelmakaudella viisi toimintaryhmää: Myötäle ry, JoMMA ry, Nouseva rannikkoseutu ry, Keskipiste-Leader sekä Rieska-Leader ry (taulukko 2). Toimintaryhmät ovat laatineet maakunnan maaseutuohjelmaa täydentävät paikalliset kehittämissuunnitelmat, joissa luonto ja luonnontuotteet ovat esillä eri tavoin.

TAULUKKO 2. Luonto ja luonnontuotteet toimintaryhmien ohjelmissa

JoMMA ry

Toimialue: Haukipudas, Ii, Kempele, Kiiminki, Muhos, Pudasjärvi, Utajärvi, Yli-Ii, Oulun maaseutumaiset alueet
Vahvuuksia: Luonnonvarat, kuten marjat ja sienet.

Mahdollisuuksia: Matkailu ja oheispalvelut, välimatkojen merkityksen pieneneminen tekniikan kehittämisen myötä.

Painopisteitä: Raaka-aineiden hyödyntäminen ja jatkojalostaminen. [\[9\] \(#cite-text-0-12\)](#)

Myötäle ry

Toimialue: Kuusamo, Taivalkoski (Posio/Lappi)

Vahvuuksia: Puhdas ja monimuotoinen luonto, luonto- ja kulttuurimatkailu oheispalveluineen, alueen monipuoliset peruselinkeinot ja puhtaat raaka-aineet. Mahdollisuuksia: Luonnonvarojen jatkojalostus, matkailu- ja hyvinvointipalvelut, arvojen muutos luontoa ja perinteitä suosivaksi. [\[11\] \(#cite-text-0-14\)](#)

Rieska-Leader ry

Toimialue: Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Sievi, Ylivieska (Himanka, Kannus, Kälviä, Lohtaja/Keski-Pohjanmaa)

Vahvuuksia: Luonnonvarat.

Mahdollisuuksia: Monialaisuus tai erikoistuminen luonnonvara-alalla, jatkojalostus, luontomatkailla, ruokakulttuurin kytkeminen matkailuelinkeinon.

Painopisteitä: Yrittäjyyden ja yhteisöllisyyden tukeminen. [\[13\] \(#cite-text-0-16\)](#)

Keskipiste-Leader

Toimialue: Siikalatva, Haapavesi, Kärsämäki, Pyhäntä, Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi
Vahvuuksia: Puhtaus, luonto.

Mahdollisuuksia: Luonto ja luonnonvarat, erityisesti matkailussa hyödynnettyä, luonnontuotteiden hyödyntäminen, marjojen jatkojalostus. [\[10\] \(#cite-text-0-13\)](#)

Nouseva rannikkoseutu ry

Toimialue: Liminka, Lumijoki, Hailuoto, Tyrnävä, Siikalatva, Siikajoki, Raahe, Vihanti, Pyhäjoki

Vahvuuksia: Luonto ja luonnonvarat.

Mahdollisuuksia: Luontoon ja luonnonvaroihin perustuva yrittäjyys, erityisesti matkailu. Alueellisten erikoisuuksien löytäminen ja omaleimaisten tuotteiden ja palveluiden jalostaminen. Turve kauneuden- ja terveydenhoidossa, kasvi- ja sienivärijäys, kasvit yrteinä. [\[12\] \(#cite-text-0-15\)](#)

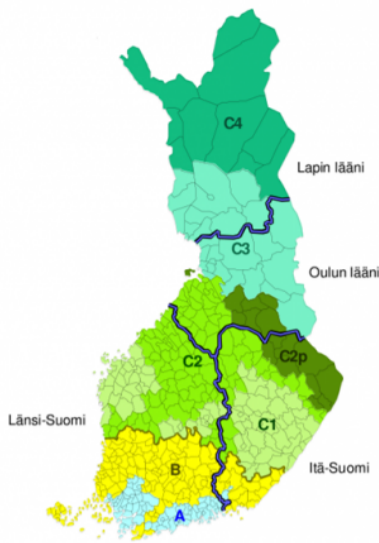
3.1 Luonnontuotteiden raaka-ainetuotanto

Luonnontuotteiden raaka-ainetuotannolla tarkoitetaan tässä luonnonmarjojen, -sienten ja -yrttien sekä erikoisluonnontuotteiden talteenottoa luonnosta sekä niiden puoliviljelyä ja viljelyä. Erikoisluonnontuotteita ovat esimerkiksi mahla, pettu, terva, tuohi, turve, jäkälät, havut, oksat, kävyt, pajut, sammalet sekä kaislat. Tässä yhteydessä raaka-ainetuotantoon luetaan myös luonnonkasvien siemen- ja taimituotanto. Raaka-ainetuotanto sisältää raaka-aineen keruun lisäksi varastoinnin tuotantopaikalla, kuljetuksen, puhdistuksen, pesun, lajittelun sekä muun mahdollisen kauppakunnostuksen tai käsittelyn, mikä ei merkittävästi muuta tuotteen luonnetta. Raaka-ainetuotantoon kuuluu myös raaka-ainetuotannon tuotteiden kääriminen tai pakkaaminen kuluttajapakkauksiin.

Luonnonmarjojen hyödyntämisessä kasvunvaraa

Luonnonmarjojen kokonaissadosta vain pieni osa hyödynnetään. Marjojen vuotuinen kokonaissato Suomessa arvioidaan 500–1000 miljoonaksi kiloksi, josta poimittavaksi kelpaava osuus on 30–40 %. Luonnonmarjoista poimitaan arviolta vain 5–10 %. Sekä marjasadot että poimintamäärät vaihtelevat huomattavasti vuosittain. [\[14\] \(#cite-text-0-17\)](#)

Luonnontuotealan yritysten lukumäärästä, työllistävydestä tai liikevaihdosta ei ole saatavilla kattavaa seurantatietoa. 1970-luvulta lähtien marjojen ja sienten kauppaantulomäärä- ja poimintatulotiedot on kerätty vuosittaisessa MARSItutkimuksessa. MARSItilastojen ulkopuolelle jäävät suora- ja torimyynti sekä kotitarvepoiminta. Kotitarvepoiminta on Suomessa kaupalliseen poimintaan verrattuna moninkertaista. MARSIt on ainoa virallinen ja valtakunnallinen tilastointijärjestelmä. MARSIt:ssa Suomi on jaettu neljään suuralueeseen (kuva 2). Pohjois-Pohjanmaan lisäksi Oulun läänin tilastoissa on mukana Kainuu.

KUVA 2. MARS-aluejako sekä EU-tukialueet [15] (#cite-text-0-18)

Kaupallisesti merkittävimmät luonnonmarjat Suomessa ovat puolukka, mustikka ja lakka, joista puolukka on yleensä määrällisesti suurin. Kaupallisen puolukanpoiminnan parhaat alueet ovat Oulun ja Lapin läänit. Mustikkaa poimitaan omaan käyttöön koko maassa, mutta suurin kaupallinen merkitys sillä on Pohjois-Suomessa; Oulun läänissä ja Lapissa. Erityisesti lakkaa myydään myös suoraan kuluttajille, suurtalouksille, ravintoloille ja leipomoille. Mustikkaa ja puolukkaa viedään paljon ulkomaille, mutta myös tuontia harjoitetaan. Lakkaa joudutaan suuren kotimaisen kysynnän vuoksi tuomaan maahan erityisesti elintarviketeollisuuden tarpeisiin. [15] (#cite-text-0-18)

Vähemmän kaupallista merkitystä omaavia luonnosta kerättäviä marjoja ovat variksenmarja, pihlajanmarja, karpalo, mesimarja, luonnontyrni, metsävadelma ja juolukka. Muutamia luonnonmarjoja myös viljellään, esimerkkeinä tyrni, mesimarja, karpalo, pihlajanmarja ja pensasmustikka. Variksenmarjaa kerätään myyntiin satunnaisesti melko suuriakin määriä pääasiassa Oulun ja Lapin läänin alueilta. [15] (#cite-text-0-18) Variksenmarjalla on potentiaalia nousta uudeksi supermarjaksi mustikan rinnalle. Marjalla on todettu korkea antioksidanttiaktiivisuus ja tunnistettu runsaasti flavonoideja sekä monimuotoinen antosyaaniprofiili. Variksenmarja on Suomen kolmanneksi satoisin luonnonmarja ja sen marjoja voi kerätä aina heinäkuulta seuraavaan kevääseen asti. [16] (#cite-text-0-21)

Karpaloa tulee Suomessa myyntiin yleensä vain pieniä määriä ja elintarviketeollisuuden käyttämä karpalo ostetaankin pääasiassa ulkomailta. Mesimarjan käyttöä rajoittaa sen korkea hinta. Pihlajanmarjaa tuodaan ulkomailta, koska sillä on käyttöä teollisuudessa. Metsävadelman käyttöä rajoittaa sen korkea hinta sekä herkkä pilaantuminen. Tyrnin myynti tapahtuu suurelta osin suoraan kuluttajille erilaisissa tapahtumissa kuten markkinoilla ja myyjäisissä. Viljelty tyrni on valtaamassa tyrnimarkkinat luonnonvaraiselta. [15] (#cite-text-0-18) Vuonna 2011 tyrniä viljeltiin Pohjois-Pohjanmaalla 14,9 hehtaarin alalla. Maakunnassa tyrniä viljeli 31 yritystä ja tyrnisato oli 9,5 tonnia. [17] (#cite-text-0-23)

Ikääntyminen on vähentänyt kotimaisten poimijoiden määrää kaupallisessa poiminnassa, sillä nuoremmat ikäluokat poimivat lähinnä kotitarpeiksi. Suomessa onkin viime vuosina ollut paljon ulkomaisia poimijoita. Vuonna 2011 ulkomaalaisten poimijoiden osuus koko luonnonmarjamyyntistä Oulun läänissä oli 76 %. Poimintatuloa kertyi Oulun läänissä noin 9,7 milj. euroa eli noin 45 % koko Suomen poimintatulosta. [15] (#cite-text-0-18)

Pohjois-Pohjanmaalta löytyy useita luonnontuotteiden välitystoimintaa harjoittavia yrityksiä ja myös monet maakunnan 4H-yhdistykset välittävät erilaisia luonnonmarjoja, -sieniä ja -yrtejä. Puolukkaa ostavat esimerkiksi Haapajärven, Kärämäen, Limingan, Merijärven, Ylikiimingin, Siikajoen, Siikalatvan ja Tyrnävän 4H-yhdistykset. Mesimarjan ostoa harjoitetaan 4H-yhdistysten toimesta Hailuodossa, Kempeleessä, Kiimingissä, Limingassa, Lumijoen, Merijärvellä, Oulussa, Oulunsalossa, Ylikiimingissä sekä Pyhäjoella. [18] (#cite-text-0-25)

Sienten kaupallinen poiminta vähäistä Pohjois-Pohjanmaalla

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira pitää yllä ohjeellista listausta suositeltavista ruokasienistä. Eviran listalla ovat herkkutatit, kangastatti, punikkitatit, voitatti, haaparuskut, kangarusku, leppäruskut, isohapero, kangashapero, keltahapero, viinihapero, mustavahakas, kehänsieni, mesisienet, kantarelli, suppilovahvero, mustatorvisieni, lampaankäpää, vaaleaorakas, korvasieni, huhtasienet, tuoksuvalmuska sekä viljelty ruokasienet. [19] (#cite-text-0-26)

Vientimahdollisuksiensa ansiosta herkkutatit on ylivoimaisesti kaupallisesti merkittävin suomalainen sieni. Muita kaupallisesti hyödynnettyjä sieniä ovat korvasieni, keltavahvero, suppilovahvero sekä erityisesti suolasieninä käytetyt rouskut. Suurimmat sienten myyntimäärät tulevat Itä-Suomesta, mutta myyntiä tapahtuu jonkin verran myös Oulun läänissä. Vuonna 2011 sienistä kertyi poimintatuloa Oulun läänissä yhteensä noin 86 000 euroa, mikä oli vain 4 % koko Suomen poimintatulosta. [15] (#cite-text-0-18)

Kilomääräisesti suurin Oulun läänissä myyntiin kerätty sienilaji on yleisimmin herkkutatit. Herkkutatit on arvostettu ruokasieni erityisesti Etelä- ja Keski-Euroopassa ja suurin osa suomalaisista tateista viedäänkin ulkomaille. Herkkutatit herkkä pilaantuvuus vaatii kokeneita poimijoita sekä nopeasti toimivan keräily- ja kuljetusketjun. Vuonna 2011 herkkutatitadosta saatu poimintatulo Oulun läänissä oli 65 000 euroa. Oulun läänin osuus herkkutatitien koko Suomen poimintatulosta oli 5 %. [15] (#cite-text-0-18)

Korvasienien myrkyllisyyttä koskeva julkisuus on vähentänyt sen käyttöä erityisesti uusilla potentiaalisilla käyttäjillä. Ostoa rajoittaa myös poikkeava keruu-aika sekä määrien pienuus. Ravintolat ostavat korvasientä jonkin verran suoraan poimijoilta. Lähes 38 % myyntiin poimituista korvasienistä poimittiin vuonna 2011 Oulun läänissä. [15] (#cite-text-0-18)

Muiden sienilajien kauppaantumäärät Oulun läänissä ovat selvästi herkkutatitaa ja korvasientä vähäisempiä. Keltavahvero sekä suppilovahvero ovat erityisesti kotitarvepoimijoiden suosiossa, mutta niitä myös myydään suoraan torilla sekä suurtalouksille ja ravintoloille. Oulun läänin osuus koko Suomen poimintatulosta oli vuonna 2011 keltavahveron osalta 2 %, suppilovahverolla 0,2 %. Kaupallisesti tärkeitä rouskuja ovat haaparusku sekä kangarusku. Myös karvarouskua kerätään Suomessa myyntiin vuosittain. Oulun läänin osuus rouskujen koko Suomen poimintatulosta vuonna 2011 oli vain 0,2 %. [20] (#cite-text-0-30)

Luonnonmarjojen poiminnasta poiketen suurin osa sienten kaupallisesta poiminnasta tapahtuu kotimaisten poimijoiden toimesta. Vuonna 2011 ulkomaalaiset poimivat Oulun läänissä vain 2 % MARS-tilastojen sienimyyntistä. [15] (#cite-text-0-18)

Luonnonrytiraaka-aine pääasiassa keruusta – viljelytoiminta pienimuotoista

Suomessa yrtejä käyttävät yritykset saavat tarvitsemiaan raaka-aineita luonnonkeruusta, viljelystä tai tuonnista. Suomessa käytettyjä luonnonryttejä ovat muun muassa:

- Ahomansikka
- Islanninjäkälä
- Kamomillasauni
- Kanerva
- Kataja
- Poimulehti
- Puna-apila
- Puolukka
- Koivu
- Kultapiisku
- Kumina
- Kuusi
- Lillukka
- Pyöreälehtikihokki
- Siankärsämö
- Maitohorsma
- Mesiangervo
- Mesimarja
- Mustaherukka
- Mustikka
- Sianpuolukka
- Vadelma
- Valkoapila
- Mänty
- Nokkonen
- Peltokorte
- Piharatamo
- Pihlaja
- Voikukka
- Vuohenputki
- Väinönputki

Kaupallista kysyntää joko Suomessa tai ulkomailta on myös muun muassa heinäratamolla, mäkikuismalla, ruiskaunokilla, keto-orvokilla, niityhumalalla, takiaisella, vesiheinällä, juolavehnällä, suomyrtillä, ruusujuurella, rohtomesikällä, huopakeltanolla, peltoemäkillä, pietaryrtillä sekä kangasajuruoholla. [21] (#cite-text-0-32)

Luonnonryttien keruulla vahvimmat alueet ovat Oulun ja Lapin lääneissä. Pohjois-Pohjanmaalla useat 4H-yhdistykset välittävät erilaisia luonnonryttejä, muun muassa pyöreälehtikihokkia sekä suopursua. Kihokkia vastaanottavia asemia löytyy Kiimingistä, Limingasta, Oulusta, Oulunsalosta, Ylikiimingistä sekä Utajärveltä. [18] (#cite-text-0-25)

Luonnon- ja viljeltyjen ryyttien välillä ei ole selvää rajaa, koska osa nykyisin luonnosta kerättävistä kasveista on vähitellen siirtymässä myös viljelyn piiriin. Virallisista tilastoista ei Suomessa saa tietoja viljeltyistä luonnonrytteistä. Suomessa luonnonryttien viljelytoiminta on melko pienimuotoista, viljelyala vuonna 2006 oli arviolta 9–12 hehtaaria. Suomessa viljeltiin tuolloin noin 10–12 ryyttilajia, joista tärkeimmät olivat nokkonen, ruusujuuri ja siankärsämö. [21] (#cite-text-0-32) Kasvukauden lyhyys ja viileys, pitkä talvi, lumi sekä rauta heikentävät Suomen ryyttiviljelyn kilpailukykyä ja maamme onkin Euroopan pohjoisimpia ryyttiviljelymaita. Viljelyolosuhteet paranevat Suomen rajojen sisäpuolella selvästi Oulusta etelään päin. [22] (#cite-text-0-35)

Galambosin [21] (#cite-text-0-32) mukaan muutama lääketehdas Suomessa käyttää kotimaista raaka-ainetta tuotteidensa valmistukseen ja viljelyttää rohdosryttinsä ammattimaisilla sopimusviljelijöillä. Suomessa on lisäksi pieniä erikoistiloja, joilla useita eri yrtejä viljellään yrityksen omien tuotteiden tai palveluiden raaka-aineiksi tai kotimaisille ostajille. Joko itse kerätyillä tai keräilijöiltä ostetuilla luonnonrytteillä on myös suuri merkitys näiden pientilojen tuotevalikoimassa. Yleisesti ottaen ryyttiviljely on Suomessa sivuelinkeino ja paikallisten erikoistuotteiden merkitys korostuu muun yritystoiminnan yhteydessä, esimerkiksi maatilamatkailussa. Pohjois-Pohjanmaalla toimii muutamia yrityksiä, jotka saavat osan toimeentulostaan luonnonryttien alkutuotannosta.

Suurimmat potentiaaliset asiakasmäärät Suomessa ovat väestön keskittymisestä johtuen maan eteläosissa. Pohjoisten ryyttien eksoottisuutta voidaan siis käyttää markkinointikeinona vientituotteiden lisäksi myös kotimaassa. Mielikuvamarkkinoinnin lisäksi kannattaa hyödyntää myös pohjoisten kasvuoletusten tuomat edut raaka-aineen ominaisuuksissa.

Erikoisluonnontuotteet raaka-aineena useilla toimialoilla

Erikoisluonnontuotteiksi luetaan muun muassa pajut, sammalet, kaislat, jäkälät, koristekasvit, turve sekä puun sivutuotteet, kuten mahla, pettu, terva, tuohi, kävyt ja havut. Myös kuitukasveina hyödynnettävät tupasvilla ja nokkonen luetaan erikoisluonnontuotteisiin. Kuluttajien ympäristötietoisuuden kasvaessa myös luonnontuotteiden merkitys kasvaa. Luonnontuotteita käytetään yhä enenevässä määrin esimerkiksi käsityö- ja floristiikka-aloilla. Ympäristötietoisuuden kasvusta huolimatta vain pieni osa Suomessa myytävistä käsityö- ja koristemateriaaleista on kotimaista alkuperää. [23] (#cite-text-0-37)

Kotimaisen raaka-aineen käyttöä lisää kuitenkin se, että pienyritykset keräävät usein itse tarvitsemansa raaka-aineet, kuten pajut tai tuohet. Toisaalta viljellyn pajun suosio punontamateriaalina on kasvussa, sillä sen punontaominaisuudet ovat luonnosta kerättyä pajua paremmat. Suomessa pajua viljellään käsityömateriaaliksi useissa yrityksissä, mutta viljelytoiminta on painottunut Etelä-Suomeen.

Taloudellisesti merkittävin metsästä kerättävä koristemateriaali Suomessa on palleroporonjäkälä. Jäkälää kerätään erityisesti Oulujokilaaksossa, Kainuussa sekä Perämeren rannikolla. Parhaimmillaan jäkälän keräysmäärät ovat Suomessa olleet 500 tonnia vuodessa. Vuosina 2008–2010 vuosittainen vienti on ollut vajaa 200 tonnia ja arvo hieman alle miljoona euroa. [14] (#cite-text-0-17) Hailuodossa toimii Euroopankin mittakaavassa suuri koristejäkäläyritys, joka palleroporonjäkälän lisäksi kerää harmaaporonjäkälää ja isohirvenjäkälää sekä valmistaa muun muassa jäkäläseppeleitä ja värjättyä jäkälää. Koristekäytön lisäksi jäkälää kerätään myös poronrehuksi.

Puiden sivutuotteiden keruu- tai myyntimääristä ei ole saatavissa virallista tilastotietoa. Tervanpoltolla on pitkät perinteet erityisesti Kainuussa sekä Pohjois-Pohjanmaalla. Hautatervan tuotanto Suomessa 2000-luvun alkupuolella on ollut noin 50 000–100 000 litraa vuodessa [23] (#cite-text-0-37).

Nykyisin Pohjois-Pohjanmaalla tuotetaan hautatervaa myyntiä varten ainakin Pohjois-Pohjanmaan museon toimesta Turkansaaren ulkomuseoalueella. Puun sivutuotteeksi voidaan lukea myös sienien aiheuttama koivun kasvannainen, pakurikäpää. Alustavan arvion mukaan pakurikäpää esiintyy Suomen metsissä 1–2 kg hehtaarilla, mikäli pääpuulajina on hies- tai rauduskoivu. VMI 10:n mukaan Suomessa on noin 2,3 miljoonaa hehtaaria koivuvaltaisia metsä- tai titumaaksi luokiteltavia alueita, minkä perusteella pakuria esiintyisi Suomessa noin 2–4,5 miljoonaa kiloa. Pakurin alueellisesta esiintymisestä ei ole varmaa kuvaa, mutta lähtökohteisesti pakuri on jakaantunut metsiin epätasaisesti. Pohjois-Suomessa oletetaan pakuria olevan enemmän kuin etelässä. [24] (#cite-text-0-40)

Turpeen hyödyntäminen hyvinvointialan palveluissa ja tuotteissa perustuu turpeen sisältämiin humus- ja fulvohappoihin. Hoitoturpeena käytetään luonnontilaisten soiden hyvin maaturunutta sara- tai rahkaturvetta syvältä suosta. Pohjois-Pohjanmaalla toimii hoitoturvetta sivutoimisesti keräävä yritys. Pohjois-Pohjanmaa on Suomen soisimpia maakuntia, joten turveraaka-ainetta alueella riittää.

Luonnonkasveilla kestävyttä viherrakentamiseen

Viherrakentamisen ongelmia pohjoisen kasvuoletuksissa on kestävä pohjoista alkuperää olevan taimimateriaalin saatavuus. Paikallisesti tuotetusta kasvimateriaalista on pulaa. Pohjois-Pohjanmaalta löytyy muutamia luonnonkasvien taimituotantoa harjoittavia taimistoja, mutta useimmilla taimistoilla luonnonkasvit ovat vain pieni osa taimivalikoimaa. Kotimaisissa luonnonkasveissa on runsaasti vaihtoehtoja pohjoiseen viherrakentamiseen niin puiden, pensaiden, varpujen kuin perennojen osalta.

3.2 Luonnontuotteet elintarvikealalla – ekologista lähiruokaa

Pitkät välimatkat ovat Pohjois-Pohjanmaan elintarvikealan yritysten keskeisiä ongelmia. Energian hinnan nousulla on vaikutusta sekä kuljetuskustannuksiin että yritysten kannattavuuteen. Toisaalta haasteita kotimaiselle elintarviketeollisuudelle luo globalisaation myötä lisääntynyt elintarviketuonti ulkomailta, mikä lisää hintakilpailua markkinoilla. Kuluttajien arvojen muutoksessa piilee lähiruoan arvostuksen kasvun lisäksi uhkakuvia. Arjen kiireisyys saattaa ohjata kuluttajia puolivalmisteiden ja einesten käyttöön. Myös mieltymys etnisiin ruokiin on lisääntymässä. [4] (#cite-text-0-5)

Pohjois-Pohjanmaan elintarvikealan menestys pohjautuu monitieteisen tutkimuksen hyödyntämiseen sekä vahvaan liiketoiminta- ja markkinointiosaamiseen. Mainonnassa ja markkinoinnissa on kiinnitettävä huomiota kuluttajien ympäristö-, terveys- ja laatu-tietoisuuden lisääntymiseen, mikä saattaa olla pohjoisen yrittäjille uusi kilpailuetu. Tuotekehityksen tulee olla asiakaslähtöistä ja korostaa tuoteturvallisuutta. Toimijoiden tulee hyödyntää maakunnan omia puhtaita raaka-aineita ja olla aktiivisesti yhteistyössä keskenään sekä lähi-toimialojen kanssa. Tavoitteena ovat kansainvälisesti tunnetut maakunnallisista vahvuuksista nousevat brändit. Pohjoisen sijainnin mukana tulevat erityispiirteet kuten puhtaus ja maku tulee hyödyntää tuotteistamisessa. [25] (#cite-text-0-42)

Hyvän esimerkinä pohjoisten luonnontuotteiden hyödyntämisestä voidaan mainita suklaakonvehtien valmistus pohjoissuomalaisista luonnonmarjoista sekä tervasta. Luonnonmarjoja sisältävät konvehdit kiinnostavat sekä kotimaisia asiakkaita että turisteja, ja niitä viedäänkin runsaasti tuliaisiksi sekä lahjoiksi.

Kuluttajien vaatimukset ruoan puhtaudesta ja saatavuudesta ohjaavat markkinoita suuriin jalostusyksiköihin, tehokkaisiin jakeluketjuihin ja voimakkaaseen merkkituotemarkkinointiin. Tieto elintarvikkeen alkuperästä kiinnostaa kuluttajia ja kehittämistoimien tulee tähdätä tuotteen jäljitettävyyteen, laatuun ja turvallisuuteen. Kilpailukyyn parantamiseksi pienyritysten verkostoitumista ja yhteistyötä rohkaistaan ja yksittäisten yritysten tulevaisuuden mahdollisuutena nähdään erikoistuminen. Uusien sovellusten hyödyntämistä ja laadukasta koulutusta alalla edistetään. Lähiruoan merkitystä maakunnan ruokahuollossa, ravintoloiden tarjonnassa sekä yhdistettynä muuhun palvelutarjontaan lisätään. [4] (#cite-text-0-5)

Yritysten yhteiset ponnistelut esimerkiksi markkinoinnissa tuovat kasvumahdollisuuksia. Yrittäjien on paremmin tuoteistettava omat kestävillä ja eettisillä tuotantotavoilla tuotetut paikalliset elintarvikkeensa. Pohjois-Pohjanmaan elintarvikealan strategiassa 2005–2020 alueen raaka-aineista saatavat erikoistuotteet nähdään yhtenä maakunnan suurimmista vahvuuksista. Strategiassa luonnontuoteala mainitaan eräänä Pohjois-Pohjanmaan parhaista mahdollisuuksista elintarvikealan kehittämisessä. Elintarvikealan yritysten toimintaympäristön tärkeänä kehityskohteenä nähdään luonnonvaraisten raaka-aineiden keruun organisoimista ja jalostukseen panostaminen. [25] (#cite-text-0-42)

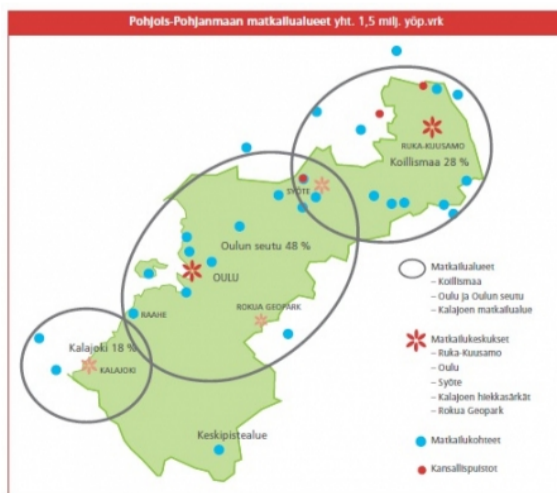
Jalostusteollisuus edellyttää raaka-aineen toimittajilta tuotettavuutta ja toimitusvarmuutta. Raaka-aineita tuodaan paljon ulkomailta halvemman hinnan vuoksi. Toisaalta esimerkiksi yrttiraaka-aineissa kotimaisuus saattaa olla merkittävä valintakriteeri, mikäli yrttien osuus tuotteessa on suuri tai markkinoinnissa korostetaan tuotteen kotimaisuutta. Yrttien hyödyntämisen edistämiseksi käyttökoulutusta pitäisi olla enemmän jo suurkeittöiden henkilökunnan peruskoulutusvaiheessa. Nykyisin suuret ravintolakeittöt hankkivat raaka-aineensa yleensä isoilta tukuilta ja vain harvoin paikallisilta toimittajilta. [22] (#cite-text-0-35)

Poikkeuksia säännöstä onneksi löytyy lähiruokaan ja pientuottajien tuotteisiin panostavien ravintoloiden ansiosta. Villiyrteillä on mahdollisuuksia ravintolamaailmassa, ja niiden käyttöä onkin kokeiltu Rovaniemen ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijä Jarkko Kääriäisen opinnäytetyöhön liittyen vuonna 2012 myös oululaisissa ravintoloissa.

Pohjois-Pohjanmaalla toimii nykyisin noin 200 elintarvikealan yritystä. Maakunnassa jalostetaan vallitsevien tuotantosuuntien mukaisesti erityisesti maitoa ja lihaa, perunoita sekä luonnontuotteita. [7] (#cite-text-0-10) Pohjois-Pohjanmaalla marjat ovat elintarvikealalla selvästi yleisimmin hyödynnettyjä luonnontuotteita. Yleisimmin marjoista valmistetaan hilloja, hyttelöitä, marmeladeja ja mehuja. Maakunnassa toimii myös yrtti- sekä sienijalosteita valmistavia yrityksiä. Monet luonnontuotteita elintarvikkeiksi jalostavista yrityksistä ovat pieniä ja toimivat usein muun yritystoiminnan ohessa. Pohjois-Pohjanmaalla löytyy kuitenkin myös suurempia elintarvikealan yrityksiä, joiden tuotevalikoimassa luonnontuotejalosteilla on merkittävä sija.

3.3 Luonnosta lisäarvoa matkailualalle

Kaupungistuvassa yhteiskunnassa moninainen luonnon kiinnostavuus lisääntyy ja mahdollisuuksia syntyy palvelevalle ja laadukkaalle elämys- ja luontomatkailutuotannolle. Matkailijoita houkuttelevat Pohjois-Pohjanmaan luonnonkauniit maisemat sekä vuodenaikojen vaihtelu, ja matkailu onkin kasvanut maakunnassa palvelusektorin johtavaksi toimialaksi. Pohjois-Pohjanmaalla on kolme profiiltaan omaleimaista matkailualueita: Kalajoki, Oulun seutu ja Rokua sekä Koillismaa (kuva 3). Kaupunki- ja kulttuurimatkailu keskittyy Oulun alueelle, kesämatkailun keskus on Kalajoki hiekkasärkkineen. Erämatkailijat suuntaavat pääasiassa Koillismaalle, vaikkakin erämatkailukeskus sekä hyvinvointimatkailua löytyy myös Rokualta. [4] (#cite-text-0-5) Pohjois-Pohjanmaan maakuntasuunnitelman 2030 mukaan luonnonvarojen hyödyntäminen huomioidaan matkailuelinkeinossa.

KUVA 3. Pohjois-Pohjanmaan matkailualueet [26] (#cite-text-0-48)

Koillismaalla luonnon hyödyntäminen matkailussa on lisännyt kesämatkailua perinteisen talvimatkailun rinnalle. Jatkossa luonnonvara-alan palvelujen kysynnän odotetaan edelleen kasvavan. [6] (#cite-text-0-8) Viides Koillismaan matkailijoista on ulkomaisia ja Kuusamo onkin koonnut kansainvälistä markkinointia varten yritysten ja kuntien yhteistyöverkoston [26] (#cite-text-0-48). Koillismaalla matkailun imago pyritään nostamaan uudelle tasolle paikallisten luonnontuotteiden avulla. Luonnontuotteet pyritään tuomaan osaksi matkailukokemusta ja alueen brändiä. [27] (#cite-text-0-51)

Pohjois-Pohjanmaan kolme kansallispuistoa Oulanka, Riisitunturi ja Syöte ovat merkittäviä luontomatkailualueita. Oulangan kansallispuisto kuuluu kansainväliseen Euroopan upeimpien erämaiden PAN Parks -verkostoon. Puistoa kehitetään luontomatkailun eurooppalaisena kärkikohteenä yhdessä venäläisen sisarpuistonsa Paanajärven kansallispuiston kanssa. [26] (#cite-text-0-48)

Oulu on viime vuosina luonut kansainvälistä profiilia teemalla ArcticGateway. Oulu haluaa toimia matkailun porttina pohjoiseen ja siihen sillä onkin edellytyksiä hyvien lentoyhteyksiensä ja infrastruktuurinsa takia.

Noin viidesosa matkailijoista on Oulun seudulla ulkomaalaisia. Oulun seudun yritysten yhteistyötä ja markkinointia on tehostanut Oulun Matkailu Oy:n perustaminen. Suomen eteläisin tunturialue Syöte haluaa profiloitua ympärivuotisena perhekohteena painottaen tarjontaansa luontoliikuntaan. Kansainvälisessä markkinoinnissa Syöte tekee yhteistyötä Oulun, Kuusamon sekä Lapin kanssa. RokuaGeopark on päässyt osaksi kansainvälistä verkostoa ja on kehittänyt itselleen omaleimaisen profiilin. Maakunnallinen matkailuverkosto voi hyödyntää maailmanlaajuisia geoparkien matkailuverkosta. [26] (#cite-text-0-48)

Kesäkohteena tunnetun Kalajoen kesäsesongin rinnalle kehitetään ympärivuotisia palveluja muun muassa hyvinvointialalle. Kalajoella yli 90 % matkailijoista on kotimaisia. Nivala-Haapajärven ja Haapavesi-Siikalatvan seutukuntien matkailua kehitetään muun muassa tapahtumien pohjalta, ja yhteismarkkinointia hoitaa Keskipisteen matkailuyhdistys. [26] (#cite-text-0-48)

Yöpymisteen määrällä mitattuna Pohjois-Pohjanmaa on Suomen kolmanneksi suurin matkailumaakunta heti Uudenmaan ja Lapin jälkeen. Mainonnassa Pohjois-Pohjanmaa on jäänyt vaille sille kuuluvaa huomiota, sillä Pohjois-Pohjanmaa ei kuulu selkeästi mihinkään Matkailun edistämiskeskuksen markkinoinnista suuralueista, joita ovat Lappi, Pääkaupunkiseutu, Järvalue sekä Länsirannikko. Toisaalta Pohjois-Pohjanmaan monimuotoisuudesta löytyy kaikkien näiden matkailuprofiilien teemoja: rannikkoa, järviä, kaupunkimatkailua sekä myös vaaroja ja tuntureita. Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu ovat liittoutuneet kansainvälisille markkinoille yhteisellä teemalla Pohjola Arctic. Tekemistä riittää, sillä kansainvälisessä tunnetuudessa Pohjois-Pohjanmaa on selkeästi Lappia ja Pääkaupunkiseutua jäljessä. [26] (#cite-text-0-48)

Tunnettavuusongelman lisäksi Pohjois-Pohjanmaan yritysten toimintaa vaikeuttavat liikenneyhteydet sekä osittain epätasainen tuote- ja palvelutaso. Matkailualaa kehitetään yrittäjien osaamista ja yritysten toimintaedellytyksiä parantamalla. Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategiassa 2015 painopistealueena on matkailuprofiilin kirkastamisen, liikenneyhteyksiin panostamisen sekä vientimarkkinoinnin ja myynnin tehostamisen ohella myös liiketoiminta-, tuote- ja palveluosaamisen kehittäminen. [26] (#cite-text-0-48)

Matkailuyritysten toiminnan laadun parantaminen on alan kehittämisen tärkeitä tavoitteita. Maaseudun matkailuyrityksiä kannustetaan laatuajattelun käyttöön ottoon ja toiminnan sertifoimiseen. Yritysten osaamista kehitetään sekä tuotekehityksessä ja tuotteistamisessa että markkinoinnissa ja myynnissä. Pohjois-Pohjanmaan maaseudun matkailuyritysten kehittämismahdollisuudet ovat paikallisissa perinteissä ja luonnossa. Yrityksiä rohkaistaan hyödyntämään alueellisia vahvuuksia ja kulttuuria, joita voivat olla esimerkiksi maakunnan paikallisista raaka-aineista valmistettu lähiruoka tai hyvät marjastusmaat. Yhteistyötä pyritään lisäämään sekä matkailualan sisällä että siihen yhteydessä olevien alojen kanssa. [4] (#cite-text-0-5)

Mielenkiintoisena markkinointiesimerkinä voidaan mainita kulttuuriseikkailijoiden yhteisö Pohjolan Kilta, joka esittelee maakuntaa tarinoiden kautta. Marjojen, sienten ja muiden luonnontuotteiden esiintuonti kulttuuritarinoiden kautta kohottaa luonnontuotteiden kiinnostavuutta ja imagoa. Matkailualan tuleekin toimia kiinteässä yhteistyössä elintarvikualan kanssa pohjoispohjalaisen rikkaan ruokakulttuurin tuotteistamiseksi. Marjojen käyttö ruokataloudessa on aina ollut merkittävää Pohjois-Pohjanmaalla. Survotuista metsämarjoista, jauhoista ja sokerista valmistetut pöperöt eli tollerot tai sokerin kanssa keitetyistä marjoista valmistettu kompotti ja kräämi kermavaahdolla koristettuna maistuvat varmasti tämänkin päivän herkkusuille. Sienten käyttö sen sijaan yleistyi Pohjois-Pohjanmaalla vasta kato- ja pulavuosien vaikutuksesta, sillä historiallisesti niitä on täällä pidetty lähinnä lehmän ruokana [28] (#cite-text-0-58).

Nykyisin paikallisen ruokakulttuurin kirjon ja monipuoliset raaka-aineet, sienet mukaanlukien, saa maisteltavakseen esimerkiksi Makujen Suomi -ravintoloissa, jotka valitsevat kaupunki- ja maakuntamenujensa raaka-aineet vuodenaikojen ja paikallisuutta korostaen [29] (#cite-text-0-59).

Pohjois-Pohjanmaalla on useita luonnontuotteita hyödyntäviä matkailualan yrityksiä. Maaseutu- ja luontomatka-yritykset hyödyntävät ravintolapalvelut käyttävät tuotteissaan runsaasti luonnontuotteita, erityisesti marjoja ja sienä. Luonnontuotteita hyödynnetään matkailualalla ravintolapalveluiden lisäksi ohjelmajärjestelyissä sekä hyvinvointipalveluissa. Luonnontuotteita sisältäviä ohjelmajärjestelyjä ovat esimerkiksi opastetut sieniretket tai yrttien keruu hyvinvointituotteiden valmistusta varten.

3.4 Luonnontuotteet hyvinvointialalla – mahdollisuuksia yhteistyössä ja uusissa sovelluksissa

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa 2011–2014 yhtenä tavoitteena on alueen hyvinvointiohjelman toteuttaminen. Tähän tavoitteeseen pyritään muun muassa kehittämällä yritysten välisiä yhteistyömuotoja sekä hyvinvointi- ja terveysmatkailua. Uudet bioteknologian hyödyntämisalueet, kuten terveellinen ravitsemus sekä hyvinvointiin liittyvät palvelut, auttavat tavoitteen saavuttamisessa. Tärkeää on kehittää yhteistyötä tutkijoiden ja hyvinvointialan toimijoiden välillä. [3] (#cite-text-0-2) Terveystieteiden tutkimuksesta löytyy selkeitä kytköksiä luonnon virkistysarvojen ja luonnontuotteiden hyötykäyttöön, esimerkiksi marjojen terveysvaikutukset ovat yleisesti tunnettuja. Villivihanneksilla sekä -yrtteillä on nykyistä laajempaa potentiaalia terveysvaikutteisina tuotteina. [7] (#cite-text-0-10)

Pohjois-Pohjanmaan alueellisen maaseutuohjelman 2007–2013 mukaan kuntien, yritysten ja kolmannen sektorin yhteistyötä pyritään lisäämään ja tiivistämään. Maaseudun hyvinvointialan toimijoita kannustetaan yhteistyöhön. Maatalouden sivuelinkeinona toimivien yritysten liiketoimintamalleja kehitetään ja yritysten toimintaedellytykset turvataan. Hyvinvointialalle etsitään uusia työmuotoja ja työtilaisuuksia. [30] (#cite-text-0-62)

Koillis-Suomen elinkeinostrategiassa 2011–2015 luonnontuotteet yhdistetään vahvasti matkailuun ja sitä kautta myös hyvinvointialaan. Verkostoja tulee kehittää laaja-alaisesti koko maakunnan alueella yhdistäen esimerkiksi virkistysmatkailu-, lähiruoka- ja hyvinvointipalvelunäkökohdat [7] (#cite-text-0-10).

Pohjois-Pohjanmaalla on runsaasti erilaisia hyvinvointipalveluja tarjoavia yrityksiä. Yleisimpiä hoitomuotoja, joissa hyödynnetään luonnontuotteita, ovat turvehauteet ja -saunat. Myös tervaa ja yrttejä käytetään Pohjois-Pohjanmaalla hyvinvointialan palveluissa sekä hoitoloissa, kylpylöissä että matkailualan yrityksissä. Aromaterapiassa hyödynnetään luonnontuotteista valmistettuja eteerisiä öljyjä. Jotkin Pohjois-Pohjanmaan yritykset tarjoavat luontaishoitoja ja kasvilääkintää myös eläimille.

Maakunnasta löytyy yrityksiä, joiden ohjelmajärjestelyissä hyödynnetään luonnon psyykkistä terveyttä edistäviä vaikutuksia esimerkiksi metsäkellinnän muodossa. Hyvinvointituotteita valmistavat Pohjois-Pohjanmaalla useat yritykset. Yleisimpiä hoitotuotteita ovat erilaiset yrttivalmisteet, esimerkiksi yrttivoiteet. Yritykset hyödyntävät hyvinvointituotteiden valmistusta myös ohjelmajärjestelyissään lähtien aina raaka-aineiden keruusta ja päättymään valmiilla tuotteella suoritettavaan hoitoon.

3.5 Luonnontuotteet kemiallisten tuotteiden valmistuksessa

Luonnontuotteilla on suuri potentiaali erilaisten kemiallisten valmisteiden raaka-aineena. Pohjoisista marjoista, kasveista ja muista luonnontuotteista saatavista raaka-aineista voidaan valmistaa esimerkiksi ravintolisäaineita, lääkkeitä, rohdoksia, hyvinvointituotteita tai kosmetiikkaa. Erilaisilla terveyttä ja hyvinvointia edistäville tuotteille on markkinoilla kasvavaa kysyntää.

Pohjois-Pohjanmaalla toimii muutamia kemiallisia tuotteita luonnon raaka-aineista valmistavia yrityksiä. Yritysten tuotevalikoimista löytyy esimerkiksi luonnontuoteraaka-aineita sisältävää kosmetiikkaa sekä hyvinvointituotteita kuten uutteita, yrttiteippoja ja voiteita, kelomaaleja, erilaisia karkotteita sekä luontaislääkintä- ja rohdostuotteita.

3.6 Luonnontuotteiden hyödyntäminen muilla toimialoilla

Muut toimialat -sektoriin luetaan kuuluvaksi muun muassa käsityö- ja floristiikka-alat, koulutus- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen sekä viherrakentaminen siltä osin kuin aloilla hyödynnetään luonnontuotteita.

Pohjois-Pohjanmaalla toimii useita käsityöyrittäjiä, jotka käyttävät raaka-aineinaan luonnontuotteita. Käsityöalan yritykset hyödyntävät toiminnassaan muun muassa tuohtia, pajua sekä käpyä. Käsityöalan yritykset ovat yleensä hyvin pieniä ja toimivat sangen suppealla markkina-alueella. Monessa tapauksessa yrittäjä hyödyntää ammattitaitoaan tarjoamalla myös alansa koulutuspalveluita. Osa käsityöyrittäjistä on saanut tuotteilleen Bothnia Design -tuotemerkin käyttöoikeuden, mikä myönnetään vain korkealuokkaisille Pohjois-Pohjanmaalla valmistetuille taidekäsityötuotteille.

Maakunnassa koulutuspalveluja tarjoavat käsityötaitajien lisäksi useat hyvinvointialan yritykset, jotka järjestävät sekä ammattiin johtavaa luontaisterapeutikoulutusta että lyhytkursseja esimerkiksi kasvilääkinnästä tai hyvinvointituotteiden valmistuksesta. Kurssit voivat kohdistua joko ihmisille tai eläimille suunnattuihin palveluihin tai tuotteisiin.

Pohjois-Pohjanmaalla luonnontuotteita hyödynnetään monissa viherrakennusyrityksissä. Kotimaisissa luonnonkasveissa on runsaasti kestäviä vaihtoehtoja pohjoiseen viherrakentamiseen. Sopivia lajeja löytyy niin puista, pensaista, varvuisista kuin perennoistakin. Jotkut viherrakennusyritykset keräävät ja myyvät edelleen kuintaa sekä yksityisille asiakkaille että toisille viherrakennusyrityksille.

4 Luonnontuotealan nykytila ja mahdollisuudet Pohjois-Pohjanmaalla – alueen yrittäjien ja toimijoiden näkemyksiä

4.1 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

LT-INNO-hankeessa kartoitettiin kesän 2012 aikana luonnontuotealan yrityksiä ja toimijoita Pohjois-Pohjanmaan alueella. Luonnontuotealaan käsitettiin kuuluvan luonnonmarjoihin, -sieniin ja -yrtteihin sekä muihin luonnontuotteisiin liittyvä toiminta aina raaka-aineen keruusta ja viljelystä luonnontuotteiden hyödyntämiseen eri elinkeinoalojen tuotteissa ja palveluissa.

Yritysten kartoitus suoritettiin pääasiassa eri internet-sivustojen ja hakupalvelujen avulla. Apuna käytettiin muun muassa Aitoja Makuja -hakupalvelua, Suomen yrittäjyysverkosto ry:n nettisivuja, Hedelmän- ja marjanviljelijäin liiton internetsivuja, Elintarviketeollisuusliiton nettisivuja, Arktiset Aromit ry:n hakupalvelua, Fonecta ProFinderia, Luonnosta Sinulle II -hankkeen internetsivuja, Pellervoseuran osuuskuntarekisteriä sekä Ruoka-Suomi -internetsivustoa.

Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan toimijoille ja yrityksille suoritettiin kesällä 2012 haastattelututkimus. Haastateltaviksi valittiin kymmenen luonnontuotealan toimijaa sekä kolmetoista yritystä eri alatoimialoilta. Haastattelukysymykset yrityksille ja toimijoille on esitetty liitteessä 1 (/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_1_Luonnontuotealan_yritys-toimijahaastattelu).

Kyselyn avulla selvitetään maakunnan luonnontuotealan palvelu- ja osaamistarjontaa, yritysten luonnontuotteiden käyttöä sekä luonnontuotealaa edistäviä verkostoja niin maakunnan sisällä kuin myös laajemmalla alueella. Haastattelussa kartoitettiin lisäksi yritysten ja toimijoiden näkemyksiä luonnontuotealan nykytilanteesta sekä alan mahdollisuuksista Pohjois-Pohjanmaalla. Haastateltavilta tiedusteltiin mielipiteitä luonnontuotealan yrittäjyyden eri osa-alueiden merkittävydestä alan laajentamisessa maakunnallisesti, luonnontuotealan kehittymistä rajoittavia tekijöitä sekä alan keskeisimpiä tutkimus-, koulutus- ja kehittämistarpeita. Haastattelussa kerättiin myös ideoita ja esimerkkejä luonnontuotealan yrittäjyyden edistämiseksi sekä toiveita yhteistyön laajenemissuunnista luonnontuotteiden hyödyntämisen kannalta.

Lokakuussa 2012 järjestettiin Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan yrityksille ja toimijoille yhteinen kehittämisyöpä, johon osallistui maakunnasta yhteensä 27 yrittäjää ja toimijaa. Työpajassa kartoitettiin ryhmätyötehtävien avulla Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan mahdollisuuksia, ennakoitiin luonnontuotealan tulevaisuutta sekä pohdittiin luonnontuotealan kehittämistarpeita.

4.2 Luonnontuotealan toimijat Pohjois-Pohjanmaalla

Koulutusorganisaatiot

Luonnontuotealan perustutkintoon johtavaa koulutusta tarjotaan Suomessa sekä nuorille että aikuisille. Pohjois-Pohjanmaan oppilaitosten luonnontuotteisiin liittyvää tutkintoon johtavaa koulutusta sekä koulutuksen järjestäjiä on esitetty liitteessä 2 (/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_2_Luonnontuotteisiin_liittyv_koulutusta_Pohjois-Pohjanmaan_oppilaitoksissa). Luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa luonnontuotteet sisältyvät tiiviisti luonnonvaratuottajan, luonto-ohjaajan sekä luonto- ja ympäristökasvattajan osaamisalaan. Lajintuntemusta opiskellaan myös ko. perustutkinnon muilla

koulutusaloilla. Luonnontuotteisiin liittyvää opetusta sisältyy muun muassa metsäalan perustutkintoon, puutarhatalouden perustutkintoon, elintarvikealan perustutkintoon sekä hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkintoon.

Luonnontuotteiden tuntemuksen tulisi liittyä viimeksi mainitussa perustutkinnossa nykyistä perusteellisemmin erityisesti kokin koulutusohjelmaan, sillä tutkinnon suorittaneilla henkilöillä on mahdollisuus vaikuttaa ammattikeittiöiden raaka-ainehankintoihin sekä kansallisen ruoka-, juoma- ja tapakulttuurin muodostumiseen. Elintarvikealan perustutkinnon elintarviketeknologian koulutusohjelmassa painotetaan muun muassa marjavalmistusten valmistusta ja tuotekehitystä. Puutarhatalouden perustutkintoon luonnontuotteet sisältyvät esimerkiksi koristelutöiden osalta. Metsäalan perustutkinnossa luonnontuotteisiin liittyvää opetusta on metsätalouden koulutusohjelmassa, erityisesti opintokokonaisuuksissa Metsäluontopalvelut sekä Luontomatkat.

Aikuisopiskelijoiden on mahdollista suorittaa luonnontuotteisiin liittyviä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Luonnontuotealan ammattitutkinnossa koulutukseen sisältyy luonnontuotteiden tuntemusta, talteenottoa, käsittelyä, tuotteistamista, jatkojalostusta, markkinointia sekä poimijoiden kouluttamista. Tutkinnon suorittanut saa keruutuoteneuvojan pätevyyden. Myös erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto sisältää luonnontuotteisiin liittyvää koulutusta. Luonnontuotealan erikoisammattitutkinnossa (ent. keruutuotetarkastaja) koulutetaan luonnontuotteiden talteenottoa ja hyödyntämistä edistäviä asiantuntijoita. Asiantuntijatehtävien lisäksi keruutuotetarkastajien perustehtävänä on kouluttaa keruutuoteneuvojia. Elintarviketekniikan erikoisammattitutkinnossa, elintarvikejalostajan ammattitutkinnossa sekä elintarviketeollisuuden ammattitutkinnossa luonnontuotteet esiintyvät tietyssä määrin koulutuksen sisällössä.

Luonnontuotteet sisältyvät muutamien koulutusalojen opintoihin myös Pohjois-Pohjanmaan korkeakouluissa. Korkeakoulutasoista luonnontuotteisiin liittyvää opetusta järjestetään sekä Oamkissa että Oulun yliopistossa. Oamkin luonnonvara-alan yksikön opintotarjontaan kuuluu muun muassa 12 opintopisteen suuruinen Luonnontuotteet-opiskelumuoduli, joka sisältää luonnontuoteneuvojaksi pätevöittävät osuudet. Oulun yliopistossa järjestetään laajentumisen lisäksi opetusta esimerkiksi biotekniikassa.

Luonnontuotteisiin liittyvää opetusta voi saada lyhyemmissä kurssimuotoisissa koulutuksissa myös erilaisissa opistoissa. Pohjois-Pohjanmaalla lyhytkoulutuksia oli vuonna 2012 tarjolla liittyen muun muassa pajunpunaan, tuohitöihin, kasvivärväykseen sekä lajitunnistukseen. Luonnontuotteisiin liittyviä lyhytkursseja sekä niitä järjestäviä opistoja on esitetty [liitteessä 3 \(/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_3_Luonnontuotteisiin_liittyvi_lyhytkursseja_Pohjois-Pohjanmaalla\)](#).

Muita luonnontuotealaan liittyviä organisaatioita

Useilla [liitteessä 2 \(/epooki/trash/liitteet-2/\)](#) mainituilla koulutusorganisaatioilla on opetuksen lisäksi muita luonnontuotealaan liittyviä tehtäviä, esimerkiksi tutkimusta tai hanketoimintaa. Oppilaitosten lisäksi liittymäkohtia luonnontuotealaan löytyy neuvontaan sekä erilaiseen kehittämistyöhön ja tutkimukseen keskittyneistä organisaatioista. Pohjois-Pohjanmaan toimintaryhmät toiminta-alueineen ja kehittämisohjelmineen on käsitelty luvussa 3 ja niiden yhteystiedot löytyvät [liitteestä 4 \(/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_4_Pohjois-Pohjanmaan_toimintaryhm_t\)](#). Muita luonnontuotealaan liittyviä Pohjois-Pohjanmaalla toimivia organisaatioita ovat:

- Oulun 4H-piiri
- ProAgria Oulu
- Oulun Maa- ja kotitalousnaiset
- Pohjois-Pohjanmaan Martat ry
- Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
- Pohjois-Pohjanmaan liitto
- MTK Pohjois-Suomi
- Maaseudun Sivistysliitto
- Metsähallitus
- Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa – Kainuu
- Metsänhoitoyhdistykset
- LYNET
- Thule-instituutti
- Oulun Eteläisen Instituutti
- VTT
- Naturpolis Oy
- Oulun Seudun Uusyrityskeskus ry
- BusinessOulu
- Oulun Yritystakomo
- Pohjois-Pohjanmaan Käsi- ja taideteollisuus ry
- Oulun Luonnonsuojeluyhdistys ry
- Oulun Sieniseura
- Pohjanmaan Partiolaiset ry

Yllä mainittujen organisaatioiden yhteystiedot sekä tehtäväkuvaukset löytyvät [liitteestä 4 \(/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_4_Pohjois-Pohjanmaan_toimintaryhm_t\)](#).

Hanketoiminta

Useat edellisissä kappaleissa mainituista organisaatioista pyrkivät kehittämään maakunnan luonnontuotealaa hanketoiminnan avulla. Oamkin LT-INNO-hankkeen lisäksi keväällä 2013 Pohjois-Pohjanmaalla on käynnissä muun muassa Oulun 4H-piirin Luonnontuoteala tutuksi -tiedotushanke sekä MTT Ruukin Sienestä on moneksi -esiselvityshanke.

Koska luonnontuotteet sisältyvät moniin eri toimialoihin, ne liittyvät läheisesti myös esimerkiksi lähiruoka-, matkailu- sekä green care -hankkeisiin, kuten käynnissä oleviin Maaseudun Sivistysliiton Syökkö nää lähiruokaa?, Oulun Maa- ja kotitalousnaisten Bothnia á la carte tai PSK-Aikuisopiston Luonnostaan hyvinvoiva -hankkeisiin. Kuvia parasta aikaa käynnissä olevista sekä hiljattain päättyneistä luonnontuotteisiin liittyvistä hankkeista Pohjois-Pohjanmaalla on esitetty [liitteessä 5 \(/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_5_Luonnontuotteisiin_liittyv_t_hankeet_Pohjois-Pohjanmaalla\)](#).

4.3 Luonnontuotealan yritykset Pohjois-Pohjanmaalla

Keväällä 2013 tätä raporttia kirjoitettaessa Pohjois-Pohjanmaalla oli käynnissä noin 100 toiminnassaan luonnontuotteita eri tavoin hyödyntäviä yritystä. Luonnontuotealan yrityksille on ominaista moni- ja sivutoimisuus ja vain pieni osa yrityksistä toimii päätoimisesti luonnontuotealalla. Pohjois-Pohjanmaalla toimii luonnontuotteita hyödyntäviä yrityksiä niin raaka-ainetuotannon, elintarvikkeiden valmistuksen ja muun luonnontuotteiden jatkojalostuksen, matkailu- ja hyvinvointipalvelujen kuin myös esimerkiksi käsityöalan piirissä. Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan yritysluettelo löytyy [liitteestä 6 \(/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_6_Luonnontuotteita_hydynt_v_yrityksi_Pohjois-Pohjanmaalla\)](#).

4.4 Yritys- ja toimijahaastattelut

Toimija- ja yritys haastatteluja suoritettiin yhteensä 23 kpl. Haastatteluun osallistuneet henkilöt on lueteltu [liitteessä 7 \(/epooki/energia-ja-ymparisto/luonnontuoteala-pohjois-pohjanmaalla/#TOC-Liite_7_Haastattelututkimuksessa_kes_n_2012_aikana_haastatellut_henkil_t\)](#). Haastattelututkimuksen suhteellisen pienen otoskoon vuoksi saatuja tuloksia on pidettävä suuntaa-antavana.

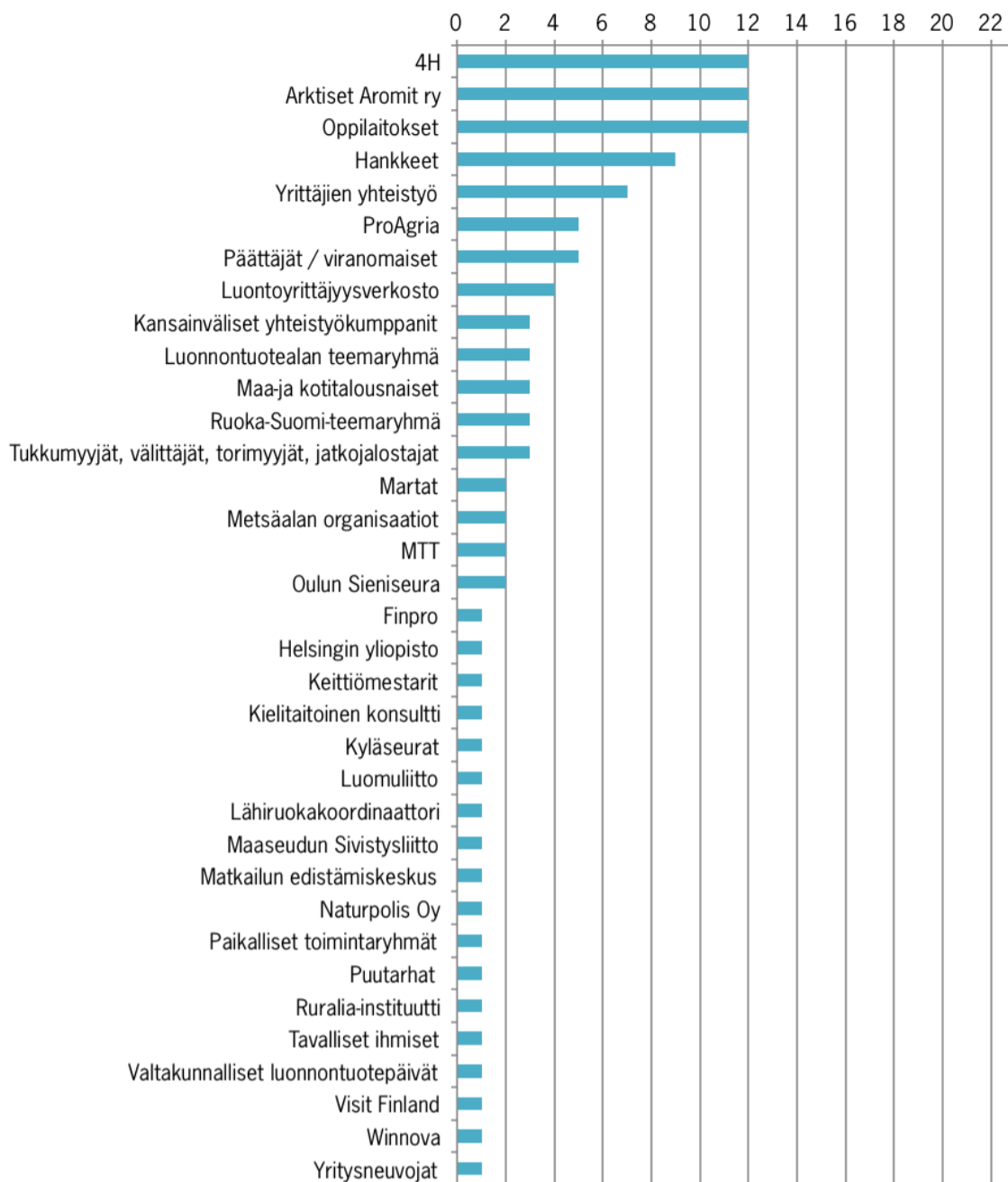
4.4.1 Luonnontuotealaa edistävät verkostot ja toimijat

Kuviossa 1 on esitetty haastatteluissa ilmenneet toimijat ja verkostot, joiden koettiin edistävän luonnontuotealaa. Eniten mainintoja keräsivät luonnontuotealan valtakunnallinen toimialajärjestö Arktiset Aromit ry, 4H-järjestö sekä erilaiset koulutusorganisaatiot. Luonnonvara-alan koulutusta järjestävät oppilaitokset ja erityisesti PSK-Aikuisopisto mainittiin useissa haastatteluissa. Oppilaitokset vaikuttavat luonnontuotealan kehittämiseen lähtien jo peruskoulutasolta. Useissa haastatteluissa todettiin, että alan kasvattamisessa on kyse nuorison kiinnostuksen herättämisestä. 4H-järjestön toiminta keräsi nuorisokasvatuksen ohella kiitosta sekä luonnontuotteiden välityksestä että tiedotuksesta.

Erilaiset hankkeet edistävät luonnontuotealan toimintaa. Luonnontuotealan hankkeista nimeltä mainittiin Kiuruveden suunnalla yrityksien toimintaa kehittänyt HerbaCentria. Lähiruokahankkeet sekä lähiruokatoimijat koettiin luonnontuotealaa edistävinä. Maaseudun Sivistysliiton Syökkö nää lähiruokaa? -hanke mainittiin nimeltä.

Yrityksillä itsellään koettiin olevan suuri potentiaali luonnontuotealan kehittämisessä. Erilaiset yritysverkostot ovat hyvä tapa edistää ja mahdollisesti laajentaa yritystoimintaa. Luonnontuotteiden tukkumyyjillä sekä jatkojalostajilla nähtiin olevan vaikutusta alan kehittämiseen. Yritysten yhteistyötä muille toimialoille pidettiin hyvänä kehityksenä. Esimerkiksi keittiömestareiden mahdollisuudet edistää alaa katsottiin oivallisiksi.

Kansainväliset yhteistyökumppanit mainittiin erityisesti sieniviennin yhteydessä. Yritysten kansainvälistymisessä apuna voivat olla esimerkiksi kielitaitoiset konsultit, hankkeet tai Finpro.

KUVIO 1. Haastattelussa esille tulleet luonnontuotealaa edistävät toimijat, yhteistyötahot sekä verkostot (mainintojen lukumäärä)

4.4.2 Hyvät esimerkit luonnontuotealan edistämiseksi

Luonnontuotealan edistämisen kannalta hyviksi esimerkeiksi mainittiin haastattelussa erilaisia yrityksiä, hankkeita, toimintatapoja, järjestöjä sekä yksittäinen tuote. Haastattelussa ilmenneet hyvät hanke-esimerkit luonnontuotealan edistämiseksi on esitetty alla. Esiintymiskertojen lukumäärä vastauksissa on esitetty suluissa.

- Luonnontuoteala tutuksi (3)
- Arktisten Aromien hankkeet (1)
- HerbaCentria (1)
- Lappi luo (1)
- Syökö nää lähiruokaa? (1)
- Taitajien tierna (1)
- Luontaishoidon palveluita Lapista ammattitaitoisesti ja turvallisesti (1)

Haastattelussa mainittiin erityisesti Oulun 4H-piirin Luonnontuoteala tutuksi -hankkeen villiyrttikokeilu, jossa järjestettiin poimijainfopäiviä ja poimittiin villiyrttejä kolmen oululaisen ravintolan käyttöön. Arktisten Aromien -hankkeet koettiin yleisesti ottaen luonnontuotealaa edistäviksi.

Kiuruveden Pohjois-Savon yrttiljely – HerbaCentria II -hanke on hyvä esimerkki yrttialan kehittämisestä. Hankkeessa koulutetaan villivihannesten kerääjiä ja poimijoita sekä yrittäjiä erikoiskasvien viljelyyn ja luonnonyrttien siirtämiseen peltoviljelyyn. Lapin luonnontuote- ja elintarviketoimijoiden työohjelmaa pidettiin hyvänä esimerkkinä alan toiminnan koordinoinnista. Syökö nää lähiruokaa? -hanke nähtiin positiivisena esimerkkinä, sillä hanke on aktiivisesti järjestänyt erilaisia työpajoja ja markkinoita eri puolilla maakuntaa.

Taitajien Tierna -hanke mainittiin hyvänä esimerkkinä luonnontuotteita esille tuovista hankkeista. Hankkeessa luonnontuotteille perustettiin myyntipiste Oulunsalon lentoasemalle. Useat haastatelluista mainitsivat, että luonnontuotteiden hyödyntäminen matkailualalla on nousussa. Paikallisten luonnontuotteiden käytöllä on positiivinen vaikutus yrityksen imagoon sekä myynnin edistämiseen. Luontaishoidon palveluita Lapista ammattitaitoisesti ja turvallisesti -hanke oli erään haastattelun mielestä todella kattava ja monipuolinen.

Hyvinä yritys-esimerkkeinä, joista kannattaisi ottaa oppia, mainittiin haastattelussa alla esitetyt yritykset. Esiintymiskertojen lukumäärä vastauksissa on esitetty suluissa.

- Frantsilan yrttitila (2)
- LapCream (2)
- Sienestä Oy (2)
- Berrier (1)
- Charcoal Finland Oy (1)
- Dalla Valle (1)
- Detria (1)
- Korpihilla (1)
- Luttu Oy (1)
- Majakarlin Majakka Ay (1)
- Nelituulia Oy (1)
- Ranuan-Revontuli Oy (1)
- Riitan Herkku (1)

Muita mainittuja hyviä esimerkkejä luonnontuotealan edistämiseksi olivat:

- Yritysten yhteistyö (6)
- PSK-Aikuisopisto (3)
- Luonnontuotteiden verkkomyynti (2)
- Yhteistyö eri toimialojen kanssa (1)
- Oamk Luova (1)
- 4H (1)
- Maa- ja kotitalousnaiset (1)

- Martat (1)
- Tutkimustoiminta esim. yliopistoissa, MTT:llä sekä Tekesissä (1)
- af Ursinin tattihälytysjärjestelmä (1)
- Mainostempaukset (1)
- Vihreä lippu (1)
- Pihkavoide Abilar (1)

Hyviä esimerkkejä löytyi erityisen paljon yritysten omasta toiminnasta. Luonnontuotealan edistämisessä kannattaa ottaa oppia onnistuneista yritysten välisistä yhteistyömuodoista, esimerkiksi hyvin toimivista viljelyrenkaista. Osakeyhtiömuotoinen marjoja ostava, pakastava sekä myyvä yritys, jossa osakkaina ovat viljelijät, on eräs yhteistyömahdollisuus.

Luonnontuotteita jatkojalostavien yritysten pitkien etäisyyksien ongelmaan ratkaisuksi esitettiin kiertävää keräilyautoa, joka noutaa raaka-aineita toimittajilta tai toimittaa valmiit tuotteet asiakkaille. Tämä kuljetustapa on yksittäisten toimittajien omia erillisiä kuljetuksia tehokkaampi ratkaisu. Yritysten välinen markkinointiyhteistyö puolestaan tuo näkyvyyttä ja laajentaa valikoimaa esimerkiksi messupöydässä. Markkinoinnissa Sortolan Jäätelön jäätelökärryn tyypisellä sapluunalla voidaan saada positiivista huomiota. Luonnontuotealan yritysten kohdalla jäätelökärryä vastaava tempaus voisi olla vaikkapa jättimäinen pärekori, johon on koottu eri yritysten tuotteita. Luonnontuotteiden verkkomyynissä sekä verkostomyynissä on mahdollisuuksia, hyvinä esimerkkeinä mainittiin Viskaalin Oy, Biovälitys sekä Luontoäidin Hevoset.

Luonnontuotealan edistämisessä koulutuksella ja tutkimustoiminnalla on suuri merkitys. Pohjois-Pohjanmaalla erityisesti PSK-Aikuisopiston toiminta ja luonnontuotealan koulutus mainittiin ansiokkaaksi. Yrittäjille tarpeellista tuotekehityskoulutusta sisältyy sekä luonnontuotealan ammattitutkintoon että erikoisammattitutkintoon. Myös Oamkin Luonnnonvara-alan yksikön koulutus mainittiin.

Neuvontajärjestöjen toiminta koettiin positiivisena. 4H-järjestön osalta mainittiin erityisesti yhdistysten järjestämät villiyrttikurssit sekä rooli luonnontuoteraaka-aineen keruussa.

4.4.3 Luonnontuotealan nykytila – vahvuudet ja painotukset

Luonnontuoteala on tällä hetkellä marginaaliala Pohjois-Pohjanmaalla. Maakunta ei ole profiloitunut luonnontuotealalle ja toimintaa on kehitettävä. Läpi vuoden toimivia näkyviä toimijoita on alueella vähän ja ala on sirpaleinen ja kausiluonteinen. Luonnontuotealalta puuttuu oma status ja imagon luominen onkin alan toimijoiden tärkeitä tehtäviä. Haastattelussa esitetyt kommentit Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan nykytilanteesta olivat seuraavanlaisia:

- Marginaaliala.
- Paljon vielä kehittämistä.
- Alan tilanne ei kovin häppöinen.
- Vähän ongelmallinen nykytilanne.
- Tavallaan huolestunut alan kehityksestä.
- Aika surkea tilanne, voisi olla muutakin kuin eläkeläisten tulonlähde.
- Mahdollisuuksia, kunhan tietämystä lisätään.
- Tietoisuutta pitäisi parantaa.
- Ihmisillä ei käsitystä alan suuruudesta tai potentiaalista, pidetään piperryksenä.
- Ala saatava isompiin piireihin.
- Kehitettävää on, pitäisi olla isompia määriä ja myös vientiä.
- Vielä on kehitettävää.
- Taivalkoskella lapsenkengissä.
- Alaa voisi painottaa enemmän.
- Painotusta voisi olla enemmän.
- Poliitikot hoitaneet asiat huonosti (biotalous).

Luonnontuotealan tilanne on kuitenkin paranemaan päin, mikä kävi ilmi useasta haastattelusta:

- Ala kasvamassa tai kehittymässä, koulutustahoja tullut lisää.
- Kehitys alkamassa.
- Kiinnostus ja tieto lisääntymässä.
- Positiivinen noste.
- Merkitys kasvussa, asiakkailta kiinnostusta.
- Tilanne ihan hyvä, paranemassa.
- Paranemassa.
- Tiedotusvälineissä lähiaikoina -> aletaan havahtua.
- Ollut esillä julkisuudessa, tiedotusvälineet tärkeä sidosryhmä.
- Parempaan suuntaan menossa.
- Medianäkyvyys kasvanut.
- On hankkeita ja kiinnostusta.

Pohjois-Pohjanmaalla luonnontuotealan yrittäjyys on pienyritysten varassa ja alalle mahtuisi nykyistä enemmän yrittäjiä. Haastattelussa kävi ilmi, että vaikka maakunnasta löytyy keruuperinnettä ja marjanpoimintaa on edelleen runsaasti, ihmisillä ei pääsääntöisesti ole käsitystä alan liiketoiminnan mahdollisuuksista. Tällä hetkellä luonnontuoteala on kuitenkin nousussa ja yritystoimintaa on alettu viedä eteenpäin. Alla on esitetty haastateltujen näkemyksiä luonnontuotealan yrittäjyydestä Pohjois-Pohjanmaalla.

- Pääasiassa pienten tuottajien varassa, vain muutama isompi.
- Yritykset ovat pieniä.
- Kuusamossa ei juuri tuotantoa.
- Taivalkoskella ei alan yritystoimintaa.
- Alalle mahtuisi enemmän yrittäjiä.
- Toivottavaa olisi saada enemmän yrityksiä.
- Yrityksiä kaivattaisiin enemmän.
- Tarvittaisiin myös jatkojalostajia.
- Alkutuotantoa saisi olla enemmän.
- Väestö vanhaa, ei synny uusia innovaatioita (Koillismaalla).
- Lisäelinkeinomahdollisuus.

Tuotteiden ja palveluiden tarjonta maakunnassa ei vastaa kysyntää. Matkailuala, ravintolat ja kauppa olisivat kiinnostuneita käyttämään enemmän luonnontuotteita. Asiakasvaatimukset tuotteiden puhtaudesta, terveellisyydestä sekä ekologisuudesta kasvattavat luonnontuotteiden mahdollisuuksia. Alla on esitetty haastateltujen näkemyksiä luonnontuotealan kuluttajatreendeistä Pohjois-Pohjanmaalla.

- Kysyntä ylittää tarjonnan.
- Tuotannon määrä ei vastaa kysyntään.
- Lähituotteiden kysyntä kasvanut.
- Lähiruoka.
- Asiakkaat vaativat puhdasta, terveellistä, vähemmän pakkauksia.
- Palvelutuotteet puuttuvat.
- Nuoret perheet eivät kiinnostuneita luonnontuotteista.
- Tarvitaan sopivia myyntipaikkoja.
- Pienyrittäjien tuotteet saatava paremmin markkinoille.
- Hoitotuotteet voimakkaassa nousussa.
- Menossa villiyrttibuumi.
- Nyt eletään buumia.
- Villiyrttipuolella nousua, kiinnostus lisääntyy.

Raaka-ainevarannot maakunnassa ovat suuret ja monipuoliset, ja erityisesti jatkojalostukselle olisi nykyistä enemmän sijaa. Pohjois-Pohjanmaan luonnontuoteala painottuu vahvasti marjoihin. Maakunnassa on perinteisesti osattu hyödyntää metsämarjoja, mutta kaupallinen poiminta on siirtymässä enemmän ulkomaisille poimijoille. Pohjois-Pohjanmaalla on jonkin verran sieniin liittyvää yrittäjyyttä, nousussa olevaa luonnonyrteihin liittyvää toimintaa sekä jäkäläalan yrityksiä. Haastattelussa ilmeni seuraavanlaisia näkemyksiä luonnontuotealan painotuksista maakunnassa:

- Painotuksena raaka-aineen hankinta, marjoissa.
- Näkyvä marjapainotus.
- Marjanjalostusta on.
- Muutamia marjajalostajia on.
- Marjat alueen painotuksena, jalostajia monia.
- Marjat yksi suurin (painotus).
- Marjaa olisi, jos vain olisi ostajia ja jalostajia likellä.
- Marjojen osalta vähän enemmän tuotteita.
- Marjanpoimintaa on paljon.
- Puolukkavaltaista.
- Marjat ja sienet osataan hyödyntää, on käyttöperinnettä.
- Marjamaailma (poiminta) mennyt ulkomaalaisille.
- Ulkomaalaiset aiheuttavat närää.
- On jäkäläalan asiantuntemusta.

- Sieniin liittyvää toimintaa jonkin verran.
- Sienipuolella jalostusta Pyhäjärven suunnalla.
- Villiyrittöimintä vasta alussa.
- On myös yrtiläalaa.
- Yrttipuolella jokunen yritys vienyä asioita eteenpäin.

Kuviossa 2 on esitetty haastattelussa esiin nousseet Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan vahvuudet. Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että maakunnan suurimmat vahvuudet löytyvät runsaista ja monipuolisista raaka-ainevarannoista. Raaka-aineista erityisesti marjat mainittiin, mutta vahvuuksina nähtiin myös alueen runsaat sieni-, turve- sekä käsityöraaka-aineet. Raaka-aineresurssit ovat maakunnassa nykyisin alihyödynnettyjä. Pohjois-Pohjanmaan vahvuutena on keruuperinne sekä olemassa oleva ”hiljainen tieto” luonnontuotteiden hyödyntämisestä. Maakunnan puhdas luonto mainittiin myös alueen etuna. Erityisesti Koillismaahan suunnalla nähtiin mahdollisuuksia matkailualan yhteistyössä. Eri alan yritysten yhteisellä tuotekehityksellä tuotanto saadaan vastaamaan kysyntään.

Pohjois-Pohjanmaan vahvuuksiin voidaan lukea laaja koulutustarjonta: luonnonvara-ala löytyy Oamkista, Oulun yliopisto tutkii luonnontuotteita ja lisäksi eri puolilla maakuntaa järjestetään ammatillista koulutusta sekä nuoriso- että aikuispuolella. Luonnontuotteisiin liittyvää koulutusta pitää kehittää edelleen ja eri kouluasteiden yhteistyötä lisätä. Maakunnan runsas lasten ja nuorten määrä on mahdollisuus, johon pitää panostaa, jotta luonnontuotealalle saadaan tekijöitä myös tulevaisuudessa.

Positiivisena seikkana haastattelussa mainittiin, että maakunnassa on runsaasti toimijoita, jotka voivat osallistua luonnontuotealan kehitystoimintaan. Hanketoiminta koettiin alueen vahvuudeksi ja kehittämistyö on saamassa maakunnassa jalansijaa.

KUVIO 2. Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan vahvuuksia (mainintojen lukumäärä)

4.4.4 Luonnontuotealan tulevaisuus – mahdollisuudet ja kehitysnäkymät

Vaikka maakunnan luonnontuotealan koettiin jo ennestään painottuvan marjoihin, luonnonmarjoilla nähtiin olevan mahdollisuuksia myös tulevaisuudessa (kuvio 3). Viljelyn lisääminen, kokonaisvaltainen tuotekehitys sekä marjojen jatkojalostus ovat keinoja marja-alan kehittämiseksi. Perinteisten hytelöiden, hillojen ja mehujen lisäksi marjoissa on potentiaalia uusiin ja erilaisiin tuotteisiin. Mustikan, puolukan ja lakan ohella mahdollisuuksia omaaviksi marjalajeiksi mainittiin tyrni sekä variksenmarja. Maakunnassa on luonnonmarjojen osalta vahva poimintakulttuuri.

Villiyrtit mainittiin tulevaisuuden mahdollisuutena yli puolessa haastatelluista. Sekä matkailualalla että ravintoloilla on kiinnostusta hyödyntää luonnonyrtejä nykyistä enemmän. Saatavuuden kasvattamisen keinona nähtiin yrtilviljelyn kehittäminen. Mallia voidaan ottaa Lapista, missä luonnontuotteiden viljelytoiminnasta otetaan Pohjois-Pohjanmaata enemmän irti, vaikka etelämpänä useat lajit menestyisivät paremmin. Villivihannekset pitää saada kansalaisten tietoisuuteen, osaamisalueelle sekä ruokapöytään. Yrtilviljelyä tulee kasvamaan, kun yrtiltuntemus lisääntyy. Mielenkiintoisuuksia luonnonyrtilien hyödyntämistavoista vaihtelivat haastateltujen kesken ja näkemyksiä esitettiin sekä villiyrtteistä exclusive-herkkuja- että luonnontuotteista arkirokoaa -linjan puolesta. Esimerkkinä jokapäiväisen käyttöön tarkoitettua yrtiltuotetta käytettiin pihlajanlehtiteetä, jolla voisi korvata tuontitarvaa. Luonnonyrtilien tuotekehityksellä tulee pyrkiä kausiluonteisuuden haiduttamiseen eli säilöntämenetelmien kehittämiseen. Oulun alueella olisi bioalan osaamisen kautta mahdollisuuksia profiloitua yrtilien jatkojalostajana nimenomaan terveyspuolella.

Myös sienet ja niiden jatkojalostus paljastuivat haastattelussa Pohjois-Pohjanmaan mahdollisuudeksi. Sieni-innostus on kasvamassa ja sienituntemusta edelleen lisäämällä sienet saadaan sekä suomalaisten ruokapöytään että ulkomaan vientiin. Suomessa on paljon arvokkaita sienilajeja, joita ei vielä osata hyödyntää. Koillismaahan suunnalla sienten poimintakulttuuria ei oikeastaan ole. Ravintolat ovat kiinnostuneita käyttämään luonnonsieniä enemmän kuin tarjontaa on. Sienten jatkojalostus vaatii kehittämistä.

Innovaatiivisia ja ennakkoluulottomia tuotteita peräänkuulutettiin useissa haastattelussa. Kysyntää ja mahdollisuuksia koettiin olevan muun muassa luonnontuotteiden jalostuksella matkamuuksiksi sekä erikoiskeruuotteiden jalostamisella pohjois-pohjalaiseksi designiksi. Kulttuuria ja perinteitä kannattaa hyödyntää. Maakunnassa on puukäsityön taitajia, mutta muutoin käsityömaterialin hyödyntäminen on joko aliarvostettua tai taitajat ovat eläköitymässä. Terva nähtiin alueelle ominaisena raaka-aineena / tuotteena. Petulla sekä tuohen käytöllä nähtiin lisäysmahdollisuuksia. Pohjois-Pohjanmaalta löytyy runsaasti käsityö- ja floristiikkaraaka-aineita, esimerkiksi jäkälää. Jäkäläalalla jatkojalostus ja värjäys ovat tulevaisuuden menestymismahdollisuuksia. Maakunnassa on mahdollisuuksia pajunviljelyyn.

Tulevaisuuden mahdollisuutena nähtiin erilaiset yhteistyömuodot sekä yritysten että toimialojen välillä. Pienyritysten keskinäinen yhteistyö auttaa vaikkapa jakelulogiikan järjestämisessä. Yhteistyö viljelijöiden suuntaan nähtiin kannattavaksi. Kaupan alan, matkailualan sekä ravintoloiden lisäksi luonnontuotealan yritysten kannattaa tehdä yhteistyötä innovatiivisten jatkojalosteiden suhteen esimerkiksi leipomoiden tai paikallisten juomatehtaiden kanssa. Hyvinvointituotteet tulivat ilmi yhtenä tulevaisuuden mahdollisuutena, erityisesti hoitoturvet sekä koivuvalmisteet hoitotuotteina mainittiin. Hyvinvointivalmisteidenkin tuotekehitystä voi suunnata matkailijoita ajatellen. Markkinointimahdollisuutena pohjoisten marjojen terveysominaisuudet on alihyödynnetty. Luotettavia tutkimuksia sekä niiden tuloksista tiedottamista kaivataan nykyistä enemmän.

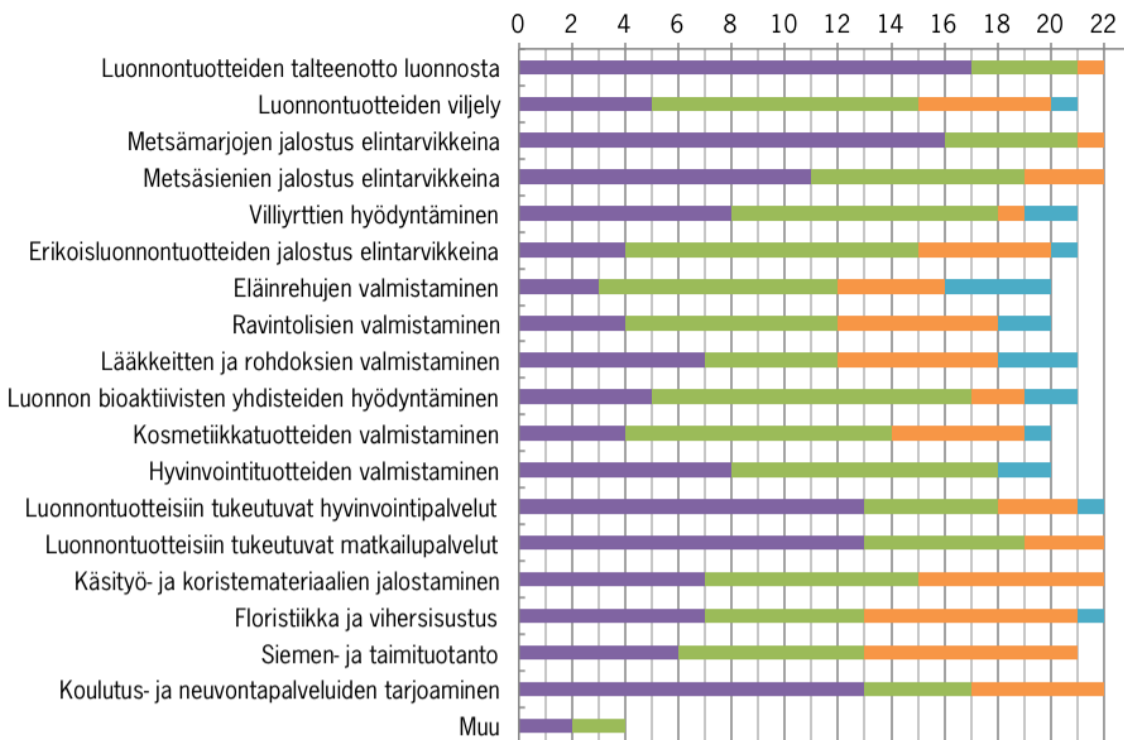

KUVIO 3. Haastattelussa ilmenneitä Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan mahdollisuuksia (mainintojen lukumäärä)

Kuviossa 4 on esitetty haastateltujen näkemykset eri luonnontuotealan osa-alueiden merkityksestä alan laajentamisessa. Tietyt osa-alueet jäivät useammalta haastatelluista vaille vastausta, koska koettiin, ettei merkittävyyttä osattu arvioida. Haastattelututkimuksen otoskoko oli suhteellisen pieni ja tulokset ovat siksi vain suuntaa-antavia.

Tämän otoksen perusteella luonnontuotealan laajentamisessa merkittäviä osa-alueita vaikuttavat olevan erityisesti luonnontuotteiden talteenotto luonnosta, metsämarjojen jalostus elintarvikkeina sekä luonnontuotteisiin tukeutuvat matkailupalvelut. Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan laajentamisessa vähiten merkitystä koettiin olevan eläinrehujen valmistuksella.

Hyvin merkittävä Melko merkittävä Melko merkityksetön Täysin merkityksetön

KUVIO 4. Haastateltujen näkemys luonnontuotealan eri osa-alueiden merkityksestä alan laajentamisessa Pohjois-Pohjanmaalla. Muina hyvin merkittävänä osa-alueina mainittiin tiedotus sekä luonnontuotealan verkostoituminen, melko merkittävänä villiyrttien jalostus elintarvikkeina sekä kulttuuriin ja perinteisiin liittyvät luonnontuotteet

Kysyttäessä kaikkein merkittävintä osa-aluetta vastauksissa oli runsaasti hajontaa, eivätkä kaikki osanneet nimetä tärkeintä yksittäistä osa-aluetta. Useimmin esille tulivat hyvinvointi- sekä matkailuteemat, koulutus- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen sekä erilainen luonnontuotteiden jalostaminen. Merkittävimmistä osa-alueista oli seuraavanlaisia näkemyksiä:

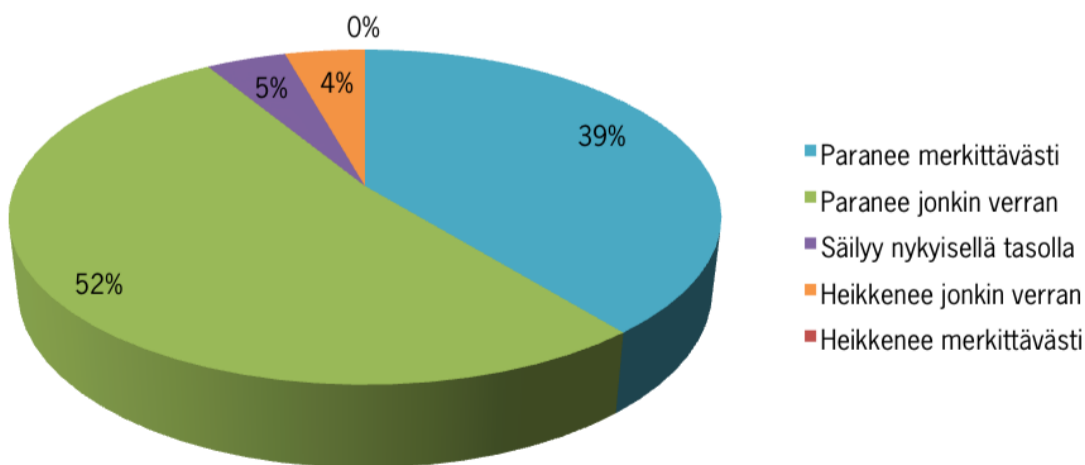
Toimijat:

- Luonnontuotteiden talteenotto luonnosta, erikoistuotteiden jalostus elintarvikkeina, koulutus- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen.
- Jalostuskysymykset, matkailupalvelut.
- Koulutus- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen, tiedotus.
- Matkailu ja hyvinvointi, käsityöt ja floristiikka.
- Luonnontuotteisiin liittyvät hyvinvointipalvelut, nimenomaan matkailussa, floristiikka ja vihersisustus.
- Bioaktiiviset yhdisteet (tutkiminen), metsämarjojen ja -sienten jalostus (rahallisesti).

Yrittäjät:

- Terveysteen ja hyvinvointiin liittyvät ruoka-aineet.
- Luonnontuotteet ravintona, ei ravintolisänä.
- Ruokaan ja hyvinvointiin liittyvät asiat, terveys, kauneus.
- Luonnontuotteisiin tukeutuvat hyvinvointipalvelut.
- Hyvinvointituotteet.
- Luonnonvarojen hyödyntäminen.
- Metsämarjojen jalostus, koulutus- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen, luonnontuotteiden talteenotto.
- Matkailu.
- Luonnontuotteiden viljely.
- Käsityö- ja koristemateriaalien jalostaminen.

Haastateltujen arvion perusteella luonnontuotealan yleiset kehitysnäkymät ovat sangen positiivisia. Yli 90 % haastatelluista odottaa luonnontuotealan tilanteen paranevan ainakin jonkin verran vuoteen 2020 mennessä (kuvio 5).

KUVIO 5. Haastateltujen yrittäjien ja toimijoiden näkemykset luonnontuotealan kehitysnäkymistä. Kaaviossa on ilmoitettu vastausten esiintymiskertojen lukumäärä

4.4.5 Luonnontuotealaa rajoittavat tekijät

Luonnontuoteala koetaan edelleen liian pienimuotoiseksi toiminnaksi, jotta se otettaisiin vakavissaan. Ala kaipaa lisää näkyviä kasvoja ja puolestapuhujia sekä kunnollista omaa statusta. Uskonpuute alan yrittäjyyteen sekä yritysmahdollisuuksien tiedostamisen puutteet rajoittavat alan toimintaa. Luonnontuoteala on saatava markkinoitua paremmin sekä potentiaalisille yrittäjille että alueen päättäjille. Luonnontuotealan hajanaisuus sekä yritysten vähäisyys rajoittavat alan kehittämistä.

Alalla esiintyy perustuotanto-ongelmia johtuen maaseudun toimijoiden iäkkyydestä ja vähydestä. Iäkkään väestönsosan mukana häviävä tieto on eräs alan kehittämistä hankaloitava tekijä. Luonnontuotealalle pitäisi saada innostettua uusia ihmisiä, mutta nuorison houkuttelu alalle on vaikeaa. Kuluttajien kannalta ajateltuna elämäntapakulttuuri mainittiin luonnontuotealaa rajoittavaksi. Erityisen huolestuttavaksi koettiin, etteivät nuoret perheet enää osaa hyödyntää luonnontuotteita. Käyttämättömyydestä seuraa luonnontuotteiden arvostuksen puute. Hyvinvointipalveluiden puolella maaseudun ihmisten ennakkoluuloinen asenne koettiin toimintaa rajoittavaksi.

Yhteistyön vähäisyys rajoittaa luonnontuotealan kehittämistä. Haastatteluissa ilmeni tarve luonnontuotealan kehittämistä ohjaavalle pysyvälle verkostolle, joka vähentäisi päällekkäistä työtä koordinoimalla alan toimintaa. Luonnontuotealan tiimoilta ei ole yhteistä historiaa ja asenteet hankaloittavat yhteistyötä. Monet eivät ole halukkaita jakamaan omia ideoitaan. Koska ei tunneta toisia yrittäjiä, tieto tuotteista ja niiden kysynnästä jää usein saamatta. Tuotteita kannattaa tarjota ja jopa suunnitella yhdessä muiden toimialojen yritysten kanssa, jolloin kysyntä ja tarjonta saadaan kohtaamaan paremmin.

Pienyrittäjiä hyödyntäviä yhteistyömuotoja ovat myös erilaiset yritysryppäät, joissa eri toimijat vastaavat jalostus- tai toimitusketjun eri vaiheiden toteuttamisesta eli kukin omasta erikoisalueestaan. Erilaiset markkinointiyhteistyön muodot ovat yksi varteenotettava yhteistoimintavaihtoehto. Erityisen tärkeää on kehittää vientimarkkinoita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Vientitoimintaa hyödyttäisi markkina-alueiden selvittäminen sekä toimivien markkinointikanavien löytäminen.

Lainsäädäntö ja byrokratia koettiin alan kehittämistä rajoittaviksi tekijöiksi. Erityisesti elintarvikelainsäädännön tiukkuus ja toistuvat muutokset koettiin haastaviksi. Pienyrittäjyyttä hankaloittavaksi koettiin kauppatietojen ostopolitiikka sekä julkisen sektorin kilpailutuspolitiikka. Yritykset tarvitsevat lisää tukea, esimerkiksi alan kausiluonteisuuden aiheuttamien rajoitusten vuoksi. Hanketoiminta koettiin liian maaseuturahastokeskeiseksi ja rahoitusmalleihin kaivattiin lisää joustavuutta. Alan kehittämistoiminta on saatava pitkäjänteisemmäksi, sillä hankkeiden jälkeen jää liian vähän pysyviä toimintamalleja. Myös hankkeiden päällekkäisyys vähentää niistä saatavaa hyötyä.

Poimintapolitiikka vaikeuttaa luonnontuotealan kehittämistä. Erityisesti poimijoiden saatavuus sekä heidän tuotteistaan saamansa maksu aiheuttavat alalle rajoituksia. Eräs haastatelluista pohti, kuinka joka vuosi toistuva kohu ulkomaalaispoimijoista vaikuttaa kuluttajien käyttäytymiseen. Ihmisten innostaminen luonnontuotteiden hyödyntämiseen sekä alan yrittäjyyteen on tärkeää, sillä nykyisin toimintaa rajoittaa liian uskonpuute alan mahdollisuuksiin. Esiin tulleet rajoittavat tekijät on esitetty taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Haastateltujen näkemyksiä Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan kehittämistä rajoittavista tekijöistä

Yhteistyön puutteet

- Ei tunneta toisia eikä tiedetä, mitä tuotteita saatavilla.
- Jalostusketju-yhteistyön puute.
- Kateus rajoittaa yhteistyötä.
- Ei tiedetä kysynnän olemassaolosta, yrittäjillä ei uskoa alan kannattavuuteen.
- Verkostoitumisen puute.
- Isompi "hallinnoiva yksikkö" puuttuu ja kaikki keksivät pyörää uudelleen.
- Pitäisi olla pysyvä verkosto koordinoimassa, yrittäjien pitäisi rakentaa luottamusta ja sparrata toisiaan.
- Ei ole tahoa, joka ottaisi selkeästi vetovastuun. Voisi olla useampi organisaatio yhteistyössä.
- Alan kehittämistä ohjaava verkosto koottava.
- Markkinointi ja jakelu (ei ole porrasta, joka hoitaisi nämä asiat).

Asenteet

- Terveen rähähengen puute, uskalluksen puute, pitäisi olla yrittäjähenkisempiä.
- Yritysmahdollisuuksien tiedostamisen puutteet, usko alan yrittäjyyteen.
- Kulttuurissa tullut aukko luonnontuotteiden hyödyntämiseen, arvostus laskenut, uskonpuute luonnontuotteisiin.
- Nuoriso pitäisi saada innostettua.
- Asenne- ja elämäntapakulttuuri (ihmiset yleensä), yrittäjien uskalluksen ja itseluottamuksen puute.
- Asenne (luontaishoitoin).
- Pitäisi saada innostettua ihmiset keräämään.

Poimintaan liittyviä

- Koulutuksen puute (erikoisosaaminen).
- Poimijoita pitäisi kouluttaa.
- Pitäisi opastaa poimimaan oikeat tuotteet oikeasta paikasta.
- Poimintapolitiikka.
- Poimijoiden saatavuus.
- Poimijoiden tuonnissa hyvää ja huonoa.
- Poimijoille pitäisi saada parempi hinta.

Alan yleiset ongelmat ja yrittäjyys

- Ala pitkälti ilmoista kiinni.
- Maantieteellinen sijainti.
- Kausiluonteisuus.
- Sääolot.
- Tekeminen pienimuotoista, ei elätä.
- Koetaan pipertämiseksi, ei omaa statusta, ollaan liikaa muiden alojen välissä.
- Pirstaleisuus, hajallaan oleminen.
- Hajanaisuus.
- Yritysten puuttuminen (erityisesti jatkojalostajien).
- Maaseudun toimijoiden ikääntyminen ja vähäisyys.
- Yrittäjien ikääntyminen.
- Markkinoiden tuntemus (kansainvälisesti).
- Jakelua pitäisi helpottaa.
- Kauppatietojen ostopolitiikka (suuret hankintaerät, joita pienet yritykset eivät pysty toimittamaan).

Byrokratia, lainsäädäntö, päättäjät

- Nykybyrokratia (esim. elintarvikelaki).
- Byrokratiaa pitäisi helpottaa.
- Lainsäädäntö, byrokratia.
- Lupa-asiat ja lainsäädäntö.
- Elintarvikelainsäädäntö.
- Julkisen sektorin kilpailutuspolitiikka.
- Päättäjien tiedonpuute.
- Ei ole saatu markkinoitua päättäjille tarpeeksi, yritysten tuen puute.

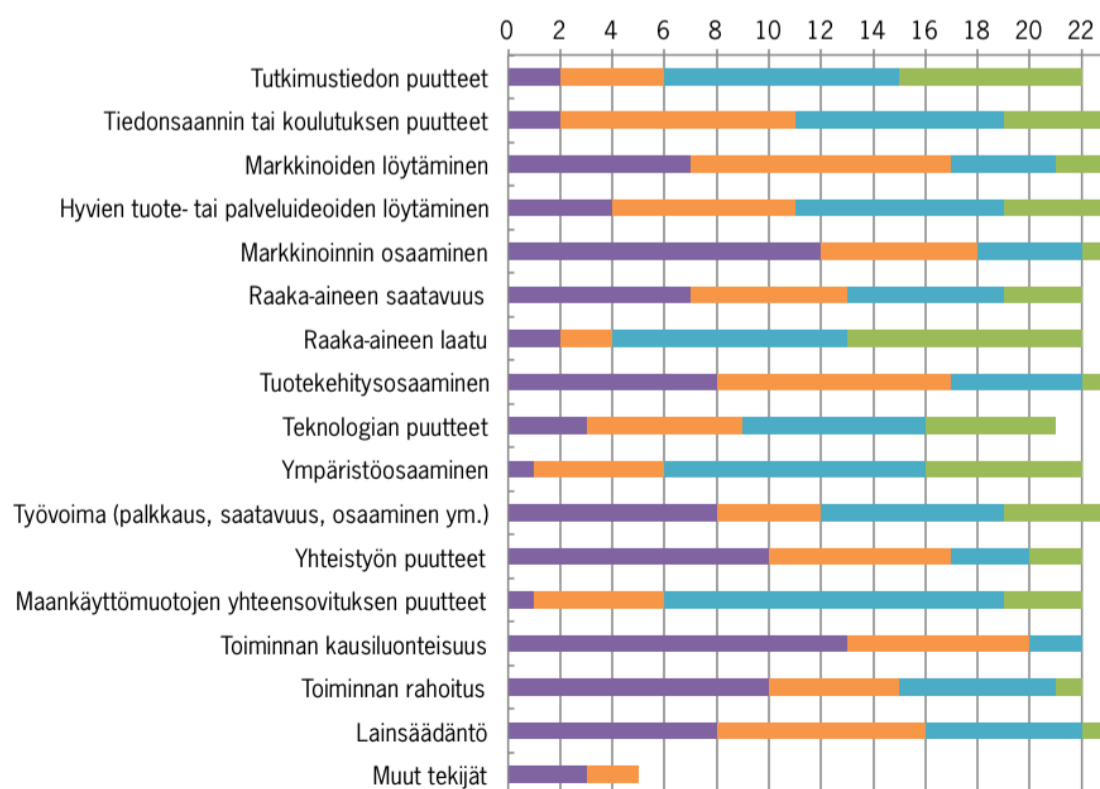
Kehittämistoiminta

- Lyhyet hankejutut, hankkeista ei ole oikein syntynyt mitään, esim. veturiyrittäjä.
- Toiminta liian maaseuturahastokeskeistä, liian vähän pysyviä toimintamalleja hankkeiden jälkeen.

Kuviossa 6 on esitetty haastateltujen näkemykset luonnontuotealan yrittäjyyttä hankaloittavista tekijöistä. Selvästi hankaloittavina mainittiin asenteet yrittäjyyteen, sitoutumisen tai uskon puute, näköalattomuus ja suppeakatseisuus sekä luonnonsadon epävarmuus ja sadon ajoituksen huono ennustettavuus. Taulukossa esitettyjen lisäksi muina hyvin merkittävästi hankaloittavina tekijöinä mainittiin ilmasto, pelko tai näköalattomuus sekä asenne.

Haastattelututkimuksen otoskoko oli pieni ja tulokset ovat siksi vain suuntaa-antavia. Näiden haastatteluiden perusteella erityisen hankaloittavia tekijöitä vaikuttavat olevan toiminnan kausiluonteisuus, markkinoinnin osaaminen sekä yhteistyön puutteet. Raaka-aineen laatu vaikuttaa olevan vain vähän hankaloittava tekijä, kuten myös ympäristöosaaminen.

■ Hankaloittaa hyvin merkittävästi ■ Hankaloittaa selvästi ■ Hankaloittaa hieman ■ Ei hankaloita

KUVIO 6. Haastateltujen toimijoiden näkemys luonnontuotealan yrittäjyyttä hankaloittavista tekijöistä

Kysyttäessä kaikkein merkittävin hankaloittava tekijä kaikki eivät osanneet nimetä yhtä tärkeintä ja hajontaa vastauksissa oli runsaasti. Toimijahaastattelussa useimmin tuli esille alan kausiluonteisuus sekä raaka-aineen saatavuus. Yrittäjillä puolestaan lainsäädäntö koettiin yleisimmin toimintaa eniten hankaloittavana. Haastatelluilla oli seuraavanlaisia näkemyksiä eniten hankaloittavasta tekijästä:

Toimijat:

- Raaka-aineen saatavuus, kausiluonteisuus.
- Kausiluonteisuus.
- Tutkimustiedon puutteet, tiedonsaannin ja koulutuksen puutteet, raaka-aineen saatavuus, kausiluonteisuus.
- Tuoteistaminen, markkinointi, rahoitus, lainsäädäntö.
- Markkinointi, raaka-aineen saatavuus, toiminnan rahoitus.

Yrittäjät:

- Raha-asiat, lainsäädäntö.
- Lainsäädäntö.
- Lainsäädäntö.
- Rahoitus.
- Yhteistyön puute.
- Koulutuksen puutteet, tuotekehitysoasaaminen, raaka-aineen saatavuus.
- Kausiluonteisuus, työvoiman saatavuus.

4.4.6 Keskeisimmät tutkimus-, koulutus- ja kehittämistarpeet

Haastattelussa kävi ilmi, että erilaiset yhteistyön muodot koetaan tärkeiksi luonnontuotealan kehittämisessä. Pienyritysten keskinäisellä verkostoitumisella on alan kehittymisen kannalta suuri merkitys. Yritykset voivat tehdä yhteistyötä esimerkiksi tavaran tilauksissa, markkinoinnissa, tuotekehityksessä, jalostusketjun työnjaossa tai jakelussa. Yhteistyöllä voidaan monipuolistaa tuotevalikoimaa ja pienentää kustannuksia.

Myös eri alojen välistä yhteistyötä yritysten kesken pidettiin toivottavana, koska luonnontuoteala sijoittuu monen eri toimialan välimaastoon. Esimerkiksi elintarvike-, matkailu-, hyvinvointi- ja ravintola-alat pitää kytkeä aktiivisesti mukaan luonnontuotealan toimintaan. Myös puutarha-ala on alkanut kiinnostua luonnontuotealasta, kun yrittäjien kysyntä on kasvanut.

Tuotekehitys sekä jatkojalostukseen panostaminen nähtiin tärkeiksi luonnontuotealan kehittämiskohteiksi. Osa yrityksistä koki, että ulkomaankaupan osaamiseen ja markkina-alueiden selvittämiseen olisi hyvä saada ulkopuolista apua. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi vientiin liittyvä selvitysprojekti eli hanketoimintaa kaivattiin. Luonnontuotteiden käytön lisäämistä sekä puoliviljelyn kehittämistä kaivattiin.

Tiedonvälityksen tärkeys nousi esille useissa haastattelussa. Tiedonvälitystä kaivattiin sekä yritysten välille että yleisluontoisesti erityisesti lasten ja nuorten parissa. Luonnontuotteet pitäisi tuoda paremmin esille jo perusopetuksessa. Eräs haastatelluista koki erityisesti kotitalousopettajien roolin tärkeäksi. Kotimaisten luonnontuotteiden terveysvaikutukset, niiden tutkiminen ja tutkimustulosten hyödyntäminen nähtiin selkeästi kehittämistarpeena.

TAULUKKO 4. Haastateltujen näkemyksiä keskeisistä luonnontuotealan kehittämistarpeista

Yhteistyö ja verkostoituminen

- Valtakunnallisen yhteistyön rakentaminen esim. raaka-aineen saamiseksi.
- Verkostoituminen erittäin tärkeää.
- Verkostoitumista pitäisi kehittää.
- Yhteistyömuotoja tulisi kehittää (esim. markkinointiringit, yhteinen logistiikka).
- Yhteistyötä käsityöalan, matkailualan sekä hyvinvointialan kanssa.

Yritysten toiminta

- Tuotekehitys sekä tuotteilla että palveluilla.
- Jatkojalostukseen pitäisi panostaa.
- Markkinoiden (haku ja) luominen, tuotekehitysideat ja niistä tiedottaminen.
- Kansainvälistyminen, kansainvälistymiskanavien löytäminen.

Hyödyntämisen ja saatavuuden lisääminen

- Tiedotus luonnontuotteiden mahdollisuuksista (mitä kaikkea maastosta voi saada).
- Villiyrttien käytön lisääminen, esim. yrttikurssien avulla.
- Puoliviljelyn kehittäminen (raaka-aineen saatavuus).
- Poimijoita pitäisi saada lisää.

Lapsiin ja nuoriin panostaminen

- Luonnontuotteiden opetus jo peruskoulussa.
- Perusasioiden opetus jo ala-asteelta (lapset pitäisi opettaa marjanpöimintään, kouluihin marjuruokia).
- Tulevaisuuden turvaamiseksi tiedotustyö lasten ja nuorten parissa tärkeää.

Tutkimusten hyödyntäminen

- Kotimaisten luonnontuotteiden terveysvaikutusten korostaminen.
- Tiedonsaannin kehittäminen olisi tarpeen, tutkimustiedon muuttaminen ymmärrettäväksi.
- Teoreettisen tutkimuksen kääntäminen käytännön toiminnaksi.

Kehittämistoiminta ja siitä tiedottaminen

- Vanhat työtavat ja kädentaidot tulisi pelastaa (perinneosaajien kartoitus ja työtapojen dokumentointi, tieto eteenpäin uusille sukupolville).
- Enemmän kehittämishankkeita, hankkeista tiedotettava ihmisiä paremmin.
- Koulutuksista informoiminen (yrittäjät tietäisivät tarjonnasta).

Kuviossa 7 on esitetty haastattelussa ilmenneet koulutustarpeet. Markkinointi- ja liiketoimintaosaamiselle on tarvetta luonnontuotealan yrityksissä, sillä tuoteideoiden kaupallistamisessa on parannettavaa. Tärkeiksi nähtiin asiakaslähtöiset koulutukset, jotka valmentavat erityisesti liiketoimintaosaamiseen, markkinointiin, myyntiin sekä verkosto-osaamiseen.

Luonnontuotealan yritykset hyötyisivät myös tuotekehityskoulutuksista, jotka voisivat olla esimerkiksi käytännön työpajoja, joissa kokeiltaisiin yhdessä ideoiden toimivuutta. Yrittäjille järjestettyjen koulutusten ja työpajojen hyötynä olisi myös yrittäjien keskinäisen verkostoitumisen mahdollisuus. Yrittäjien osallistumismahdollisuudet kasvavat, mikäli koulutus järjestetään iltaisin tai kurssimuotoisena.

Haastattelussa esitettiin myös yleisten yrittäjyystaitojen koulutusta, esimerkiksi yrittäjien kouluttamista luonnontuotealan riskien huomioimiseen tai oikean yritysmuodon valintaan. Esille tuli lisäksi tarve yleiselle luonnontuotteiden hyödyntämisen opastamiselle sekä luonnontuotteiden käyttökoulutukselle, kuten yrttikurseille. Eräs haastatelluista ehdotti säännöllisesti pyörivää keruukoulutusta hygieniapassin tyyliin, mikä nostaisi alan näkyvyyttä. Viljelyalan koulutusta luonnontuotteista toivottiin.

KUVIO 7. Haastattelussa esiin tulleet koulutustarpeet (mainintojen lukumäärä)

Tutkimustiedot luonnontuotteiden terveysvaikutuksista koettiin tärkeiksi ja tutkitut tulokset pitäisi hyödyntää nykyistä paremmin. Luotettavista tutkimustuloksista tiedottaminen kohottaa alan painoarvoa, esimerkiksi pihkavoide on pystytty tuoteistamaan luotettavien tutkimustulosten avulla. Tuotekohtaiset markkinatutkimukset nähtiin tärkeinä yrittäjien innostamisen kannalta, sillä ne luovat uskoa tuotteiden menekkiin. Alla on esitetty haastattelussa esitettyjä tutkimustarpeita.

- Vanhan kansan lääkkeiden tutkinta ja tiedon jako.
- Bioaktiiviset aineet (marjojen, sienten ja yrttien terveysvaikutteiset aineet).
- Tutkimusta ja tulosten julkisuutta kotimaisten marjojen terveysominaisuuksista, tiedotus kansanomaisesti.
- Tutkimusta tehdään, mutta tutkimusten pitäisi olla yleisesti hyväksyttävissä.
- Tutkimustyötä luonnontuotteiden viljelystä kaivataan.
- Markkinatutkimus (osattaisiin tehdä tuotteita, joista asiakkaat valmiita maksamaan).
- Markkinatutkimus tuotekohtaisesti.
- Markkinoiden haku (ja luominen).
- Kaikkea pitäisi tutkia, asennetutkimus esimerkiksi.

4.4.7 Ideat yrittäjyyden edistämiseksi

Useammassa haastattelussa tuli ilmi yrittäjää avustavan katto-organisaation tarve. Pieniä toimijoita luonnontuotealalla löytyy, mutta suurempi "hallinnoiva yksikkö" puuttuu. Koordinoinnin puutteen vuoksi tehdään turhan paljon päällekkäistä työtä ja uusien ideoiden toteutus ontuu organisoivan tahon puuttuessa. Pidemmällä mittakaavalla tärkeämmäksi muodostuu yrittäjien välinen yhteistyö. Yhteistyön lisääminen sekä luonnontuotealalla että eri alojen yrittäjien kesken koettiin erittäin tärkeäksi keinoksi edistää luonnontuotealan yrittäjyyttä. Esimerkiksi logistiikka on ongelma pitkällä välimatkoilla. Tietoa yritysten hyvistä toimintatavoista pitäisi jakaa enemmän.

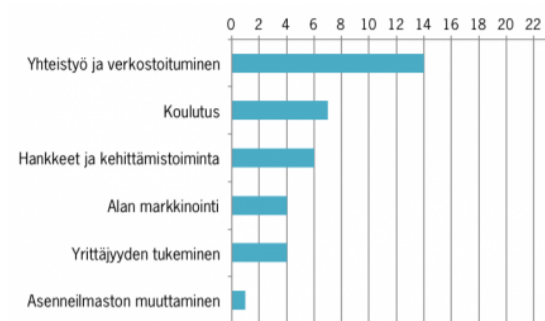
Yhteistyön edistämiseksi ehdotettiin vuorovaikutteisia seminaareja tai tapaamisia, joissa eri alojen toimijat koottaisiin yhteen. Verkostoitumisen edistämiseksi ehdotettiin maakunnallisia luonnontuotealan kehittämispäiviä, joiden aikana kuultaisiin eri toimijoiden puheenvuoroja sekä saataisiin luotua keskinäisiä kontakteja. Yritysten toimivista yhteistyömuodoista nousivat esiin erityisesti tuottajaosuuskunnat sekä alihankinta- ja markkinointiverkostot. Markkinoinnissa yhteistyötä kaivattiin esimerkiksi ulkomaisiin messuesiintymisiin.

Koulutusta pidettiin ehdottoman tärkeänä luonnontuotealan yrittäjyyden edistämiseksi. Erityisesti asiakaslähtöiset koulutukset liiketoimintaosaamisesta, myynnistä, markkinoinnista sekä verkosto-osaamisesta koettiin hyväksi. Käytännönläheistä tuotekehityskoulutusta kaivattiin. Luonnontuotealalle on koulutettava osaajia yrittäjiä ja lisäinformaatiota tästä erikoisalasta kaipaavat myös yritysneuvojat.

Hankkeiden koettiin edistävän luonnontuotealan yrittäjyyttä. Muun muassa tiedotushankkeilla voidaan innostaa poimijoita, mikä parantaa raaka-aineen saatavuutta. Erään ehdotuksen mukaan yrittäjyyttä voitaisiin edistää työ- ja elinkeinopolitiikkaan liittyvän hankkeen avulla, esimerkiksi osana elinkeinon tukemista syrjäseuduilla tai työvoimakoulutuksella. Eräs haastatelluista oli sitä mieltä, että yritysryhmien kehityshankkeet toimivat hyvin luonnontuotealalla. Hankkeet tulee toteuttaa siten, että yritykset alkavat joko keskenään tai ulkopuolisen tahon vetämänä kehittää itse omaa toimintaansa, esimerkiksi markkinointiosaamistaan. Hankkeiden yhteydessä yrittäjille voidaan jakaa hyödyllistä tietoa esimerkiksi lainsäädännöstä sekä tuotekehityksestä. Yrittäjyyttä voidaan edistää kytkeväällä luonnontuotealan toimijat ja jatkojalostajat tiukemmin lähiruokahankkeisiin. Hankkeista tulee tiedottaa paremmin ja alan kehittämistoiminta on saatava pitkäjänteisemmäksi.

Kaupat voisivat tuoda luonnontuotealaa paremmin esille. Toimiva tapa voisi olla nykyisiä lähituotehylyjä vastaavat luonnontuotehylyt. Myös mediajulkisuus sekä erilaiset yleisötapahtumat, kuten messut, vaikuttavat positiivisesti luonnontuotealan kehittämiseen. Alaa pitää markkinoida erityisesti nuorille.

Yrittäjäksi alkamista pitäisi yleisestikin helpottaa ja yrittäjille tarjota parempi turva mahdollisen epäonistumisen varalta. Nykyisin yrittäjäksi alkamiseen on iso kynnys hyvinkin yritysideoiden keksineillä. Byrokratian helpottaminen edistäisi myös luonnontuotealan yrittäjyyttä. Lakien ja asetusten muuttaminen biotaloutta suosivaksi vaikuttaisi positiivisesti luonnontuotealaan.

KUVIO 8. Haastattelujen ajatuksia luonnontuotealan yrittäjyyden edistämiseksi (mainintojen lukumäärä)

4.4.8 Toivottavat yhteistyön laajenemissuunnat

Haastattelujen perusteella yhteistyötä kaivataan sekä yksityisen että julkisen sektorin kanssa. Suomen ja EU:n päättäjät ovat keskeisessä asemassa luonnontuotealan kehittämisessä. Kehittämisen koettiin lähtevän liikkeelle ylemmän tason ohjauksen perusteella, muun muassa koulutuksen suuntauksilla. Luonnontuotteiden tulisi näkyä enemmän esimerkiksi ravitsemus- ja elintarvikealan koulutuksissa. Luonnontuotteita pitäisi käyttää enemmän julkisissa laitoksissa ja palveluissa, kuten oppilaitosruokailuissa.

Virallisen hallintokoneiston luonnontuotealalle antama arvostus kaivattiin. Luonnontuotealaa tulisi tukea päätöksenteossa. Luonnontuotealan kehitystyöhön tarvitaan mukaan sekä kehittäjät että rahoittajat. Järjestöjen, oppilaitosten sekä muiden toimijoiden lisäksi yritysten itsensä täytyy olla mukana kehittämistoiminnassa. Yhteistyö tutkimuslaitosten kanssa on luonnontuotealalla tärkeää. Lääketieteeseen, hyvinvointiin, ravintofysiologian sekä muiden alojen ammattilaisten kanssa tehtävä yhteistyö ja tutkimustiedon jakaminen kaikille ymmärrettävässä muodossa sekä julkisuudessa että erityisesti yrittäjille suunnatuissa koulutuksissa edistävät luonnontuotealan kehittämistä. Yrityshautomotoimintaa kaivattiin luonnontuotealalle.

Haastatelussa koettiin tärkeäksi muodostaa yhteenliittyviä niin luonnontuotealan sisällä kuin eri toimialojen kesken. Erityisesti hyvinvointi-, matkailu- ja ravintola-alat koettiin hyväksi yhteistyökumppaneiksi. Muita mainittuja yhteistyötahoja olivat metsäala, kaupan ala, elintarvikela, käsityöala sekä viljelijät. Eräs haastatelluista peräänkuulutti ennakko-luottomuutta yhteistyökumppaneiden suunnittelussa ja pohti, mitä annettavaa esimerkiksi ICT-alalla voisi luonnontuotealalle olla.

Yrittäjien välinen yhteistyö koettiin erityisen hyödylliseksi markkinoinnin ja logistiikan järjestämisessä. Esimerkiksi osuuskuntamuotoisella tuottajien yhteistyöllä voidaan parantaa raaka-aineen toimitusvarmuutta. Ulkomaankaupanosaajia kaivattiin mukaan luonnontuotealan toimintaan. Pienyritysten kannattaa pyrkiä yhteistyöhön suurempien yritysten kanssa, sillä näiden mukana on mahdollista saavuttaa laajemmat markkinat ja saada myyntipisteitä Suomen rajojen ulkopuolelle. Yhteistyö suurten yritysten kanssa on hyödyllistä myös muulla tavoin, esimerkiksi tuotepakkausten tilaamisessa. Useissa haastattelussa ilmeni, että luonnontuotealan kehittämiseen kaivataan mukaan yritys- ja liiketoiminnan ammattilaisia, eli niin sanottuja "kovan rahan sijoittajia". Ala tarvitsee paljon liiketoimintaosaamista päästäkseen nousuun.

4.4.9 Haastattelutulosten yhteenveto

Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan toiminta on tällä hetkellä pääasiassa sangen pienimuotoista. Maakunta ei ole profiloitunut luonnontuotealalle. Ala on hajanainen sekä kausiluonteinen ja siltä puuttuu vahva oma status. Alan tunnettuuden kasvattaminen ja liiketoiminnallisesti uskottavan imagon luominen ovat keskeisiä luonnontuotealan toimijoiden tehtäviä. Luonnontuotealan toimijoista riippuu, miten alaa tuodaan esille julkisuudessa sekä päättäjien tietoisuuteen. Tiedotusvälineet ovat tärkeä sidosryhmä alan tunnetuksi tekemisen välineenä ja luonnontuoteala onkin saanut viime aikoina enemmän julkisuutta, erityisesti viilyrtteihin liittyen.

Luonnontuoteruokaa-aineiden varannot ovat Pohjois-Pohjanmaan laajassa maakunnassa suuret ja monipuoliset. Pohjois-Pohjanmaan metsät ja suot tarjoavat runsaan valikoiman marjoja, sieniä ja yrtejä sekä erikoisluonnontuotteita kuten turvetta ja erilaisia käsityömateriaaleja. Alueen raaka-aineresurssit eivät ole tällä hetkellä täysin hyödynnettyjä ja maakunnan luonnontuotealan yritystoiminta painottuu erittäin voimakkaasti marjoihin. Marjojen osalta kaupallinen poiminta on Pohjois-Pohjanmaalla siirtynyt pääasiassa ulkomaisille poimijoille, vaikkakin maakunnassa on edelleen vahva keruuperinne. Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan yrittäjyys on nykyisin lähinnä pienyritysten varassa ja alalle mahtuisi nykyistä enemmän toimijoita.

Pohjois-Pohjanmaan vahvuuksia luonnontuotealan kehittämisen kannalta ovat runsas kehittämis- ja tutkimusorganisaatioiden määrä sekä laaja koulutustarjonta. Luonnontuoteisiin liittyen koulutusta on saatavilla sekä ammattiopistoissa että korkeakoulutasolla. Maakunnan runsas lasten ja nuorten määrä on mahdollisuus, johon on panostettava tarvittavan työvoiman saamiseksi tulevaisuudessa. Luonnontuotteiden esiintuminen on tärkeää alkaen lastentarhoista ja perusopetuksesta.

Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan kehitystoimintaan kaivataan suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä, mikä on toteutettavissa muodostamalla pysyvä yhteistyöverkosto, joka vastaa alan toiminnan koordinoimista. Pysyviä toimintamalleja saadaan aikaiseksi kouluttamalla yritykset itsensä toiminnan kehittämisen kannalta olennaisiin asioihin, esimerkiksi yritysryhmien kehittämishankkeiden kautta. Tiedonvälityksen toimivuus on ratkaisevaa luonnontuotealan kehittämiseksi ja sitä voidaan parantaa muun muassa hanketoiminnan kautta. Alan tunnettuuden kasvattaminen suuren yleisön keskuudessa nostaa luonnontuotealan profiilia ja toisaalta esimerkiksi tutkimustiedon tai lainsäädännön uusien kiemuroiden tuominen yrittäjien tietouteen parantaa yrittäjien toimintaedellytyksiä.

Luonnontuoteala on syytä kytkeä nykyistä tiukemmin lähiruokahankkeisiin. Meneillään oleva viilyrtteibuumi on hyödynnettävä ja ihmisten innostus käännettävä kasvavaksi yritystoiminnaksi. Luonnontuotealan yrittäjyyttä voidaan edistää opastamalla ihmisiä luonnontuotteiden hyödyntämiseen sekä tuottajia luonnontuotteiden puoliviljelyyn ja viljelyyn. Kotimaisten luonnontuotteiden terveysvaikutusten tutkiminen ja tutkimustulosten nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen on yksi alan selkeistä kehittämistarpeista. Luotettavista tutkimustuloksista tiedottaminen kohottaa luonnontuotealan painoarvoa.

Erilaiset yhteistyön muodot ovat tärkeitä Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan kehittämisessä. Pienyritysten keskinäisellä verkostoitumisella on alan kehittämisen kannalta suuri merkitys. Yritysryhmillä hyötyä on saavutettavissa esimerkiksi tavarantoimituksissa, markkinoinnissa, tuotekehityksessä, jalostusketjun työnjaossa tai jakelussa. Yhteistyö voi monipuolistaa tuotevalikoimaa, pienentää kustannuksia sekä tuoda tuotteille toimitusvarmuutta. Toimitusten luotettavuuden kasvaessa mahdollisuudet kauppojen tuotevalikoimaan pääsemiseksi kasvavat.

Kaupoilla on paljon mahdollisuuksia luonnontuotealan nykyistä näkyvämpään esiintuomiseen; toimiva tapa voisi olla nykyisiä lähituotehylyjä vastaavat luonnontuotehylyt. Koska luonnontuoteala sijoittuu monen eri toimialan välimaastoon, yhteistyöllä on tilausta yli toimialarajojen kaupan alan lisäksi myös muihin suuntiin. Esimerkiksi käsityö-, elintarvike-, matkailu-, hyvinvointi- ja ravintola-alat pitäisi kytkeä aktiivisesti mukaan luonnontuotealan toimintaan. Vuorovaikutteiset seminaarit tai tapaamiset, joissa eri alojen toimijat koottaisiin yhteen, edistäisivät tällaisen yhteistyön syntymistä. Luonnontuotealan laajenemisen kannalta matkailu- ja hyvinvointialat ovat erityisen tärkeitä tulevaisuuden yhteistyösuuntia.

Tuotekehitys- sekä markkinointi- ja liiketoimintaosaamisen kasvattaminen ovat tärkeitä luonnontuotealan kehittämiskohteita. Innovatiiviset uudet tuoteideat sekä perinteistä ja kulttuurista ammentavat tuotteet vaativat yrittäjiltä kekseliäisyyden lisäksi tuotteistamisen taitamista. Tällä hetkellä tuoteideoiden kaupallistamisen hallinnassa löytyy parannettavaa. Yrittäjien tärkeitä osaamisalueita on mahdollista kehittää erityisesti koulutuksella, joissa huomioidaan myös yhdessä tekemisen mahdollisuudet ja verkosto-osaaminen sekä asiakaslähtöisyys. Asiantuntevaa yrittäjyyttä voidaan tukea riittävästi koulutus- ja neuvontapalveluilla, mikä on olennaista alan laajenemiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan yritysten toimintaa hankaloittaa markkinoinnin osaamisen puutteiden ja yhteistyön puutteiden lisäksi toiminnan kausiluonteisuus sekä lainsäädäntö jatkuvine muutoksineen. Liiallinen byrokratia sekä julkisen sektorin kilpailutuspolitiikka vaikeuttavat pienyritysten toimintaa ja kilpailumahdollisuuksia. Raaka-aineen ja poimijoiden saatavuus sekä poimijoille maksettava hinta tuovat mukanaan omat hankaluutensa. Luonnontuotteiden talteenotto luonnosta on merkittävä osa-alue maakunnan luonnontuotealan laajenemisen kannalta.

Luonnontuotealan mahdollisuuksia kasvattavat tämän päivän kuluttajien vaatimukset tuotteiden puhtaudesta, terveellisyydestä sekä ekologisuudesta. Kotimaisten luonnontuotteiden terveysvaikutuksista tehdyt tutkimukset kasvattavat luonnontuotealan painoarvoa. Alalla on positiivista nostetta, mutta Pohjois-Pohjanmaalla tuotanto ei tällä hetkellä pysty vastaamaan kysyntään. Suurta kysyntää luonnontuotteille on erityisesti ravintola- ja matkailualoilla sekä voimistuneen lähiruokakulttuurin myötä että luonnontuotealan ohjelma- ja hyvinvointipalveluissa. Eri toimialojen välisellä yhteistyöllä ja yhteisellä tuotekehityksellä kysyntä ja tarjonta on mahdollista saada kohtaamaan nykyistä paremmin.

Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan tulevaisuuden suuria mahdollisuuksia ovat nykyisen painopistealueen eli metsämarjojen lisäksi viilyrtit sekä sienet ja niiden jalostaminen. Marja-alaa voidaan kehittää edelleen viljelyä lisäämällä sekä innovatiivisella tuotekehityksellä ja jatkojalostukseen panostamisella. Nykyisin vähemmän hyödynnettyjä marjoja, kuten variksenmarjassa, on potentiaalia uusiin tuoteideoihin. Viilyrteillä on tällä hetkellä runsaasti kysyntää esimerkiksi matkailu- ja ravintola-aloilla. Luonnontuotteiden laajempaa käyttöä ajatellen tärkeitä kehitystarpeita ovat viljelyn kehittäminen raaka-aineen saatavuuden turvaamiseksi sekä säilöntämenetelmien kehityksen avulla sesonkiluonteisuudesta irti pääseminen. Luonnontuotteiden osalta kaivataan edelleen tiedotustoimintaa yleisen tunnettuuden sekä käytön kasvattamiseksi.

Ravintokäytön lisäksi yrteillä on runsaasti potentiaalia hyvinvointituotteissa sekä rohdoksissa. Oulun alueelta löytyvän bioalan osaamisen kautta seudulla on mahdollisuuksia profiloitua yrteillä jatkojalostajana erityisesti terveyspuolella. Sienialalle mahdollisuuksia luovat yleisen kiinnostuksen kasvu sekä uudet Suomessa vielä hyödyntämättömät sienilajit. Luonnontuotteiden pariin kaivataan Pohjois-Pohjanmaalla lisää yritystoimintaa sekä tuotekehitystä. Luonnontuotteiden jalostamisella matkamuistoiksi on mahdollisuuksia.

4.5 Pohjois-Pohjanmaan alueellinen INNO-työpaja

Oulussa 18.10.2012 järjestettyyn INNO-työpajaan osallistui maakunnasta yhteensä 27 yrittäjää ja toimijaa. Ensimmäisessä ryhmätyössä keskityttiin Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan mahdollisuuksien kartoittamiseen. Osallistujille esitettiin kesällä 2012 suoritettujen maakunnan luonnontuotealan yritys- ja toimijahaastatteluiden tuloksia sekä esiselvityksen perusteella luonnosteltu SWOT Pohjois-Pohjanmaan alueelta. Osallistajat valitsivat luonnoksesta pienryhmittäin 5 tärkeintä vahvuutta ja mahdollisuutta sekä 3 tärkeintä heikkoutta ja uhkaa Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealaa ajatellen. Myös omien näkemysten lisääminen SWOT-luonnokseen oli mahdollista. Ryhmäpohdintojen tulokset on esitetty taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Pienryhmien näkemykset Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan tärkeimmistä vahvuuksista ja mahdollisuuksista sekä heikkouksista ja uhkista

	Tärkeimmät vahvuudet ja mahdollisuudet	Tärkeimmät heikkoudet ja uhat
Ryhmä 1	<ol style="list-style-type: none">1. Puhdas luonto, elämykset sekä monipuoliset, runsaat raaka-ainevarat.2. Yhteistyö (pienyrietykset, toimialat) sekä kuluttajien arvojen muutos (ympäristö, terveys, laatu).3. Sijainti -> raaka-aineiden ominaisuudet, pohjoisuuden hyödyntäminen sekä monitieteinen tutkimus, innovaatiot (esim. bioaktiivisten aineiden terveysvaikutukset) sekä keruun ja viljelyn lisääminen, saatavuuden kasvu (ilmastonmuutoksen vaikutukset?) sekä luonnonryhtiin tuotekehitys, raaka-aineen varastointijärjestelmien ja -tukien kehittäminen.	<ol style="list-style-type: none">1. Tuotteistaminen, kaupallistaminen, markkinointi.2. Yhteistyön puute, hajanaisuus sekä Kotimaisten paimijoiden ikääntyminen ja väheneminen -> raaka-aineen saatavuuden heikkeneminen edelleen.
Ryhmä 2	<ol style="list-style-type: none">1. Teknologinen osaaminen (erityisesti Oulun osaamiskeskittymä) sekä monipuoliset, runsaat raaka-ainevarat.2. Alalle enemmän yrittäjiä (esim. jatkojalostus).3. Sijainti (pohjoisuus, valoisat kesät) sekä puhdas luonto, elämykset sekä laajat kotimarkkinat Oulun talusalueella sekä uusien sovelluksien ja tekniikan nopea käyttöönotto (tutkijat, toimijat) sekä kuluttajien arvojen muutos (ympäristö, terveys, laatu).	<ol style="list-style-type: none">1. Sukupolvien taitojen unohtuminen.2. Tuotteistaminen, kaupallistaminen, markkinointi sekä kotimaisten paimijoiden ikääntyminen ja väheneminen -> raaka-aineen saatavuuden heikkeneminen edelleen.
Ryhmä 3	<ol style="list-style-type: none">1. Puhdas luonto, elämykset.2. Sijainti (pohjoisuus, valoisat kesät) sekä monipuoliset, runsaat raaka-ainevarat.3. Koulutusten kehittäminen (alan yrittäjille, mutta myös muiden toimialojen koulutus) sekä kansainvälistyminen, brändit, design sekä yhteistyö (pienyrietykset, toimialat).	<ol style="list-style-type: none">1. Tuotteistaminen, kaupallistaminen, markkinointi sekä alan statuksen puute.2. Kaivannaisteollisuus.

SWOT-luonnoksen ulkopuolelta esille tulleita vahvuuksia olivat ryhmän 1 mielestä ruokapiirit koko maakunnan alueella sekä pimeys, lumi ja hiljaisuus. Ryhmä 3 piti vahvuutena valtakunnallista viranomaisten yhteistyötä. Ryhmä 3 näki mahdollisuuksia seuraavissa SWOT-luonnoksesta puuttuneissa seikoissa: tunnettuuden nosto, tiedotus, television kokkiohjelmot ("Villiyrtti-TV vientiin"), kuluttajien arvojen muutos (trendikkyyks, kotoilu, marritailu), arjen kiireisyyden lisääntyminen (luonnontuotejalosteet), skandinaavisen ruoan nousu maailmalla sekä eläimille suunnatut tuotteet.

SWOT-luonnoksen ulkopuolelta heikkouksina nähtiin tiedon puute (yrittäjät: tukiasiat, hankkeet ym., luonnontuotteiden käyttö vieläkin vierasta), luonnonsatovaihtelut sekä sadon ajoittuminen ja hankkeista saatava konkreettinen hyöty (ryhmä 1). Ryhmä 2 piti heikkoutena maakunnan heterogeenisuutta sekä hallituksen ja rahoituksen laahaamista alan kehityksestä jäljessä. Ryhmä 3 näki heikkoudeksi terveysväittämien käytön vaikeuden. Ryhmä 1 piti uhkina ydinvoimaa ja kaivosteollisuutta (imagohaitat, konkreettiset haitat, uraani), ryhmä 2 teollistuneen elämäntavan kasvua (saastuminen), maaseudun autoitumista sekä luontokuvan vääristymistä. Ryhmän 3 mielestä lupakäytäntöjen joustamattomuus (tuotteiden käyttö ja myyntiin saattaminen) on uhka maakunnan luonnontuotealalle. Ryhmä 3 jakoi ryhmän 1 näkemyskaivosteollisuuden aiheuttamasta uhkasta.

Aamupäivän aikana pienryhmittäin myös ennakoitiin luonnontuotealan tulevaisuutta. Tuloksina haettiin konkreettisia näkemyksiä siitä, mitä maakunnan luonnontuoteala voisi tulevaisuudessa olla. Pienryhmien ajatukset on esitetty taulukossa 6.

TAULUKKO 6. Pienryhmien näkemykset tulevaisuuden luonnontuotealasta Pohjois-Pohjanmaalla

Ryhmä 1

Matkailu, green care, tarinat

- Hyvinvointipalveluja, green care.
- Matkailijoille kokonaisvaltaisia luonnontuotteisiin liittyviä tuote- ja elämyspaketteja, esim. ratsastusvaellus + kylpylä + ruoat + tarinat tai luontoruokailu + liikunta + historia + luonnontuotteiden myynti.
- Luontomatkailun keskus, jossa ohjelmalvelutoimintaa, esim. marja- ja sieniturismi, yrttipaketit (ruoka, hoidot).
- Brändättävä Suomen keskus luonnontuotteille ("luontaishoitosten paratiisi matkailijoille").
- Perinteiset "käsityöpajat" esille, esim. sepän pajat ja päreenteke.
- Hauskat tarinat tekstinä ja videoina, luonnossa kuvattuna.
- Lähiruokailuilla vierailu vrt. viinitilat ulkomailla.
- Pitopalveluita, hotelleja ja kokousjärjestelyjä luomu, lähiruoka & ekologisuus -teemoilla.

Erä, retkeily

- Retkien ja reittien varsille "luontorasteja", luonnontuotteiden etsintä geokätköilytyyppisesti.
- Eräseikkailu: selvydy luonnonantimilla metsässä, esimerkiksi "jo kaiken nähneille jetset-matkailijoille".

Wild food

- Villi ruoka eli "villinä" luonnossa kasvavat marjat, kalat, riista.
- Poimi itse ja tee ruoaksi, esim. puolukkamehu.
- Suomalaisia "tapaksia" eli pientä syötävää luonnontuotteista.

Kauppa, tapahtumat

- Luonnontuoteruokien saatavuus kauppoissa: paikallinen luonnontuotehylly, villiyrttiherkut ja jalosteet kuten nokkoskeitto.
- Luomuruokakärry: "pikaruokaa" myyntikärrystä tapahtumiin, esim. nokkosletut, mustikkapirtelö.
- Ison tapahtuman teemaksi luomu, esim. Ilmakitaran MM, Lasten ja nuorten teatteripäivät.
- Luonnontuotepiirit toimintaan kuten ruokapiirit, esim. vanhuksille.

Vienti

- Suurten kaupunkien ravintolat ja erikoisruokaliikkeet, esim. New York, Rooma, Pariisi.
- Tyhjiöpakattu tuoretuote, lentorahtina.
- Valjastetaan tunnetut brändit luonnontuotteiden vientiin, esim. muumi, joulupukki.

Tiedotus, suuri yleisö, koulut, lapset ja nuoret

- Lisää tiedotusta suurelle yleisölle, koulutus, esim. kokkikurssit, sienikurssit.
- Luonnontuotepainotteista kerhotoimintaa kolmannella sektorilla ja kouluissa, luonnontuotteet koulujen kotitaloustunneille ("sponsoreina" yritykset tai tuottajat).
- Opiskelijoille "luontoapro", jossa kaljarastien sijasta luontorasteja -> haalariin luontomerkki.

Tuotekehitys

- Luomutuotantoon biohajoava kasvinsuojeluaine ja biohajoava kate.
- Tulokaslajien torjuntapalvelu biohajoavilla aineilla, esim. jättiputki, jättipalsami.

- Pihojen ja puutarhojen etana- ja/tai myyräongelman poistopalvelu.
- Biohiili (viherkatot, puut ja pensaat istutus).
- Porokolarien vähentäminen.

Julkinen puoli

- Luonnontuotteet säännölliseksi julkisiin ravitsemispalveluihin, esim. kerran viikossa.

Koulutus ja tutkimus

- Yliopistolla tutkimuskeskittymä alan ympärille.
- Maisteriohjelma.
- Tutkimus suoraan hyötykäyttöön.

Ryhmä 2

Elintarvikkeet

- Pähkinämarjat, pihlajanmarjalikööri.
- Marinoidut sienet ravintoloihin.
- Väinönputken juuren tuotanto (alkoholi, juomat, hoitotuotteet).

Organisointi

- Luonnonyrttien oston, tuoremyynnin ja välitystoiminnan käynnistäminen ravintoloille ja suurtalouskeittiöille.
- Yhteiset tuotantotilat tai esim. yhteinen laboratorio erilaisten lupien hankintaa varten (osuuskunta).
- Tutkimustiedon hyödyntäminen tuotesuunnitessa ja markkinoinnissa (tutkijat ja tuottajat yhdistävä koordinoititaho).
- Poimijaverkoston kehittäminen ja koordinointi Pohjois-Pohjanmalla; poimijoiden ja ostajien kohtaustaikka.
- Yrttien lääkekäyttö (lainsäädäntö).

Matkailu

- Uusia matkailutuotteita: luontoon kelissa kuin kelissä.

Ryhmä 3

Elämyspalvelut

- Hiljaisuuden keskus ja hyvinvointi: ruoka, hoidot, eheyttävä ohjelma, luonto ja luonnontuotteet keskeisenä.
- Iso kauppakeskus luonnontuotteiden ympärille (Spa, kaupat, ravintolat ym.).
- Elämyksiä: kursseja ja itse tekemistä, esim. kasveilla ja sienillä värjääminen, retkiä: metsäterapiapäivä eli luontoretki, ruoka luonnontuotteista, illalla kylpy tms. luonnonyrteistä.
- "Lähiluontopaketti" alueen asukkaille: luonnontuotteet laajalti mukana, esim. ruoka, + retket + hyvinvointi.

Eri koulutusasteiden koulutuskeskus

- Tutkintoja joka tasolle.

Tiedotus

- Nuorisoidolit mukaan alan tunnettuuden kasvattamiseksi, yleisiä tapahtumia, luentoja.
- Kulttuuriperinteen ja luonnonlääketieteen kerääminen "kansiin", mm. luonnonyrteistä.
- Kaikki luonnontuotealan hankkeet, yritykset, tieto erilaisista yritysavustuksista ym. yhdelle sivustolle ("komission" ylläpitämä), tieto helposti saatavilla -> yhteistyön edistäminen.
- Koordinoivan "komission" rahoitus eri organisaatioista?
- Lapsille ja nuorille luonto tutummaksi.

Eläinten hoitotuotteet

- Koirashampoot, hoitogeelit, ruoat.

Ruoka-aineiden monipuolinen hyödyntäminen

- Pihlajanmarjaterveysjuoma, enemmän variksenmarjatuotteita markkinoille, esim. mehuja
- Koriste-esineitä käävistä, kävyistä, huippumuotia tuohesta (korut, laukut, asusteet).
- Raakaruokaa, perinneruokaa, esimerkiksi luonnonyrtejä enemmän ruoanlaittoon.

Yhteistyö

- Vapaamuotoisia verkostoitumistapahtumia luonnontuotealan yrittäjille ja toimijoille.
- Pienyrittäjien yhteismarkkinointi hankerahalla, esim. mainos Kalevaan yrittäjän pienellä rahapanoksella.

Markkinointi

- Puhtaiden ja vaikutusaineiltaan vahvojen raaka-aineiden markkinointivaltti.

Iltapäivän työryhmätyöskentelyssä osallistujat jaettiin teemoittain neljään pienryhmään. Pienryhmissä pohdittiin teemaa koskevia luonnontuotealan kehittämistarpeita ja -toimenpiteitä sekä niiden toteuttajatahoja. Pienryhmien näkemykset alan tärkeimmistä kehittämistarpeista sekä toteuttajatahoista on esitetty taulukossa 7.

TAULUKKO 7. Pienryhmien näkemykset luonnontuotealan tärkeimmistä kehittämistarpeista

Ryhmä	Tärkeimmät kehittämistarpeet	Vastuutaho
Raaka-aineet ja alkutuotanto	Luonnontuote-edustaja (esim. luonnontuotemanageri) Notkea kokeiluraha yrityksille (uusien toimintatapojen testaus) Kysynnän herättäminen Viljely- ja keruukoulutus (sopimustuottajat) Poimintaverkostojen kehittäminen yrittäjävetoisesti Tuotekehityskoulutus Logistiikkaketjujen kehittäminen Yhteismarkkinoinnin kehittäminen	Pienyrittäjä ELY-keskus Hankkeet, katto-organisaatio Ostajat Yritykset, oppilaitokset, tutkimuslaitokset / yliopistot, järjestöt, viranomaiset, pääomasijoittajat (ulkomaiset)
Elintarvikkeet	Monitoimialainen yhteistyö Tiedottaminen <ul style="list-style-type: none">Luonnonkosmetiikka vs. tavallinen kosmetiikkaTiedotus luonnonkosmetiikan eduista varsinkin nuorilleMediaseksikkäät hahmot herättämään kiinnostustaLuonnon hyvinvointituotteiden ja -palveluiden brändäys vetävämmäksi	Hankkeet
Hyvinvointituotteet	Vaihtoehtohoitojen aseman virallistaminen <ul style="list-style-type: none">Koululääketieteen ja vaihtoehtohoitojen yhteistyöAlan sisällä vahva, kattava ja luotettava peruskoulutus Hankkeista rahoitusta T&K-toimintaan ja tiedottamiseen (esim. avustuksia tuotekehitystutkimuksiin pienille yrityksille) Itsehoitokoulutuksia (alan tunnettuus, luonnontuotteet kotikäyttöön), tuotekehityskoulutus (yrittäjille) Metsäily (luonto hyvinvointi) Uuden Oulun "luonnontuotelähettiläs", joka kerää ja jakaa luonnontuotetietoa erilaisissa tilaisuuksissa	Päättäjät, työryhmät Hankkeet Yritykset Yritykset Pohjois-Pohjanmaan liitto PSK & Oamk
Matkailupalvelut	Poikkitieteelliset koulutukset Luonnontuotteiden ja -palveluiden kartoitus ja kehitys Median hyödyntäminen Yhteistyö verkoston toimijoiden kanssa	Paikallislehdet, radio, TV Esim. tapahtumien järjestäjät

Muut alatoimialakohtaisessa työryhmätyöskentelyssä esiin tulleet kehittämistarpeet on esitetty taulukossa 8.

TAULUKKO 8. Työryhmien näkemyksiä Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan muista kehittämistarpeista

Raaka-aineet ja alkutuotanto

Yrittäjyys

- Yhteiset markkinointitempaukset, esimerkiksi messujen luonnontuoteosasto.
- Yrittäjien koulutus, esim. liiketoiminta.
- Pohjois-Pohjanmaan luonnontuoteyrittäjyyden ohjelma.
- Tukirahaa pienille yrittäjille.

Raaka-aineet, viljelytekniikka ja jatkojalostus

- Raaka-aineen saatavuuden turvaaminen kestäväällä tavalla, keruuorganisaation suunnittelu ja toteutus.
- Raaka-aineen laatu, mm. keruuvälineiden kehittäminen, varastointimenetelmät, koulutus.
- Raaka-aineen arvostus ja hinta, kannattavan alkutuotannon kehittämistä eli arvonlisäystä jatkojalostuksesta.
- Samanaikaista kehittämistä: raaka-aineen saatavuus ja kysyntä (match making).
- Liikkuva kuivaamo, esim. peräkärryyn rakennettu tai yhteisiä tiloja, esim. varastointi, jatkokäsittely, kuivaus.
- Useampia sienilajeja käyttöön tasaamaan satovaihtelua.
- Viljelykoulutus luomutuotteiden viljelyyn ja käsittelyyn.
- Tuotteistuskoulutusta, mm. luvat, säädökset, koemarkkinointia

Poimijat ja tiedotus

- Imagon kohotus ("keräily on cool"), poiminnan status: perheen yhdessäoloa, lähiliikuntaa ja lisätuloa, esimerkkinä "ammattipoimijan" tulonmuodostuslaskelmat.
- Yleisövalistusta luonnontuotteiden hyötykäytöstä, harrastuksen ja tuntemuksen lisääminen, ohjatut keruuretket.
- Tiedotusta erityisesti lapsille ja nuorille: koulutusohjelmat pyörimään päiväkoteihin, kerhoihin, kouluihin.
- Villiyrttipoimijakoulutus, sienipoimijakoulutus.
- TV:n kokki-ohjelmasarja ajankohtaisesta yrtistä, esim. käyttännölläheinen ohjelma, jossa poimitaan kasvit, tehdään ruoka, kasvovedet, hauteet, koristeet ja kuivatut tuotteet samasta raaka-aineesta.
- "Isoisän tai -äidin matkassa": TV-ohjelma, jossa perinteistä kerrotaan paikan päällä.
- Valokuvauskilpailu 10–16 vuotiaille ("Tunnista kangasrousku, ota kuvat").
- Työttömät raaka-aineen keruutyöhön esim. työllistämistuen avulla.
- Ei haukuta enää ulkomaisia poimijoita, vaan avoimesti kadehditaan.

Verkostoituminen

- Poimija-ostajamarkkinoilla hinnat ylös.
- Alkutuottajien verkostoituminen, raaka-aineen hankinta pienyrittäjille.
- Villiyrtiverkosto poimijalta jatkojalostajalle tai loppukäyttäjälle, villiyrtit tuoreena sesonkituotteena markkinoille.

Elintarvikkeet

- Kainuu – Pohjois-Pohjanmaa: yhteiseiintymiset, brändi.
- Markkinointiverkosto – myyntirengas, tapahtumamarkkinointi.
- Lopputuotteet kuluttajien saataville, luonnontuotteet lähiruokapuoteihin.
- Sienimarinadit, marja-viljatuotteet, koivunlehtitee, marjarouhe, tuotteita myös ammattikeittiöille ja ravintoloille.
- Osuuskuntatoiminnan elvyttäminen, yhteiset valmistus- ja tuotekehitystilat, liikkuvat laitokset, oppilaitosten tilojen vuokraus yrittäjille.
- Hankepilotointi ja yritysten sitouttaminen.
- Oppilaitossidonnaisuus.

Hyvinvointituotteet

- Sopimusviljelijän ja -kerääjän kohtaaminen yrittäjien tarpeiden kanssa.

Matkailupalvelut

Tuotteet Oulun Matkailu Oy / Ruka-Kuusamo matkailuyhdistys

- Monipuolisia tuotepaketteja, esim. majoitus + ruoka + ohjelmapalvelut (keruu ja käyttö = hyvinvointia).
- Vierailut luonnontuotealan yrityksiin, esim. osana matkailupalvelua.
- "Lähiluentomatkailu": kiinnostavaa ohjattua tekemistä, trendin synnyttäminen (vrt. lähiruoka) -> markkinointia alueen asukkaille, yrityksille, kouluille; seikkailutarjonnan lisäksi enemmän "tavallista" ohjattua retkitarjontaa.
- Ei luontopalveluita vain matkailijoille, vaan myös lähialueen kuluttajille, esim. Suomessa asuville ulkomaalaisille, luontoretki-virkistyspäiviä yritysten työntekijöille, turvallisia ja ohjattuja luontoretkipalveluja vanhusväestölle.
- Oulun kaupunki: opastusta ulkomaalaisille ja turisteille, esim. kaupunkiluonto, lähiluentokohteet, Potnapekkaan ja pysäkeille luonnonyrittäjäpakkeja myyntiin.
- Lähde- ja purovesistötuotteet Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa (Viinivaararetet).

Media

- Media mukaan yritysten tuotekehitysjulkistuksiin ja muihin tilaisuuksiin, huolelliset mediatiedotteet, aggressiivinen tiedon tarjoaminen (koordinaattori).
- Tasokkaampi luonto-kokkiohjelma, kaira-TV, radio-ohjelmasarja luonnontuotteista paikallisradioon: esim. matkailu- ja virkistystiedotteet, palveluiden tarjoaminen, säännöllinen uutisointi.

Yhteistyö

- Verkostoituminen ja yhteistyö eri osajien kesken, yhteismarkkinointi, yritysten markkinointiviestintä.
- Yhteistyön edistäminen yrittäjien kesken: matkailu- ja luonnontuotealat, alihankinta.

Tapahtumat

- Median läsnäolo luonnontuote- ja matkailuaiheen näkökulmasta.
- Kulttuuri- ja luonnontuotematkailuteemat esim. matkamessuilla.
- "Road show" yhdessä eri toimijoiden kanssa kotimaassa tai ulkomailla.
- Erialaisten tapahtumien yhteistyökumppaniksi alan yrityksiä, esim. Ilmakitaran MM:n yhteistyökumppaniksi luomutuottaja, jolloin ilmakitara = luomukitara.

5 Luonnontuotealan alueellinen nelikenttäanalyysi (SWOT)

Pohjois-Pohjanmaan luonnontuotealan taustakartoituksen, yritys- ja toimijahaastatteluiden sekä INNO-työpajan tulosten perusteella laadittiin maakunnan luonnontuotealan nelikenttäanalyysi.

Vahvuudet

- Lasten ja nuorten määrä, väkiluvun kasvu -> työvoimaa.
- Koulutus (ammattikoulutus ja korkeakoulutus).
- Teknologinen osaaminen, erityisesti Oulun osaamiskeskittymä.
- Organisaatiot ja hankkeet.
- Pientuottajat ja nuoret yrittäjät.
- Aktiiviset ruokapiirit.
- Sijainti (pohjoisuus, valoisa kesät).
- Puhdas luonto, elämykset.
- Monipuoliset, runsaat raaka-ainevarat.
- Hyvät kulkuyhteydet, erityisesti Oulun seudulta.
- Oulun talousalueen laajat kotimarkkinat.
- "Hiljainen tieto", perintetiedot ja -taidot, keruuperinne.
- Koillismaan vahva matkailuala.
- Raahen seudulla elinvoimaista alkutuotantoa sekä maaseutututkimusta (MTT).

Mahdollisuudet

- Sijainti (pohjoisten raaka-aineiden ominaisuudet).
- Monitieteinen tutkimus, innovaatiot, esim. terveysvaikutukset.
- Uudet sovellukset ja uuden tekniikan nopea käyttöönotto.
- Koulutusten kehittäminen alan yrittäjille ja muille toimialoille.
- Alalle enemmän yrittäjiä.
- Tuotannon tehostuminen tai erikoistuminen.
- Markkinointi- ja liiketoimintaosaaminen.
- Organisoitiverkoston kehittäminen, hallinnoiva yksikkö
- Keruun ja viljelyn lisääminen, saatavuuden kasvu.

Heikkoudet

- Syrjäisten alueiden väestörakenteen ongelmat.
- Maakunnan heterogeenisuus.
- Kausiluonteisuus, luonnonsatovaihtelut, sadon ajoittuminen.
- Paimintapolitiikka (hinnat, saatavuus).
- Sijainti (ilmasto, logistiikka, jakelu).
- Tuotteistaminen, kaupallistaminen, markkinointi. Lainsäädäntö, lupakäytännöt, mm. terveysväittämien käyttö. Julkisen sektorin kilpailutus- ja kauppaketjujen ostopolitiikka. Rahoitusmallien joustamattomuus. Yritysten pieni määrä, jatkojalostuksen puute. Toiminnan pienimuotoisuus (kannattavuus). Yhteistyön puute, hajanaisuus, laadullinen epätasaisuus. Alan statuksen puute. Organisoivan vastuutahon puute. Uskon puute, yritysmahtomuuksien tiedostamisen puutteet. Yrittäjien ja päättäjien tiedon puute (hankkeet, tukiasiat, ala).

Uhat

- Alalle ei saada uusia toimijoita, kotimaisten toimijoiden ikääntyminen ja väheneminen -> raaka-aineen saatavuuden heikentyminen edelleen.
- Sukupolvien tietojen ja taitojen unohtuminen.
- Energian hinnan nousu (kannattavuus).
- Edelleen kasvava kilpailu, tuonti (hintakilpailu).
- Luonnontuotealan ammatillisen koulutuksen supistaminen.
- Nykyihmisten elämäntapakulttuuri, luonnontuotteiden arvostuksen lasku, käytön osaamattomuus, luontokuvan vääristymisen.

Tämä raportti on katsaus luonnontuotealan nykytilanteesta ja alan uusista mahdollisuuksista Pohjois-Pohjanmaalla. Raportti on laadittu Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin hallinnoimassa Luonnontuotealan innovaatioverkosto ja toimialan uudet mahdollisuudet -hankkeessa (LT-INNO), jossa Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnontuotealan yksikkö on yhtenä osatoteuttajana. Hankkeen toteutusajaksi on 1.12.2011–30.11.2013. Hanke toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2007–2013.

 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

 FOODWEST

 MTT
 KETEK®
TEKNOLOGIAKESKUS
KETEK OY

 Rovaniemen ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences
LUC
 OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEAKOULU

 ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

 HELSINGIN YLIOPISTO
RURALIA-INSTITUUTTI

Liitteet

Liite 1. Luonnontuotealan yritys- / toimijahaastattelu

LT-INNO-hankkeessa kootaan luonnontuotealaan liittyviä verkostoja sekä ennakoidaan luonnontuotealan markkinoita ja eri toimialojen rajapintojen tarjoamia kaupallisia mahdollisuuksia. Selvitystyon perusteella laaditaan luonnontuotealan toimintaohjelma, joka antaa kärjet alan tutkimus- ja kehittämistyölle aluetasolla ja kansallisesti.

Luonnontuoteala käsittää luonnonmarjoihin, -sieniin ja -yrtteihin sekä muihin luonnontuotteisiin liittyvän toiminnan: raaka-aineen keruun ja viljelyn, talteenoton, jalostuksen, yritystoiminnan, koulutuksen, neuvonnan sekä tutkimuksen. Luonnontuotteisiin kuuluvat metsien marjojen, sienten ja yrttien lisäksi erikoisluonnontuotteet kuten terva, mahla, pihka, pettu, tuohi, havut, oksat, pajut, sammal, kaislat, jäkälät sekä hoito- ja kylpyturve. Luonnontuotealaan liittyen tarkastellaan lisäksi luonnontuotteiden hyödyntämistä eri elinkeinoalojen tuotteissa ja palveluissa.

Lisätiedot hankkeesta ja kyselystä: Juha Rutanen, p. 040 5737 568, juha.rutanen@helsinki.fi

A. VASTAAJAN YHTEYSTIEDOT

Vastaajan nimi

Yritys

Osoite

Puhelin

Sähköposti

KYSYMYS YRITYKSILLE: B. YRITYKSEN TOIMIALA JA LUONNONTUOTTEIDEN KÄYTTÖ

1. Mikä on yrityksenne päätoimiala?
2. Mitkä ovat yrityksenne keskeisimmät tuotteet ja palvelut?
3. Miten yrityksenne tällä hetkellä käyttää luonnontuotteita?
4. Miten yrityksenne mielestäsi voisi tulevaisuudessa käyttää luonnontuotteita?

KYSYMYS TOIMIJOILLE: B. PALVELUTARJONTA JA OSAAMINEN

1. Mitkä ovat organisaationne toimiala ja keskeiset palvelut?
2. Mitkä ovat organisaationne keskeisimmät osaamisalueet?
3. Missä aiheissa ja roolissa organisaationne tällä hetkellä edistää luonnontuotealaa?
4. Missä asioissa ja roolissa organisaationne mielestäsi voisi tulevaisuudessa edistää luonnontuotealaa?

C. LUONNONTUOTEALAN TOIMIJAT

5. Mitkä toimijat ja verkostot maakunnassa edistävät tai voivat vaikuttaa luonnontuotealan kehittämiseen? Millä tavoin?
6. Mitkä mielestäsi ovat luonnontuotealan edistämisen kannalta keskeisimmät maakunnan ulkopuoliset, kotimaiset tai kansainväliset yhteistyötahot ja verkostot?
7. Tiedätkö yrityksistä, tuotteista, palveluista, verkostoista tai kehittämistyöstä hyviä esimerkkejä, joista olisi opittavaa luonnontuotealan edistämässä? Mitä?

D. LUONNONTUOTEALAN NYKYTILA JA MAHDOLLISUUDET

8. Mikä on mielestäsi luonnontuotealan nykytilanne maakunnassasi? Onko alan suhteen joitakin painotuksia?
9. Missä ovat mielestäsi maakuntasi vahvuudet luonnontuotealan osalta esimerkiksi raaka-ainevarojen, alan osaamisen, kehittämistyön tai yritystoiminnan suhteen?
10. Tarkenna, missä aiheissa tai raaka-aineissa näet erityisesti mahdollisuuksia luonnontuotealan yrittäjyyden ja kehittämisen suhteen maakunnassasi?
11. Anna oma arviosi seuraavien luonnontuoteyrittäjyyden osa-alueiden merkittävyydestä alan laajentamisessa maakunnassasi asteikolla 1-4 (1 täysin merkityksetön, 2 melko merkityksetön, 3 melko merkittävä, 4 hyvin merkittävä). Mitkä ovat merkittävimmät aihealueet?

Luonnontuotteiden talteenotto luonnosta	1	2	3	4
Luonnontuotteiden viljely	1	2	3	4
Metsämarjojen jalostus elintarvikkeina	1	2	3	4
Metsäsienien jalostus elintarvikkeina	1	2	3	4
Villiyyrttien hyödyntäminen	1	2	3	4
Erikoisluonnontuotteiden jalostus elintarvikkeina	1	2	3	4
Eläinrehujen valmistaminen	1	2	3	4
Ravintolisien valmistaminen	1	2	3	4
Lääkkeitten ja rohdoksien valmistaminen	1	2	3	4
Luonnon bioaktiivisten yhdisteiden hyödyntäminen	1	2	3	4
Kosmetiikkatuotteiden valmistaminen	1	2	3	4
Hyvinvointituotteiden valmistaminen	1	2	3	4
Luonnontuotteisiin tukeutuvat hyvinvointipalvelut	1	2	3	4
Luonnontuotteisiin tukeutuvat matkailupalvelut	1	2	3	4
Käsityö- ja koristemateriaalien jalostaminen	1	2	3	4
Floristiikka ja vihersisustus	1	2	3	4
Siemen- ja taimituotanto	1	2	3	4
Koulutus- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen	1	2	3	4
Muu osa-alue, mikä?	1	2	3	4

12. Millaisiksi arvioitte luonnontuotealan yleiset kehitysnäkymät vuoteen 2020 mentäessä? Merkitse mielestäsi oikea vaihtoehto.

- Heikkenee merkittävästi Paranee jonkin verran
 Heikkenee jonkin verran Paranee merkittävästi

E. LUONNONTUOTEALAN KEHITTÄMINEN

13. Mitkä ovat mielestäsi maakuntasi osalta suurimmat luonnontuotealan kehittämistä rajoittavat asiat ja ongelmat?

14. Mitkä seuraavista asioista mielestäsi hankaloittavat luonnontuotealan yrittäjyyttä? Arvioi merkittävyyttä asteikolla 1-4 (1 ei hankaloita, 2 hankaloittaa hieman, 3 hankaloittaa selvästi, 4 hankaloittaa hyvin merkittävästi). Mitkä ovat merkittävimmät hankaloittavat tekijät?

Tutkimustiedon puutteet	1	2	3	4
Tiedonsaannin ja koulutuksen puutteet	1	2	3	4
Markkinoiden löytäminen	1	2	3	4
Hyvien tuote- ja palveluideoiden löytäminen	1	2	3	4
Markkinoinnin osaaminen	1	2	3	4
Raaka-aineiden saatavuus	1	2	3	4
Raaka-aineen laatu	1	2	3	4
Tuotekehitysosaaminen	1	2	3	4
Teknologian puutteet	1	2	3	4
Ympäristöosaaminen	1	2	3	4
Työvoima (palkkaus, saatavuus, osaaminen ym.)	1	2	3	4
Yhteistyön puutteet	1	2	3	4
Maankäyttömuotojen yhteensovituksen puutteet	1	2	3	4
Toiminnan kausiluonteisuus	1	2	3	4
Toiminnan rahoitus	1	2	3	4
Lainsäädäntö	1	2	3	4
Muut tekijät, mitkä?	1	2	3	4

15. Mitkä ovat alan keskeisimmät tutkimus-, koulutus- ja kehittämistarpeet?

16. Millä keinoin maakuntasi luonnontuotealan yrittäjyyttä voitaisiin mielestäsi edistää parhaiten?

17. Mitä näet toivottavina yhteistyön laajenemissuuntina luonnontuotteiden hyödyntämisen kannalta? Mitä tahoja luonnontuotealan kehittämiseen tarvitaan mukaan?

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 2. Luonnontuotteisiin liittyvää koulutusta Pohjois-Pohjanmaan oppilaitoksissa

Tutkinto	Oppilaitos
Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto <ul style="list-style-type: none">Luonto-ohjaajaLuonnonvaratuottaja	PSK-Aikuisopisto (http://www.psk.fi/esittely/psk-aikuisopisto.html) Kansankatu 47 B, 90100 Oulu p. 08 3120 711
Keruuotetarkastajan erikoisammattitutkinto	
Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto <ul style="list-style-type: none">Ympäristönhoitaja	Ammattiopisto Luovi (http://www.luovi.fi/) Muhoksen yksikkö Varikkotie 3, 91500 Muhos p. 020 7574 006
Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto	Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy (http://www.ksak.fi/) PL 13, 93601 Kuusamo p. 040 8608 949 info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)
Luonnontuotteet -opiskelumoduuli (12 op), johon kuuluu keruuoteteneuvojaosuus	Oulun seudun ammattikorkeakoulu Luonnonvara-alan yksikkö (http://www.oamk.fi/tietoa_oamkista/yksikot/luova/) Kotkantie 1, 90250 Oulu
Lajintuntemuksen opetusta	Oulun yliopisto (http://www oulu.fi/yliopisto/)
Biotekniikan opetusta	PL 8000, 90014 Oulun yliopisto
Luonnontuotealaan liittyvät oppinäytetyöt	p. 0294 480 000 oulu.yliopisto@oulu.fi (mailto:oulu.yliopisto@oulu.fi)
Luonto- ja erälinja	Reisjärven Kristillinen Opisto (http://www.rkopisto.fi/) Räisälänmäentie 381, 85940 Räisälänmäki p. 040 7149 120 toimisto@rkopisto.fi (mailto:toimisto@rkopisto.fi)
Elintarvikealan perustutkinto <ul style="list-style-type: none">Elintarviketeknologian koulutusohjelma	Oulun seudun ammattiopisto (http://www.osao.fi/index.php?1828) Myllytullin yksikkö

	<p>Isokatu 1, 90100 Oulu</p> <p>p. 010 2721 085</p> <p>myllytulli@osao.fi (mailto:myllytulli@osao.fi)</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki 	<p>Ammattiopisto Luovi (http://www.luovi.fi/)</p> <p>Oulun, Muhoksen ja Limingan yksiköt</p> <p>Veteraanikatu 2, 90130 Oulu</p> <p>p. 020 7574 005</p> <p>Varikkotie 3, 91500 Muhos</p> <p>p. 020 7574 006</p> <p>Kramsunkuja 4, 91900 Liminka</p> <p>p. 020 7574 003</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki Matkailupalveluiden tuottaja 	<p>Haapaveden ammattiopisto (http://www.jedu.fi/web/haapavesi/etusivu)</p> <p>PL 53, 86601 Haapavesi</p> <p>p. 08 4592 111</p> <p>haapavesi@jedu.fi (mailto:haapavesi@jedu.fi)</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki 	<p>Nivalan ammattiopisto (http://www.jedu.fi/web/nivala/)</p> <p>PL 72, 85501 Nivala</p> <p>p. 040 1428 600</p> <p>nivala@jedu.fi (mailto:nivala@jedu.fi)</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki 	<p>Oulaisten ammattiopisto (http://www.jedu.fi/oulainen/)</p> <p>Ravitsemis- ja puhdistuspalveluyksikkö</p> <p>PL 40, 86301 Oulainen</p> <p>p. 040 7128 116</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki 	<p>Oulun Aikuiskoulutuskeskus (http://www.oakk.fi/)</p> <p>Kotkantie 3, 90250 Oulu</p> <p>p. 08 5584 7711</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki 	<p>Oulun Palvelualan Opisto (http://www.opo oulu.net/)</p> <p>Teuvo Pakkalan katu 15, 90130 Oulu</p> <p>p. 08 5352 000</p> <p>info@opao.fi (mailto:info@opao.fi)</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki 	<p>Oulun seudun ammattiopisto (http://www.osao.fi/index.php?1828)</p> <p>Haukiputaan, Kempeleen, Muhoksen ja Myllytullin yksiköt</p> <p>p. 010 2721 085</p> <p>Asemakyläntie 5, 90840 Haukipudas</p> <p>haukipudas@osao.fi (mailto:haukipudas@osao.fi)</p> <p>Piriläntie 145, 90440 Kempele</p> <p>kempele@osao.fi (mailto:kempele@osao.fi)</p> <p>Kirkkotie 1, 91500 Muhos</p> <p>muhos@osao.fi (mailto:muhos@osao.fi)</p> <p>Isokatu 1, 90100 Oulu</p> <p>myllytulli@osao.fi (mailto:myllytulli@osao.fi)</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki 	<p>Raahen ammattiopisto (http://www.raahenao.fi/)</p> <p>PL 7, 92101 Raahen</p> <p>p. 08 2105 111</p>
<p>Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Ravintolan ruokatuotannon osaamisala <p>Ravintolakokien ammattitutkinto</p>	<p>Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy (http://www.ksak.fi/index.php)</p> <p>PL 13, 93601 Kuusamo</p> <p>p. 040 8608 949</p> <p>info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)</p>
<p>Maatalousalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Maatilatalouden koulutusohjelma 	<p>Oulun seudun ammattiopisto (http://www.osao.fi/index.php?1828)</p> <p>Muhoksen yksikkö</p> <p>Kirkkotie 1, 91500 Muhos</p> <p>p. 010 2721 085</p>

<p>Maatalousalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Maatilatalouden koulutusohjelma 	<p>muhos@osao.fi (mailto:muhos@osao.fi)</p> <p>Ammattiopisto Luovi (http://www.luovi.fi)</p> <p>Muhoksen yksikkö</p> <p>Varikkotie 3, 91500 Muhos</p> <p>p. 020 7574 006</p>
<p>Maatalousalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Maatilatalouden koulutusohjelma 	<p>Ruukin maaseutuopisto (http://www.mo.fi)</p> <p>Sammalkankaantie 280, 92400 Ruukki</p> <p>p. 08 2707 100</p>
<p>Maatalousalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Maatilatalouden koulutusohjelma 	<p>Haapajärven ammattiopisto (http://www.jedu.fi/web/haapajarvi/)</p> <p>Erkkiläntie 1, 85800 Haapajärvi</p> <p>p. 040 1505 702</p>
<p>Metsäalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Metsätalouden koulutusohjelma 	<p>Haapaveden ammattiopisto (http://www.jedu.fi/web/haapavesi/etusivu/)</p> <p>PL 53, 86601 Haapavesi</p> <p>puh. 08 4592 111</p> <p>haapavesi@jedu.fi (mailto:haapavesi@jedu.fi)</p>
<p>Metsäalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Metsätalouden koulutusohjelma 	<p>Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy</p> <p>PL 13, 93601 Kuusamo</p> <p>p. 040 8608 949</p> <p>info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)</p>
<p>Metsäalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Metsätalouden koulutusohjelma 	<p>Kalajoen ammattiopisto (http://www.kam.fi/artema/)</p> <p>Opintie 2, 85100 Kalajoki</p> <p>p. 010 1508 431</p>
<p>Matkailualan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Matkailupalveluiden koulutusohjelma 	<p>Oulun seudun ammattiopisto (http://www.osao.fi/index.php?1828)</p> <p>Myllytullin ja Pudasjärven yksiköt</p> <p>p. 010 2721 085</p> <p>Isokatu 1, 90100 Oulu</p> <p>myllytulli@osao.fi (mailto:myllytulli@osao.fi)</p> <p>Jyrkkäkoskentie 18 A, 93100 Pudasjärvi</p> <p>pudasjarvi@osao.fi (mailto:pudasjarvi@osao.fi)</p>
<p>Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Kokki Matkailupalveluiden koulutusohjelma 	<p>Kainuun ammattiopisto liikelaitos, Kuusamo (http://www.kao.fi/info/paikkakunnat/kuusamo.htm)</p> <p>Apajatie 1, 93600 Kuusamo</p> <p>p. 044 4975 003</p>
<p>Liite 3. Luonnontuotteisiin liittyviä lyhytkursseja Pohjois-Pohjanmaalla</p> <p>Puutarhatalouden perustutkinto</p> <p>Esimerkkejä vuoden 2012 kurssitarjonnasta</p> <ul style="list-style-type: none"> Puutarhatuotannon koulutusohjelma <p>Pajunpunontakurssi (op. Leila Ronkainen)</p>	<p>Oppilaitos tai opisto</p> <p>Limingan ja Muhoksen yksiköt</p> <p>Hailuodon kansalaisopisto (http://www.hailuoto.fi/sivu.fi/kuntapalvelut/perus/Sivistyspalvelut/kansalaisopisto/)</p> <p>Klariininkuja 4, 91900 Liminka</p> <p>p. 044 7861 607</p> <p>p. 020 7574 003</p> <p>kansalaisopisto@hailuoto.fi</p> <p>Varikkotie 3, 91500 Muhos</p> <p>p. 020 7574 006</p> <p>ii:n kansalaisopisto (http://www.ii.fi/kansalaisopisto)</p> <p>Jokisuuntie 2, 91101 Ii</p> <p>Haapaveden ammattiopisto (http://www.jedu.fi/web/haapavesi/etusivu/)</p> <p>opistosihteerit Elli Heikinmatti</p> <p>PL 53, 86601 Haapavesi</p> <p>p. 050 3950 387</p> <p>p. 08 4592 111</p> <p>elli.heikinmatti@ii.fi (mailto:elli.heikinmatti@ii.fi) / kansalaisopisto@ii.fi (mailto:kansalaisopisto@ii.fi)</p> <p>haapavesi@jedu.fi (mailto:haapavesi@jedu.fi)</p>
<p>Puutarhatalouden perustutkinto</p> <ul style="list-style-type: none"> Puutarhatuotannon koulutusohjelma 	<p>Jokihelmen opisto (http://dev.jokihelmenopisto.fi/)</p> <p>Oulun seudun ammattiopisto (http://www.osao.fi/index.php?1828)</p> <p>Haapavesi: Lallunniementie 2, 86600 Haapavesi</p> <p>Kempeleen yksikkö</p> <p>p. 044 7591 246</p> <p>Pimiläntie 145, 90440 Kempele</p> <p>Oulainen: Revonkatu 1, 86300 Oulainen</p> <p>kempele@osao.fi (mailto:kempele@osao.fi)</p> <p>p. 044 7591 503</p> <p>p. 010 2721 085</p>
<p>Pajunpunontakurssi (op. Anna-Maija Jalonen)</p> <p>Puutarhatalouden perustutkinto</p> <p>Tuohityökurssi (op. Eeva Rutanen)</p> <ul style="list-style-type: none"> Kukka- ja puutarhakaupan koulutusohjelma Viheralan koulutusohjelma 	<p>Jokilatvan opisto (http://www.jokilatvanopisto.fi/)</p> <p>Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy (http://www.ksak.fi)</p> <p>Haapajärvi: Kirkkokatu 2, 85800 Haapajärvi</p> <p>PL 13, 93601 Kuusamo</p> <p>Satu Jaakonaho (mailto:satu.jaakonaho@haapajarvi.fi), p. 044 4456 168</p> <p>p. 040 8608 949</p> <p>Nivala: Kalliotie 5, 85500 Nivala</p> <p>info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)</p>
<p>Floristimestarin erikoisammattitutkinto</p>	<p>Jokilatvan opisto (http://www.jokilatvanopisto.fi/)</p> <p>Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy (http://www.ksak.fi)</p> <p>Haapajärvi: Kirkkokatu 2, 85800 Haapajärvi</p> <p>PL 13, 93601 Kuusamo</p> <p>Satu Jaakonaho (mailto:satu.jaakonaho@haapajarvi.fi), p. 044 4456 168</p> <p>p. 040 8608 949</p> <p>Nivala: Kalliotie 5, 85500 Nivala</p> <p>info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)</p>
<p>Yrittäjän ammattitutkinto</p> <p>Sienirekin (op. Tuomo Vähasarja)</p>	<p>Jokilatvan opisto (http://www.jokilatvanopisto.fi/)</p> <p>Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy (http://www.ksak.fi)</p> <p>Haapajärvi: Kirkkokatu 2, 85800 Haapajärvi</p> <p>PL 13, 93601 Kuusamo</p> <p>Satu Jaakonaho (mailto:satu.jaakonaho@haapajarvi.fi), p. 044 4456 168</p> <p>p. 040 8608 949</p> <p>Nivala: Kalliotie 5, 85500 Nivala</p> <p>info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)</p>
<p>Korikurssi (op. Helga Niskanen)</p>	<p>Jokilatvan opisto (http://www.jokilatvanopisto.fi/)</p> <p>Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy (http://www.ksak.fi)</p> <p>Haapajärvi: Kirkkokatu 2, 85800 Haapajärvi</p> <p>PL 13, 93601 Kuusamo</p> <p>Satu Jaakonaho (mailto:satu.jaakonaho@haapajarvi.fi), p. 044 4456 168</p> <p>p. 040 8608 949</p> <p>Nivala: Kalliotie 5, 85500 Nivala</p> <p>info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)</p>
<p>Tuohityökurssi (op. Esko Uusitalo)</p>	<p>Jokilatvan opisto (http://www.jokilatvanopisto.fi/)</p> <p>Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy (http://www.ksak.fi)</p> <p>Haapajärvi: Kirkkokatu 2, 85800 Haapajärvi</p> <p>PL 13, 93601 Kuusamo</p> <p>Satu Jaakonaho (mailto:satu.jaakonaho@haapajarvi.fi), p. 044 4456 168</p> <p>p. 040 8608 949</p> <p>Nivala: Kalliotie 5, 85500 Nivala</p> <p>info@ksak.fi (mailto:info@ksak.fi)</p>

Yrittäjän ammattitutkinto

[Ulla Tiitto](mailto:ulla.tiitto@haapajarvi.fi) (mailto:ulla.tiitto@haapajarvi.fi), p. 044 4456 217

[PSK-Aikuisopisto](http://www.psk.fi/esittely/psk-aikuisopisto.html) (http://www.psk.fi/esittely/psk-aikuisopisto.html)

[Kaija Tienhaara](mailto:kaija.tienhaara@haapajarvi.fi) (mailto:kaija.tienhaara@haapajarvi.fi), p. 044 4457 982

Reisjärvi Pudasjärven tie 8, 85900 Reisjärvi

[Sanna Rajala](mailto:sanna.rajala@haapajarvi.fi) (mailto:sanna.rajala@haapajarvi.fi), p. 044 4456 166

Taitopaja -kursseja, joissa mm. risutöitä (op. Elisa Saukko)

[Kalajoen kansalaisopisto](http://www.kalajoki.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=3541) (http://www.kalajoki.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=3541)

Käsityöpaja -kursseja, joissa käytetään luonnonmateriaaleja (op. Tiina Roukala)

Kalajoentie 24, 85100 Kalajoki

Kasviväjäyskurssi (op. Tiina Roukala)

päätoiminen tuntiopettaja [Tiina Roukala](mailto:Tiina.Roukala@kalajoki.fi) (mailto:Tiina.Roukala@kalajoki.fi)

Risuista koristeeksi -kursseja (op. Tiina Roukala)

p. 0400 766 57

Pajunpunontakurssi (op. Leila Ronkainen)

[Kempeleen kansalaisopisto](http://www.kempele.fi/fi/asukkaalle/kansalaisopisto.html) (http://www.kempele.fi/fi/asukkaalle/kansalaisopisto.html)

Pajusta ja metallilangasta koristeita pihalle -kurssi (op. Leila Ronkainen)

PL 12, 90440 Kempele (Käyntiosoite: Vihikari 10)

kurssisihteeri [Riitta Santaniemi](mailto:riitta.santaniemi@kempele.fi) (mailto:riitta.santaniemi@kempele.fi)

p. 050 4636 431

Pajutyöt-kurssi (op. Heli Tolvanen)

[Kiiminkijoen opisto](http://www.kiiminkijoenopisto.fi/) (http://www.kiiminkijoenopisto.fi/)

Torstain taitopajoissa mm. Kaislaenkeli-kurssi (op. Hilppa Isola) sekä Havuryijy-kurssi (op. Päivi Kuoppala)

Kirkkotie 4, 90830 Haukipudas

p. 050 4103 554

[Kuusamo-opisto](http://www.kuusamo-opisto.fi/) (http://www.kuusamo-opisto.fi/)

Kitkantie 35, 93600 Kuusamo

Kansalaisopisto:

koulutussihteeri [Arja Kinnunen](mailto:arja.kinnunen@kuusamo.fi) (mailto:arja.kinnunen@kuusamo.fi)

p. 040 8608 715

[Kansanopisto](mailto:kansanopisto@kuusamo.fi) (mailto:kansanopisto@kuusamo.fi): toimistonhoitaja Anja Nevala

p. 050 4441 1 57

Tuohityökursseja (op. Toivo Honka)

[Lakeuden kansalaisopisto](http://www.liminka.fi/siw/fi/asukkaalle/lakeuden_kansalaisopisto/) (http://www.liminka.fi/siw/fi/asukkaalle/lakeuden_kansalaisopisto/)

Linnukkatie 7, 91900 Liminka

koulusihteeri [Pirjo Ahtiainen](mailto:pirjo.ahtiainen@liminka.fi) (mailto:pirjo.ahtiainen@liminka.fi)

p. 050 3182 089

[Oulun kansalaisopisto](http://www.oulunkansalaisopisto.fi/) (http://www.oulunkansalaisopisto.fi/)

Kaarretie 14, 90500 Oulu

p. 08 5554 060

kanslia@oulunkansalaisopisto.fi (mailto:kanslia@oulunkansalaisopisto.fi)

[Oulu-opisto](http://www.ouka.fi/oulu/oulu-opisto) (http://www.ouka.fi/oulu/oulu-opisto)

PL 45, 90015 Oulun kaupunki

p. 050 3166 729

Kuvataide -kursseilla luonnonmateriaalien hyväksikäyttöä, ympäristötaidetta (op. Pirjo Haltsonen)

[Oulujoki-opisto](http://www.muhos.fi/opiskelu/kansalaisopisto) (http://www.muhos.fi/opiskelu/kansalaisopisto)

PL 39, 91501 Muhos

p. 08 5587 0011

Pakurikäätä -ilta

[Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto](http://www.pohjois-pohjanmaankesayliopisto.fi/) (http://www.pohjois-pohjanmaankesayliopisto.fi/)

Kesyä villivihannekset -kurssi

Oulun toimipaikka

Korvasieni -ilta

PL 2437, 90014 Oulun yliopisto

Sinuiksi sienten kanssa -kurssi (op. Annikka Kujala)

p. 08 321 4073 ja 08 321 4075

kesavo@pohjois-pohjanmaa.fi (mailto:kesavo@pohjois-pohjanmaa.fi)

Yrttivoiteiden, -uutteiden ja öljyjen valmistuskurssi

[PSK-Aikuisopisto](http://www.psk.fi/esittely/psk-aikuisopisto.html) (http://www.psk.fi/esittely/psk-aikuisopisto.html)

Kansankatu 47 B, 90100 Oulu

p. 08 3120 711

[Pudasjärven kansalaisopisto](http://www.pudasjarvi.fi/koulutus-ja-opiskelu/kansalaisopisto) (http://www.pudasjarvi.fi/koulutus-ja-opiskelu/kansalaisopisto)

PL 10, 93101 Pudasjärvi

[kurssi- ja osastosihteeri](mailto:kansalaisopisto@pudasjarvi.fi) (mailto:kansalaisopisto@pudasjarvi.fi)

p. 040 8266 431

Saippuanvalmistuskurssi (op. Marjut Sarkkinen)

[Raahe-opisto](http://www.raahe.fi/menu_description.asp?oid=5005&menu_id=5005&menupath=81,5005#5005) (http://www.raahe.fi/menu_description.asp?oid=5005&menu_id=5005&menupath=81,5005#5005)

Kasviväjäysleiri (op. Tuija Törmikoski)

Merikatu 1, 92100 Raahe

p. 040 1356 779

raaheopisto@raahe.fi (mailto:raaheopisto@raahe.fi)

Lankojen värjääminen sienillä (op. Ritva Ala-Aho)

[Ruukin kansalaisopisto](http://www.siikajoki.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=10651㛸) (http://www.siikajoki.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=10651㛸)

Siikasavontie 1 A, 92400 Ruukki

toimistosihteeri [Hannele Jormakka](mailto:hannele.jormakka@siikajoki.fi) (mailto:hannele.jormakka@siikajoki.fi)

p. 040 3156 230

[JoMMA ry](http://www.jomma.fi/) (http://www.jomma.fi/)

Kiilakiventie 1 (4. krs), 90250 Oulu

[Taivalkosken kansalaisopisto](http://www.taivalkoski.fi/Resource.phx/sivut/sivut-taivalkoski/kunta/kansalaisopisto/index.htx?locale=fi_FI) (http://www.taivalkoski.fi/Resource.phx/sivut/sivut-taivalkoski/kunta/kansalaisopisto/index.htx?locale=fi_FI)

Toimisto: Opintie 1 C, 93400 Taivaikoski

[Pirjo Hongisto](mailto:pirjo.hongisto@jomma.fi) (mailto:pirjo.hongisto@jomma.fi)

p. 040 7393 925

[Kyllikki Huovinen](mailto:kyllikki.huovinen@taivalkoski.fi) (mailto:kyllikki.huovinen@taivalkoski.fi)

p. 040 5730 820

Toimialue: Haukipudas, Ii, Kempele, Kiiminki, Muhos, Oulu, Oulunsalo, Pudasjärvi, Utajärvi, Yli-

Liite 4. Pohjois-Pohjanmaan toimintaryhmät

[Myötäle ry](http://www.myotale.fi/) (http://www.myotale.fi/)

Nuottatie 6 A 1, 93600 Kuusamo
Tuohityö-kursseja (op. Tanja Luukkonen)

[Pirjo Jaakkonen](mailto:pirjo.jaakkonen@myotale.fi) (mailto:pirjo.jaakkonen@myotale.fi)

Käsityöpajuja, joissa mm. pajutöitä (op. Auli Huikki)

p. 0400 126 778

Luovat kädet -kursseja, joissa mm. risu- ja pajutöitä (op. Leila Kyngäs-

Terranlehti Kuusamo, Taivaikoski (Posio/Lappi)

[Nouseva rannikkoseutu ry](http://www.nousevarannikkoseutu.fi/) (http://www.nousevarannikkoseutu.fi/)

Sienireki (op. Tuomo Vainasjärvi)

Ruukinkuja 2, 92400 Ruukki

Luonnonsäilytyskurssi (op. Helena Ojalehto)

[Soila Haapsaari](mailto:soila.haapsaari@nousevarannikkoseutu.fi) (mailto:soila.haapsaari@nousevarannikkoseutu.fi)

Joulukorisista tuoninormien materiaaleista -kurssi (op. Anni-Liisa Ojala)

p. 040 5629 164

Toimialue: Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Pynäjoki, Raahe, Rantsila, Siikajoki, Tyrnävä

[Keskipiste-Leader](http://www.keskipisteleader.fi/) (http://www.keskipisteleader.fi/)

[Yivieskan kansalaisopisto](http://www.yivieska.fi/kansalaisopisto/) (http://www.yivieska.fi/kansalaisopisto/)

Kanslia: Valtakatu 4, Pajatie 5, 85500 Nivala

84100 Ylivieska

p. 044 4294 319

[Ilkka Peltola](mailto:ilkka.peltola@keskipisteleader.fi) (mailto:ilkka.peltola@keskipisteleader.fi)

p. 0400 838 528

Toimialue: Haapajärvi, Haapavesi, Kärsämäki, Nivala, Pynäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Siikalatva (poislukien entinen Rantsilan alue)

[Rieska-Leader ry](http://www.rieskaleader.fi/) (http://www.rieskaleader.fi/)

Vierimaantie 5, 84101 Ylivieska

[Kirsti Oulasmaa](mailto:kirsti.oulasmaa@rieskaleader.fi) (mailto:kirsti.oulasmaa@rieskaleader.fi)

p. 040 5537 109

Toimialue: Alaveska, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Sievi, Ylivieska (Himanka, Kannus, Kälmä, Lohtaja / Keski-Pohjanmaa)

[Oulun 4H-piiri](http://oulun4h-piiri.4h.fi/) (http://oulun4h-piiri.4h.fi/)

Uusikatu 57 - 59 as. 207, 90120 Oulu

p. 08 372 054

oulun.4h-piiri@4h.fi

johtaja Maria Isolahti

4H-järjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton valtakunnallinen kansalaisjärjestö sekä nuorisopalveluiden tuottaja. 4H:n ydintehtävänä on tukea lasten ja nuorten kehitystä ja kasvamista vastuuseen edistämällä nuorten omatoimisuutta ja arjen taitoja, yrittäjyyttä ja työelämävalmiuksia, yhteistyötaitoja, kansainvälisyyttä sekä luonnon ja ympäristön kunnioitusta. 4H-yhdistykset järjestävät vuosittain erilaisia poimijakoulutuksia ja infopäiviä. Pohjois-Pohjanmaan 4H-yhdistyksillä on neuvontatyön lisäksi luonnontuotteiden välitystoimintaa. Maakunnasta löytyy mm. useita kihokkia ja suopursua vastaanottavia asemia, puolukka-asemia sekä mesimarjan vastaanottopisteitä. Hanketoiminta on osa järjestön toimenkuvaa.

[ProAgria Oulu](http://www.proagriaoulu.fi/) (http://www.proagriaoulu.fi/), Oulu

PL 106 (Kauppurienväylä 23), 90101 Oulu

p. 08 316 8611

info.oulu@proagria.fi

ProAgria Oulu kehittää alueensa maaseutua ja maataloutta sekä tuottaa asiantuntijoidensa ja yhteistyöverkostonsa voimin menestyksen mahdollisuuksia asiakkailleen. ProAgria Oululla on työntekijöitä eri puolilla maakuntaa yhdeksässä toimipisteessä. Neuvonnan lisäksi ProAgria Oulun toimintaan kuuluvat EU-hankkeet. Hankkeet tukevat ja kehittävät maakunnan peruselinkeinoja sekä antavat mahdollisuuden kokeilla uusia toimintatapoja käytännössä.

[Oulun Maa- ja kotitalousnaiset](http://www.proagriaoulu.fi/fi/maa-ja_kotitalousnaiset/) (http://www.proagriaoulu.fi/fi/maa-ja_kotitalousnaiset/)

PL 106, 90101 Oulu

toiminnanjohtaja [Maija-Liisa Tausta-Ojala](mailto:maija-liisa.tausta-ojala)

p. 040 5800 438

ProAgria Oulun yhteydessä toimiva Oulun Maa- ja kotitalousnaiset vastaa maaseudun kotitalous-, elintarvike-, pienyritys- ja maisemanhoidon neuvonnasta. Hanketoiminta on olennainen osa Oulun Maa- ja kotitalousnaisten toimenkuvaa. Hankkeet edistävät muun muassa maaseudun naisten yrittäjävalmiuksia, palveluyrittäjyyttä sekä pohjois-pohjalaisista ruokaperinnettä. Oulun Maa- ja kotitalousnaiset tarjoaa koulutusta, neuvontaa ja suunnittelupalveluita esimerkiksi maaseutumatkailu-, ruokapalvelu- sekä elintarvikkeiden jatkojalostus- ja luonnontuotealan yrityksille.

[Pohjois-Pohjanmaan Martat ry](http://www.martat.fi/jarjesto/alueellinen_toiminta/pohjois-pohjanmaa/) (http://www.martat.fi/jarjesto/alueellinen_toiminta/pohjois-pohjanmaa/)

Kajaaninkatu 36, 90100 Oulu

toiminnanjohtaja [Taina Pirkola](mailto:taina.pirkola)

p. 050 5661 851

Martat on puolueisiin sitoutumaton kansalaisjärjestö, joka edistää kotien ja perheiden hyvinvointia sekä kotitalouden arvostusta. Pohjois-Pohjanmaan Martat ry:n alueella toimii 51 paikallisyhdistystä, jotka suunnittelevat toimintansa jäsenten toiveiden ja ideoiden pohjalta. Marttapiirissä työskentelevät ammattilaiset järjestävät erilaisia kursseja ja opetusta martoille ja myös muille kiinnostuneille, vuonna 2012 oli tarjolla muun muassa Pikkuokkikursseja sekä sienikoulutusta.

[Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus \(ELY-keskus\)](http://www.ely-keskus.fi/fi/elykeskukset/pohjois-pohjanmaanely/Sivut/default.aspx) (http://www.ely-keskus.fi/fi/elykeskukset/pohjois-pohjanmaanely/Sivut/default.aspx)

PL 86, 90101 Oulu

p. 0295 038 000 (vaihe)

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on valtionhallinnon alueellinen kehittämis- ja palvelukeskus, jonka tehtäviä ovat:

- Yritysten neuvonta-, rahoitus- ja kehittämispalvelut
- Maaseutuyrittäjyys ja maaseudun elinvoimaisuus, kalatalous
- Elinkeinoelämän ja innovaatioympäristön kehittäminen
- Työmarkkinoiden toiminta ja työllisyys
- Teiden kunnossapito, tiehankkeet, liikenteen lupa-asiat, joukkoliikenne, saaristoliikenne, Liikenneturvallisuus
- Ympäristönsuojelu
- Alueidenkäyttö, yhdyskuntarakenne ja rakentamisen ohjaus
- Kulttuuriympäristön hoito
- Luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö
- Vesivarojen käyttö ja hoito
- Ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietoisuuden edistäminen
- Osaaminen ja kulttuuri
- Kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimi
- Maahanmuutto, maahanmuuttajien kotouttaminen ja työllistyminen

[Pohjois-Pohjanmaan liitto](http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/) (http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/)

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

p. 040 6854 000

info@pohjois-pohjanmaa.fi

Pohjois-Pohjanmaan liitto on Pohjois-Pohjanmaan 34 kunnan muodostama kuntayhtymä, jossa Vaalan kunta (Kainuu) on liiton osajäsen. Päätöksenteko perustuu kunnalliseen demokratiaan ja päätösvaltaa liitossa käyttävät maakuntavaltuusto ja -hallitus. Pohjois-Pohjanmaan liiton tehtävinä ovat alueellinen kehittäminen, muun muassa aluekehittämissuunnitelmien sekä EU-ohjelmien valmistelu ja laadinta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, maakunta- ja edunvalvonta ja maakunnan tunnetuksi tekeminen. Liitolta voi hakea rahoitusta maakuntaohjelman ja EU-ohjelmien tavoitteiden mukaisten hankkeiden toteuttamiseen.

MTK-Pohjois-Suomi (<http://www.mtk.fi/liitot/pohjoissuomi/>)

Oulun toimisto: Rautatienkatu 16 C 22, 90100 Oulu
p. 020 4133 500

Kajaanin toimisto: Kauppakatu 25 A, 87100 Kajaani
p. 020 413 3370

Toiminnanjohtaja [Matti Perälä](#)
p. 0400 316 115

MTK-Pohjois-Suomi on maanviljelijöiden, metsänomistajien ja maaseutuyrittäjien alueellinen etujärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on turvata jäsenistönsä taloudelliset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset oikeudet sekä lisätä maaseudun elinvoimaa. Liiton tehtävänä on vastata alueensa maa- ja metsätalouden yritystoiminnan ja maatilapohjaisen maaseutuyrittämisen kehityksestä ja onnistumisesta. Hanketoiminta on osa järjestön toimenkuvaa.

Maaseudun Sivustysliitto, Pohjois-Suomen aluekeskus (<http://www.msl.fi/>)

Kirkkokatu 4 A 35, 90100 Oulu
aluepäällikkö [Elina Vehkala](#)
p. 040 5683 404

Maaseudun Sivustysliiton tavoitteena on aikuiskasvatuksen ja kulttuuritoiminnan keinoin edistää tasa-arvon, ihmisyden ja maaseutukulttuurin päämäärien toteutumista. Liiton toiminta perustuu alkioalaiseen ja maahenkiseen sivistyskasvatukseen. Pohjois-Suomen aluekeskus toimii yhteistyössä jäsenjärjestöjen ja alueen maaseudun toimijoiden kanssa. Toiminnan tavoitteena on koulutuksen ja kulttuurin sekä erilaisten kehittämishankkeiden kautta edistää maaseutukulttuurin, ihmisyden ja kansalaisaktiivisuuden toteutumista Pohjois-Suomessa. Hanketoiminta on merkittävä osa toimenkuvaa.

Metsähallitus (<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Sivut/Etusivu.aspx>)

Haapajärven toimipaikka: Ståhlberginkatu 2–4, 85800 Haapajärvi

Kuusamon toimipaikka: PL 26, 93600 Kuusamo

Oulun toimipaikka: PL 81, 90101 Oulu

Pudasjärven toimipaikka: Karhukunnaantie 2, 93100 Pudasjärvi

Taivalkosken toimipaikka: Kauppatie 19–21, 93400 Taivalkoski

Vaihde puh. 0205 64 100

Metsähallitus tuottaa luonnonvara-alan palveluja monipuoliselle asiakaskunnalle kansalaisista suuryrityksiin. Toiminta perustuu valtion maa- ja vesialueiden asiantuntevaan ja yhteistyöhakuiseseen käyttöön. Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on sekä liiketoimintaa että julkisia hallintotehtäviä. Hanketoiminta on osa Metsähallituksen toimenkuvaa.

Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa – Kainuu (<http://www.metsakeskus.fi/pohjois-pohjanmaa>)

PL 4, 90401 Oulu
p.029 432 400 (vaihte)

Suomen metsäkeskus on koko maan kattava metsätalouden kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio, joka hoitaa metsien kestävään hoitoon ja käyttöön, metsien monimuotoisuuden säilyttämiseen sekä metsiin perustuvien elinkeinon edistämiseen liittyviä tehtäviä. Julkiset palvelut -yksikkö tuottaa lakiin perustuvia metsätalouden editämis-, rahoitus- ja tarkastuspalveluja metsänomistajille sekä metsätalouden organisaatioille. Liiketoiminnasta vastaavan Metsäpalvelut -yksikön päätuotteita ovat metsäsuunnittelu, yksityistie- ja suometsien hoitopalvelut. Metsäkeskuksella on Julkiset palvelut -yksikön toimipisteitä Haapajärvellä, Haapavedellä, Iissä, Kalajoella, Kestilässä, Kuusamossa, Kärsämäellä, Limingassa, Oulussa, Oulaisissa, Piippolassa, Pudasjärvellä, Pyhäjoella, Pyhäjärvellä, Raahessa, Rantsilassa, Taivalkoskella, Vihamissa, Utajärvellä ja Ylivieskassa. Metsäpalvelut -yksikön Pohjois-Pohjanmaan toimipisteet sijaitsevat Haapajärvellä, Haapavedellä, Iissä, Kalajoella, Kestilässä, Kuusamossa, Kärsämäellä, Limingassa, Muhoksella, Oulussa, Piippolassa, Pudasjärvellä, Pyhäjärvellä, Raahessa, Rantsilassa, Taivalkoskella ja Ylivieskassa.

Metsänhoitoyhdistykset (http://www.mhy.fi/mhy/fi_FI/etusivu/)

Metsänhoitoyhdistykset auttavat metsänomistajia puukaupassa sekä metsänhoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Yhdistykset palvelevat metsänomistajia kaikissa metsän hoitoon ja käyttöön liittyvissä asioissa. Pohjois-Pohjanmaalla toimivat seuraavat metsänhoitoyhdistykset: Haapavesi-Kärsämä, Ii, Kalajokilaakso, Kiiminki, Kuusamo, Muhos, Oulun seutu, Pudasjärvi, Pyhäjokilaakso, Siikalakeus, Siikalatva, Taivalkoski, Utajärvi, Yli-Ii sekä Ylkiiminki.

LYNET – Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä (<http://www.lynet.fi/>)

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira: Elektriikkatie 5, 90590 Oulu

Geodeettinen laitos: Geodeettinrinne 2, 02430 Masala

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus: Paavo Havaksen tie 3, 90570 Oulu
Tutkimusasemantie 15, 92400 Ruukki

Metsäntutkimuslaitos: Paavo Havaksen tie 3, 90570 Oulu

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos: Paavo Havaksen tie 3, 90570 Oulu

Suomen ympäristökeskus: Paavo Havaksen tie 3, 90570 Oulu

Yhteenliittymä tarjoaa luonnonvara- ja ympäristöosaamista monitieteisesti. Yhteisiä tutkimusohjelmia on käynnissä seuraavista aiheista: Ilmasto – sopeutuminen ja ennaltaehkäisy, Itämeri, bioenergia – kestävä tuotanto sekä kestävä maankäyttö. Yhteisprofessuureja on yli 30. Yhteistyöllä pyritään mm. parantamaan tiedon hallintaa ja saantia sekä yhtenäistämään seurantoja. LYNET-laitokset tutkivat ja seuraavat maankäytön muutoksia ja ylläpitävät näistä tietoaineistoja, tutkivat ilmastomuutoksen vaikutuksia maa- ja vesiekosysteemeissä sekä selvittävät hiilen ja muiden aineiden kiertoa. Laitokset osallistuvat skenaarioiden laadintaan, ilmastopolitiikan kehittämiseen ja arviointiin sekä tuottavat menetelmiä, joiden avulla voidaan selvittää, miten toimenpiteet ja linjat vaikuttavat kasvihuonekaasupäästöihin, luonnonvarojen hyödyntämiseen ja yhteiskunnan mahdollisuuksiin sopeutua ilmastomuutokseen. Kestävä maankäyttö -tutkimusohjelma selvittää, miten maa- ja vesialueita voi käyttää kestävästi, mitä uusia luonnonvarojen käyttötapoja ilmaantuu ja miten ne nivoutuvat vanhoihin käyttömuotoihin.

Thule-instituutti, Oulun yliopisto (<http://thule.oulu.fi/suomi/index.html>)

PL 7300, 90014 Oulun yliopisto
p. 0294 483 560
thule@oulu.fi

Thule-instituutti on Oulun yliopiston monitieteinen tutkimuskeskus, joka toimii ympäristö, luonnonvarat ja pohjoisuus -aloilla. Instituutilla on neljä tutkimusyksikköä: Arktisen lääketieteen keskus, NorNet, NorTech Oulu sekä Oulangan tutkimusasema. Tutkimusohjelmia toteutetaan yhdessä yliopiston eri yksiköiden, muiden yliopistojen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän kanssa. Tutkimustoiminnan runkona ovat Globaalimuutos pohjoisessa-, Pohjoinen maankäyttö ja maanpeite- sekä Sirkumpolaarinen terveys ja hyvinvointi -tutkimusohjelmat. Ympäristötutkimusverkosto NorNet tuottaa tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen kauttatietoa, jolla voidaan ennakoivasti vastata pohjoista ympäristöä ja luonnonvarojen kestäää käyttöä koskeviin kysymyksiin.

Oulun Eteläisen instituutti (<http://www.oei.fi/>)

Pajatie 5, 85500 Nivala
johtaja [Eelis Kokko](#)
p. 0400 689 415

Oulun Eteläisen instituutti on Oulun yliopiston alueyksikkö, joka organisoii yliopistollista koulutusta, tutkimusta ja kehittämistoimintaa Oulun Eteläisen alueella. Instituutti osallistuu aluekehityksen kannalta tärkeiden yliopistollisten koulutusohjelmien järjestämiseen sekä valmistelee, koordinoi ja hallinnoi erilaisia tutkimus- ja kehittämishankkeita yhteistyössä muiden kehittämisorganisaatioiden kanssa. Instituutilla on vahva kansallisten ja kansainvälisten partnerien verkosto ja yhteistyötä tehdään useiden Euroopan ja Aasian maiden sekä Yhdysvaltojen kanssa.

[VTT \(http://www.vtt.fi\)](http://www.vtt.fi)

PL 1100, 90571 Oulu
p. 020 722 111

VTT on Pohjois-Euroopan suurin soveltavaa tutkimusta tekevä organisaatio ja sillä on toimipaikka myös Pohjois-Pohjanmaalla. VTT on kansainvälisesti verkottunut, moniteknologinen tutkimuskeskus, joka tuottaa asiakkailleen teknologisia ratkaisuja ja innovaatiopalveluja. VTT lisää asiakkaidensa kansainvälistä kilpailukykyä ja edistää näin yhteiskunnan kestäväää kehitystä, työllisyyttä ja hyvinvointia. VTT:n teknologiapainoalueita ovat sovellettu materiaalitiete, bio- ja kemianprosessit, energia, tieto- ja viestintäteknologiat, teolliset järjestelmät, mikroteknologiat ja elektroniikka, palvelut ja rakennettu ympäristö sekä liiketoimintatutkimus. Asiakastoimialoja ovat bio-, lääke- ja elintarviketeollisuus, elektroniikka, energia, ICT, kiinteistöt ja rakentaminen, koneet ja kuljetusvälineet, palvelut ja logistiikka, metsäteollisuus sekä prosessiteollisuus ja ympäristö.

[Naturpolis Oy \(http://www.naturpolis.fi/\)](http://www.naturpolis.fi/)

Nuottatie 6 A, 93600 Kuusamo
p. 040 8608 844
info@naturpolis.fi

Naturpolis Oy on Kuusamon kaupungin sekä Taivalkosken ja Posion kuntien omistama elinkeinon kehittämissyhtiö, jonka tehtävänä on edistää kannattavan liiketoiminnan ja uusien työpaikkojen syntymistä Kuusamo Region alueelle sekä kehittää alueen yritysten toimintaedellytyksiä ja toimintaympäristöä sekä edistää alueellista elinkeino yhteistyötä. Naturpolis Oy suunnittelee, toteuttaa ja hallinnoi alueellisia kehittämishankkeita, joiden tavoitteena on yritysten toimintaedellytysten ja kilpailukyyn sekä alueemme vetovoimaisuuden parantaminen. Naturpolis Oy:n palveluita ovat muun muassa yritysneuvonta, yrityskehityspalvelut, yritysten kehittämishankkeet, maaseudun kehittämispalvelut sekä yrittäjäkoulutus ja yrityksille suunnatut koulutuspaketit.

[Oulun Seudun Uusyrityskeskus ry \(http://www.oulunseudunuuusyrityskeskus.fi/\)](http://www.oulunseudunuuusyrityskeskus.fi/)

Toimitusjohtaja Alvi Niemelä
Elektronikkatie 3, 90570 Oulu
p. 040 554 6712

Uusyrityskeskus on maksuton neuvontapalvelu uusille yrityksille sekä yrityksen perustamista harkitseville. Oulun Seudun Uusyrityskeskus ry tarjoaa apua muun muassa liikeidean kehittämisessä, taloussuunnittelussa sekä markkinointi- ja kilpailutilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

[BusinessOulu \(http://www.businessoulu.com/\)](http://www.businessoulu.com/)

Elektronikkatie 5, 90590 Oulu
p. 08 558 410 (vaihte)

BusinessOulu edistää Oulun seudun yritysten toimintaa ja kilpailukykyä. Tavoitteena on luoda alueelle lisää työpaikkoja yritysten hyvinvoinnin ja menestyksen kautta. BusinessOulu yhdistää Oulussa eri alojen ja yritysten verkostoa.

[Oulun Yritystakomo Oy \(http://www.yritystakomo.fi/\)](http://www.yritystakomo.fi/)

Elektronikkatie 5, 90570 Oulu
[Kari Kivistö](mailto:Kari.Kivistö@yritystakomo.fi)
p. 040 7453 167

Yritystakomo tarjoaa toimitilan Start-Up-yrittäjyyttä suunnitteleville eri alojen osaajille. Yhteisönä toimien Yritystakomossa kehitetään uusia liike- ja tuoteideoita. Yritystakomo tukee liikeidean kaupallisen kannattavuuden ja mahdollisuuksien selvittämisessä. Takomon Pajalla voi työstää tuoteprotaa asiakkaille näytettäväksi ja asiantuntijoiden avulla kartoittaa liikeidean kaupallista potentiaalia. Yritystakomo pyrkii synnyttämään uusia menestyviä kasvuyrityksiä Oulun seudulle. Toiminta rahoitetaan BusinessOulun hankerahoituksella, jossa ovat mukana ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto sekä EU:n rakennerahasto.

[Pohjois-Pohjanmaan Käsi- ja taideteollisuus ry \(http://www.taitopohjoispohjanmaa.fi/index.html\)](http://www.taitopohjoispohjanmaa.fi/index.html)

Rautatienkatu 11 B, 90100 Oulu
p. 08 3115 145
toiminnanjohtaja Liisa Törmänen
toimisto@taitopohjoispohjanmaa.fi

Pohjois-Pohjanmaan Käsi- ja taideteollisuus ry:n keskeisiä toimintoja ovat mm. koulutus, konsultointi, neuvonta, markkinointi, tiedotus- ja julkaisutoiminta sekä asiakkaiden tarpeista lähtevät muut palvelut. Yhdistyksen työssä painotetaan työllisyyden edistämistä yritystoiminnan, tuotekehityksen, tuotearvioinnin ja markkinoinnin avulla. Yhdistys toimii Taitokeskuksissa ympäri maakuntaa: Oulussa, Kuusamossa, Pudasjärvellä, Pulkkilassa, Oulaisissa sekä Raahessa.

[Oulun luonnonsuojeluyhdistys ry \(http://www.olsy.fi/olsy/index.php\)](http://www.olsy.fi/olsy/index.php)

Kauppurienväylä 33 (4. krs), 90100 Oulu
p. 045 6395 311
olsy@olsy.fi

Oulun luonnonsuojeluyhdistys ajaa luonnon sekä terveen ja luonnonläheisen elinympäristön asiaa. OLSY on Suomen luonnonsuojeluliiton ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin jäsenjärjestö. Toimintaan kuuluu mm. ympäristökasvatus, kurssit sekä luontoretkien järjestäminen, esimerkiksi sieniretket.

[Oulun Sieniseura \(https://sites.google.com/site/oulunsieniseura1/\)](https://sites.google.com/site/oulunsieniseura1/)

Puheenjohtaja [Arttu Rauhala](mailto:Arttu.Rauhala@oulu.fi)
p. 040 4128 577

Sihteeri Elina Palojärvi
p. 050 3619 106
oulun.sieniseura@gmail.com

Oulun Sieniseuran tarkoituksena on olla yhdysseurana sienistä ja niiden käytöstä kiinnostuneiden ihmisten kesken sekä edistää sienten tuntemusta ja hyötykäyttöä. Yhdistys järjestää muun muassa sienineuvontaa, -retkiä ja esitelmätilaisuuksia sekä kursseja.

[Pohjanmaan Partiolaiset ry \(http://www.pohjanmaa.partio.fi/\)](http://www.pohjanmaa.partio.fi/)

Hallituskatu 35 A 5, 90100 Oulu
p. 044 7169 300
toimisto@pohjanmaa.partio.fi

Pohjanmaan Partiolaiset ry huolehtii partiopiirille kuuluvista tehtävistä Etelä-, Keski-, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueella. Partio antaa nuorille elämyksiä ja mahdollisuuden kantaa itse vastuuta omasta harrastuksestaan. Partio toimintaa järjestävät paikalliset lippukunnat. Toimintaa on muun muassa kurssimuotoisena koulutuksena esimerkiksi erätaidoissa.

Liite 5. Luonnontuotteisiin liittyvät hankkeet Pohjois-Pohjanmaalla

Luonnontuoteala tutuksi -tiedotushankkeen tavoite on tuoda oman alueen luonnontuotteet ja niiden mahdollisuudet tutuksi lapsille ja nuorille. Hankkeen toteutusajaksi on 1.6.2010–31.5.2013 ja sitä hallinnoi Oulun 4H-piiri. Hankkeen kohderyhmänä ovat peruskoulujen oppilaat, lukioiden ja ammattikoulujen opiskelijat sekä opettajat kaikilla luokka-asteilla. Hankkeessa muodostetaan luonnontuotealan osaajien verkosto Oulun 4H-piirin alueelle. Tavoitteena on vakiinnuttaa luonnontuotetiimien toiminta osaksi alan tiedotustoimintaa. Hankkeen aikana järjestetään mm. koululaisten teemapäiviä, maastoretkeä ja yritysvierailuja. Hanketta rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Luonnontuotealan valtakunnallinen toimialajärjestö Arktiset Aromit ry toteuttaa useita valtakunnallisia ja alueellisia hankkeita myös Pohjois-Pohjanmaalla. **Lisäarvoa luonnontuotteille 2012–2014** -hankkeen tavoitteet liittyvät luonnontuotteiden talteenoton ja käytön edistämiseen. Tavoitteet on jaoteltu lapsiin ja nuoriin, aikuisväestöön, opetukseen ja tiedotukseen sekä kansainväliseen vuorovaikutukseen liittyviin tavoitteisiin. Hankkeen päätavoitteita ovat lasten luonto- ja marjaretkitoiminnan lisääminen kouluissa ja vapaa-aikana; opettajien, ravitsemusalan opiskelijoiden ja elintarvikehankinnoista päättävien tiedonsaannin ja luonnontuotetuntemuksen tehostaminen tuottamalla ja jakamalla opetuksen tukimateriaalia; tiedon lisääminen luonnontuotteiden terveellisuuden ja ympäristöstävällisyyden osalta; luonnontuotteiden poiminnan ja käytön edistäminen sekä uusimman tieteellisen tutkimustiedon välittäminen tiedotuksen avulla.

Arktiset Aromit ry:n **Luonnontuotteiden laatuketjun kehittäminen** -hanke toteutetaan vuonna 2013. Hanke rahoitetaan yritysten rahoituksella sekä maa- ja metsätalousministeriön laatuketjurahoituksella. Hankkeen kohderyhmänä ovat poimijat, ensiostajat, jalostajat, luonnontuotealan sidosryhmät, viranomaiset, lähetystöt sekä poimijoiden kutsumismenettelyä lähtömaissa käsittelevät henkilöt. Hankkeessa päivitetään ulkomaisille poimijoille laaditut esitteet ja otetaan niistä uusintapainoksia sekä laaditaan ulkomaisten poimijoiden perehdyttämisvideo thaikielisenä. Hankkeessa uudistetaan Luonnontuotteiden laatu- ja hygieniapas sekä päivitetään ulkomaisia poimijoita kutsuville yrityksille laaditut toimintatapohjeet.

Vuonna 2012 päättyneessä **Luonnontuotealan merkitys ja kehittämistarpeet Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa** -hankkeessa tehtiin kesän 2011 aikana postikyselyyn perustuva kuluttajatutkimus, jossa kartoitettiin luonnontuotteiden kotitalous- ja myyntipöiminnan laajuutta Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa sekä ehdotuksia luonnontuotealan kehittämiseen. Hankkeessa haastateltiin loppuvuonna 2011 hankealueen yrityksiä kartoittaen luonnontuotteiden käyttöä, liiketoiminnan kehitystä, työllistävyyttä, yritystoiminnan monipuolisuutta ja kehittämistarpeita. Lisäksi kartoitettiin yritysten halukkuutta yhteistyöhön eri osa-alueilla. Arktiset Aromit ry:n toteuttaman hankkeen rahoittajana toimi Manner-Suomen maaseutuohjelma 2007–2013.

Luonnosta Sinulle II -hankkeen tavoitteena oli edistää luonnontuotteiden hyödyntämistä matkailun vetovoimatekijänä. Hankkeessa kartoitettiin matkailu- ja luonnontuotealan toimijoita ja kerättiin heidän tietojaan yhteistyöverkostorekisteriin. Hankkeessa pyrittiin kehittämään matkailualan yrityksille sopivia tuotteita ja palveluita, luonnontuotealan ja ammattikeittiöiden yhteistyötä sekä edistämään luonnontuotteiden käyttöä matkailupalveluyritysten ruokapalvelutarjonnassa. Sienten saatavuutta ammattikeittiöille ja elintarvikeyrityksille pyrittiin parantamaan myyntipöimintää kehittämällä. Hankkeen toteutusajaksi oli 1.8.2009–31.7.2012. Hankkeen toteutti Arktiset Aromit ry.

MTT Ruukin toimipisteen maakunnallisen sienten hyödyntämiseen liittyvän **Sienestä moneksi** -esiselvityshankkeen tavoitteena on selvittää mahdollisuuksia tehostaa ja monipuolistaa sienten hyödyntämistä elinkeinon lähteenä Pohjois-Pohjanmaalla. Kehitettävänä teemoina ovat sieniraaka-aineen saatavuuden parantaminen, sienet osana luontomatkailua ja uudet innovaatiot sieniraaka-aineen hyödyntämiseksi. Toimija- ja asiantuntijaverkoston yhteistyönä laadittavien toimenpite-ehdotusten pohjalta tullaan työstämään suurempi sienisektorin kehittämishanke. Hankkeen toteutusajaksi on 1.8.2012–31.12.2013. Hankkeen vastuuviranomainen on Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Elintarvikealan innovatiiviset high value-tuotteet biomassa-aineista (BIOHIVA) -hankkeen tavoitteena on jalostaa Pohjois-Suomessa tuotettuja biomassoja teollisuutta kiinnostavaan muotoon. Jalostusasteen nosto parantaa yritysten kannattavuutta, luo pohjaa uudelle yritystoiminnalle sekä tuo markkinoille uudenlaisia raaka-aineita mm. elintarvike- ja kosmetiikkasovelluksiin. Raaka-aineina ovat esimerkiksi marjat, sipuli, nokkonen ja kaali sekä niiden prosessoinnissa syntyvät sivuvirrat. Hankkeen toteutusajaksi on 1.11.2012–31.12.2014. Työ toteutetaan Oulun yliopiston CEMIS-Oulun Analyttisen kemian ja bioanalytiikan tutkimusryhmässä Sotkamossa. Uusien prosessimienetelmien lisäksi hankkeessa tutkitaan prosessoitujen raaka-aineiden ja tuotteiden ominaisuuksia, esimerkiksi kemiallista koostumusta. Hanketta rahoittavat Kainuun ELY-keskus Manner-Suomen ESR-ohjelmasta, Oulun yliopisto sekä hankkeessa mukana olevat yritykset.

Koillismaan matkailu- ja luonnontuotealan esiselvityshankkeen tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, millaista kysyntää maaseudun palveluihin ja tuotteisiin kohdistuu matkailutoimialan taholta ja mitä mahdollisuuksia tämä kysyntä tuo maaseudun elinkeinotoiminnalle. Hankkeessa toteutettiin lähiruokaan ja luonnontuotteisiin liittyviä kyselyitä matkailijoille, matkailualan yrityksille, kauppoille ja ravintoloille sekä maaseutuyrittäjille ja elintarvikealan jalostajille. Hankkeen toteutusajaksi on 1.1.2012–31.8.2012. Hankkeen rahoittajana oli Myötälä ry ja se sai rahoituksen Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta. Hankkeen toteutti Naturpolis Oy.

Ajalla 1.8.2012–31.1.2013 toteutetussa **Luonnontuote- ja matkailualan kehittämiselvitys** -hankkeessa pyrittiin keskittymään Koillismaan matkailu- ja luonnontuotealan esiselvityshankkeessa löytyneisiin kehittämistarpeisiin, suunnittelemaan jatkotoimenpiteitä sekä luomaan Koillismaan luonnontuotealan kehittämissuunnitelmaa. Hanketta toteutettiin yhteistyössä Koillismaan kehittämis- ja koulutusorganisaatioiden sekä yrittäjien kesken. Hanke rahoitettiin Myötälä ry:n / ELY:n Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2007–2013. Hanketta toteuttaa Naturpolis Oy.

Kuusamo Food & Travel II -yritysryhmähankkeen keskeisiä päätoimenpiteitä ovat tuotteistaminen, paketointi ja hinnoittelu, markkinoinnin ja myynnin kehittäminen sekä koulutukset, opintomatkat ja verkottuminen. Food & Travel -hankkeet ovat maaseutumatkailuyritysten kansainvälistymishankkeita. Yritysten halutessa hyödyntää toiminnassaan luonnontuotteita, hankkeen puitteissa etsitään yrityksille informaatiota helpottamaan luonnontuotteiden käyttöönottoa sekä edistetään niiden markkinointia. Hankkeen toteutusajaksi on 1.6.2011–31.12.2013. Hanke toteuttaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2007–2013 sekä Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelmaa 2007–2013. Hanketta toteuttaa Naturpolis Oy.

Kansainvälistyvän matkailuelinkeinon vaikuttavuuden lisääminen matkailu- ja aluekehityksessä Kuusamossa -hankkeessa tuotetaan tietoa siitä, kuinka kansainvälistyvän Rukan myönteisiä sosiaalis-taloudellisia vaikutuksia voidaan lisätä Kuusamossa ottaen huomioon myös muut elinkeinot ja niiden maankäyttö (esimerkiksi maa-, metsä- ja porotalous, luonnontuoteala, kaivostoiminta). Naturpolis Oy:n hallinnoimassa hankkeessa luodaan Kuusamon matkailu- ja aluekehityksen alueellis-toiminnallinen malli. Hankkeen toteutusajaksi on 1.1.2012–31.12.2014. Hanketta rahoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta.

Pohjois-Pohjanmaalla on meneillään useita lähiruokahankkeita, jotka luonnollisesti liittyvät myös luonnontuotteisiin. **Syökö nää lähiruokaa?** -hankkeen tavoitteena on pohjoispohjalaisen lähiruuan tunnettuuden kasvu, tuottajien verkostoituminen ja kestävän kehityksen tukeminen. Lähiruoka pyritään tuomaan esiin median ja erilaisten tapahtumien avulla, uusilla markkinointikäytännöillä sekä tiedottamisella. Hankkeessa pyritään myös kehittämään pohjoispohjalaisia lähiruokatuotevalikoimaa sekä lisäämään kuluttajien tietoisuutta maakunnan omista tuotteista. Hankkeen kohderyhmänä ovat lähiruuan tuottajat, kuluttajat, elintarvikealan toimijat sekä julkisen sektorin. Hanketta rahoitetaan Euroopan maaseudun kehittämissuunnitelmaa ja rahoituksen on myöntänyt Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Hankkeen toteutusajaksi on 30.5.2011–31.12.2013 ja sitä hallinnoi Maaseudun Sivustysliitto.

Lähi- ja luomuruoan saavutettavuus Pohjois-Pohjanmaalla (Ruoka-GIS) -hanke on Oulun yliopiston ja MTT:n yhteishanke, jossa analysoidaan lähi- ja luomuruoan tarjontaa ja kysyntää Pohjois-Pohjanmaalla erityisesti saavutettavuuden näkökulmasta. Kaksivuotinen hanke aloitettiin 1.10.2012 ja sitä rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (EAKR).

LaatuTuote-hankkeen tavoitteena on lähiruuan tuotannon, jatkojalostuksen ja käytön edistäminen Haapavesi-Siikalatvan, Ylivieskan ja Nivala-Haapajärven seutukunnissa. Hanke järjestää muun muassa opintomatkoja ja seminaareja sekä auttaa tuottajien ja kuluttajien verkostoitumista. Hankkeen aikana käynnistetään alueellisesti suunnattu lähiruoka-aiheinen [internet-sivusto](#). Hankkeen toivotaan hyödyttävän alueen marjan- ja vihannesviljelijöitä, suoramyyntitiloja, ravintolotoimijoita, ammattikeittiöitä, pienimuotoisia elintarvikeyrityksiä sekä yksittäisiä kuluttajia. Hankkeen puitteissa yrittäjien on mahdollista vuokrata marjanjalostamoja omien raaka-aineidensa jatkojalostukseen. Hankkeessa voidaan myös järjestää työpajoja yritysten ja yhteisöjen ryhmille tai opastusta luonnonryhtiin keräämiseen ja käsittelyyn. Hanke kestää vuoden 2013 loppuun ja sitä hallinnoi Haapaveden ammattiopisto (Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä). Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on myöntänyt hankkeelle tukea Euroopan maaseudun kehittämissuunnitelmaa.

LähiPuoti-hankkeessa kartoitettiin, millaista lähiruokaa Hailuodon, Limingan, Lumijoen, Pyhäjoen, Raahen, Rantsilan, Siikajoen, Tyrnävän sekä Vihannin alueelta löytyy ja ketkä sitä tuottavat. Hankkeessa selvitettiin kuluttajien ostovalmiutta lähiruokaa kohtaan. Hankkeen aikana myös selvitettiin lähiruoan markkinointia sekä vähittäiskaupan halukkuutta ottaa paikallisia tuotteita valikoimiinsa. Hankkeen toteutusajaksi oli 1.3.2011–31.5.2012 ja sen toteutti Nouseva rannikkoseutu ry.

Makuja Maalta -hankkeen tavoitteena oli kokeilla kohderyhmän tarpeisiin räätälöityjä keinoja lähiruokatuotteiden markkinoinnin, asiakaslähtöisen tuotekehityksen sekä logistiikan kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena oli järjestää pienimuotoisia ruokatahtumia, osallistua sellaisiin sekä tehdä opintomatkoja. Hankkeen tuloksena selvitettiin hankealueen elintarviketoimijat ja heidän kehittämistarpeensa sekä ostajien kehittämistarpeet. Hankkeen aikana julkaistiin nettisivusto, joille on koottu muun muassa elintarvikeyrityksiä tuotekuvauksineen ja yhteystietoineen Alavieskasta, Kalajoelta, Merijärveltä, Sievistä, Oulaisista, Ylivieskasta, Kannuksesta sekä Kokkolan kaupungin maaseutualueilta Kälväältä ja Lohtajalta. Hankkeen toteutusajaksi oli 5.6.2008–31.12.2012 ja sitä hallinnoi Kalajoen kaupunki.

Oulun Maa- ja kotitalousnaisten hallinnoiman **Bothnia á la carte** -hankkeen tavoitteena on Pohjois-Pohjanmaan matkailu-, käsityö-, elintarvike- ja muiden maaseudun yritysten yhteistyön edistäminen sekä palveluiden ja toimintojen kehittäminen. Hankkeessa pyritään kartoittamaan ja tuomaan esille paikallisia ja alueellisia ruokaperinteitä sekä käsityö- ja kulttuuritaitoja. Perustettavan Bothnia á la carte -verkoston avulla maakunnassa voidaan jatkossa kehittää ruokamatkailuun liittyviä tuotteita ja palveluita. Hankkeessa osallistutaan valtakunnalliseen verkostoyhteistyöhön ja tutustutaan kansainvälisiin yhteistyömalleihin. Hankkeen toteutusajaksi on 15.8.2012–31.10.2013. Hanke toteutetaan MASVA Pohjois-Pohjanmaa 2012–2014 -hankkeen yhteydessä ja sitä rahoitetaan Euroopan maaseuturahastosta.

Green Care -toiminnassa on myös mahdollisuuksia luonnontuotteiden hyödyntämiseen. Luonnostaan hyvinvoiva - hankkeessa tuodaan esiin hyviä Green Care -käytäntöjä, edistetään Pohjois-Pohjanmaan Green Care -toimintaa ja täten monipuolistetaan maaseudun elinkeinoja. Työpajojen, teemapäivien ja opintomatkojen avulla eri alojen yrittäjät voivat kehittää toimintaansa ja verkostoitua. Green Care -menetelmiin kuuluvat viherympäristön kuntouttava käyttö (mm. puutarhaterapia), eläinavusteiset ja luontoavusteiset menetelmät (mm. ratsastusterapia, ekopsykologia) sekä maatilan kuntouttava käyttö (mm. sosiaalinen työllistäminen). Green Care -toiminnan tavoitteena on ihmisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantaminen. Hankkeen pääasiallisena kohderyhmänä ovat olemassa olevat ja tulevat Green Care -yrittäjät. Maaseutu voi hyötyä hankkeesta laajemminkin esimerkiksi tunnettuuden ja myönteisten mielikuvien lisääntyessä. Hankkeen toteutusajaksi on 1.1.2012–31.12.2013 ja sitä hallinnoi PSK-Aikuisopisto. Pääosa rahoituksesta tulee Euroopan maaseudun kehittämissuunnitelmaa ja sen on myöntänyt Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

VoiMaa! Green Care-toiminnasta elinvoimaa maaseudulle -hankkeen tavoitteena on edistää toimijoiden välistä yhteistyötä erityisesti valtakunnallisella, mutta myös alueellisella tasolla, luoda palvelumalleja palvelumuodoittain Green Care -tyyppisen liiketoiminnan ja markkinoinnin kehittämiseksi, kehittää Green Care laadunhallintaa palvelujen tuottajien, asiakkaiden ja viranomaisten käyttöön

sekä kartoittaa alan osaamistarpeet ja suunnitella koulutusväyliä osaamisen täydentämiseksi. Hankkeen toteutusaika on 1.1.2011–31.12.2013 ja sitä hallinnoi MTT. Osatoteuttajina ovat Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä.

Green Care -yrittäjyyden edistäminen Keski-Pohjanmaalla ja Oulun Eteläisessä -hankkeen tavoitteena on edistää uudenlaisten hyvinvointipalvelujen tarjontaa, sisällöllistä suunnittelua ja kehittämistä sekä auttaa käynnistämään maaseudun asukkaille uusia palveluja. Hanke edistää hyvinvointipalveluiden järjestäjien yhteistyön ja -toiminnan kehittämistä. Hankkeen toteutusaika on 1.4.2011–30.9.2013 ja sitä hallinnoi Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Hanketta rahoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta 2007–2013.

Taito Pohjois-Pohjanmaa -hanke oli Pohjois-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen hallinnoima ESR-rahoitteinen hanke. Hankkeen tavoitteena oli suunnitella ja kehittää maakunnan käsi- ja taideteollisuudesta kannattavaa ja kasvavaa liiketoimintaa. Käsiyöyritykset tarvitsevat tukea muun muassa markkinoinnissa, verkottumisessa, tuotekehityksessä ja tuotannon suunnittelussa. Yhdistyksen myymälä Oulussa (Taito Shop Maakari) toimii käsiyöyrityksien koemarkkinointipaikkana. Hankkeen aikana käynnistettiin Tuote & Tekijä -kampanja, jossa alueen tekijät tuotteineen saavat näkyvyyttä paikallisissa medioissa, yhdistyksen internetsivuilla sekä yritysten pohjalta painatettavissa julisteissa. Hankkeen välittömiä kohderyhmiä olivat jo toimivat käsiyöyritykset, yrittäjiksi aikovat yksityiset henkilöt sekä matkailualan yritykset (elämysten ja tuotteiden tarjonta). Hankkeen sen toteutusaika oli 1.1.2010–31.12.2012.

Toinen pienyrittäjien tuotteiden koemyyntiä hyödyntänyt hanke nimeltään **Taitajien tierna** kannusti pohjoispohjalaisia elintarvike-, käsityö- ja taideteollisuusyrittäjiä vahvistamaan osaamistaan, lisäämään yhteistyötä ja perustamaan tuotteilleen myyntipisteet Oulun lentoasemalle. Tavoitteena oli saada paikallisia lahja- ja tuliaistuotteita myyntiin myös alueen matkailukohteisiin, josta matkustajat voivat ostaa mukaansa omaleimaisen ja paikallisen lahjan tai tuliaisen. Hanke toteutettiin 1.12.2008–31.5.2012 ja se sai ESR-rahoitusta Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta.

Oppia perinteistä -esiselvityshankkeen tavoitteena oli edistää käsityöläisten toimintaa ja verkostoitumista paikallisella ja kansainvälisellä tasolla, käsityöperinteen hyödyntäminen ja kehittäminen sekä vanhojen perinnetaitojen siirtäminen tuleville sukupolville, taitojen taltioiminen ja dokumentointi. Hankkeen kohderyhmät olivat Haapajärven, Haapaveden, Kärsämäen, Nivalan, Pyhäjärven, Pyhännän, Reisjärven sekä Siikalatvan käsityöläiset, vanhojen käsityöläisten taitajat sekä perinteistä kiinnostuneet nuoret ja aikuiset. Hankkeen aikana järjestettiin perinne- ja kädentaitokursseja sekä tallennettiin ja videoitiin käsityöperinteitä. Hankkeen tavoitteena oli arvostuksen kasvattaminen kädentaitoja kohtaan sekä uuden sukupolven innostaminen käyttämään perinteisiä työtapoja ja materiaaleja sekä luomaan niiden pohjalta uutta. Hanke toteutettiin 3.10.2011–30.6.2012. Hankkeen hallinnoija oli Haapaveden-Siikalatvan seudun kuntayhtymä.

Oppia perinteistä – The Traditional Craft Skills Project on kansainvälinen Leader-hanke, joka pyrkii edistämään käsityöläisten toimintaa ja verkostoitumista sekä paikallisella että kansainvälisellä tasolla. Hankkeen toteutusalue on Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Haukipudas, Himanka, Ii, Kalajoki, Kälvä, Kannus, Kärsämäki, Kempele, Kiiminki, Lohtaja, Merijärvi, Muhos, Nivala, Oulainen, Oulu, Pudasjärvi, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva, Utajärvi, Yli-Ii sekä Ylivieska. Toteutusaika hankkeella on 1.6.2012-31.8.2014. Hankkeen tavoitteisiin sisältyy käsityöperinteen hyödyntäminen ja kehittäminen sekä perinnetaitojen siirtäminen uusille sukupolville. Kohderyhmänä hankkeella ovat hankealueen käsityöläiset, vanhojen kädentaitojen osaajat sekä perinteistä kiinnostuneet henkilöt. Hankkeessa tallennetaan käsityöperinteitä sekä järjestetään perinne- ja kädentaitokursseja Suomessa ja Irlannissa. Kansainvälisinä kumppaneina hankkeessa ovat Irlannista Westmeathin ja Offalyn alueiden Leader-toimintaryhmät ja käsityöläiset. Hankkeen toteuttaja on Haapaveden-Siikalatvan seudun kuntayhtymä ja sitä rahoittaa Keskipiste-Leader yhdessä Rieska-Leaderin ja JoMMA ry:n kanssa.

Myös maaseudun kehityshankkeet liittyvät tietyiltä osiltaan luonnontuotealaan, erityisesti yrittäjyyden näkökulmasta. **KantriOulu** -hankkeen tarkoituksena on viestittää oululaisille kotikaupungin monimuotoisuudesta ja edistää kaupunki-maaseutu -vuorovaikutusta. Hankealueena on uusi Oulu eli Haukipudas, Kiiminki, Oulu, Oulunsalo ja Yli-Ii. Toimenpiteinä hankkeessa on esimerkiksi välittää tietoa asukkaille maaseudun yrityksistä ja toiminnasta, koskien myös luonnontuotealan yrityksiä. Lähimatkailu ja lähiruoka, kylien ja asukastupien välinen yhteistyö sekä päättäjille suunnatut maamieskoulut madaltavat kynnyksiä vuorovaikutuksen synnylle. KantriOulu on Oulun kaupungin hallinnoima tiedotushanke, jonka rahoitus tulee pääosin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta EU:n maaseuturahastosta. Hankkeen toteutusaika on 1.1.2011–31.12.2013.

Elinvoimaa ja menestystä maaseudulle 2012–2014 eli MASVA -hanke tarjoaa Pohjois-Pohjanmaalla aloittaville maaseutuyrityksille sekä yrittäjiksi aikoville maksutonta asiantuntija-apua. Hankkeen tärkein tehtävä on suunnitella ja kehittää maaseudun elinkeinoelämää yritystoiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen liittyvän yleisneuvonnan, liiketoiminnan suunnitelman laatimisen ohjauksen sekä maaseutuyritysten toimintaan liittyvien keskeisten toimintaympäristön muutosten tiedottamisen kautta. Hankkeella ei ole toimialakohtaisia rajoituksia. Hanketta hallinnoi ProAgria Oulu ja sitä rahoittaa Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto.

Maaseutuelinkeinojen kehittämisen tiedotus-, koordinaatio ja aktiivointi -hanke tiedottaa, koordinoi ja aktivoi maaseutuyrittäjyyttä sekä siihen liittyvää kehittämis- ja hanketoimintaa Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Hanke pyrkii vahvistamaan maaseudun elinkeinoja ja tiedottamaan hanketoiminnan mahdollisuuksista. MTK-Pohjois-Suomen hallinnoima hanke toteutetaan 1.4.2011–31.12.2013. Hankkeen rahoituksen on myöntänyt Kainuun ELY-keskus Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta.

Energia, ympäristö ja luonnonvarat -palvelukeskus (LuovaOteKeskus) -hankkeessa valmistellaan palvelukeskuksen toimintaa. Palvelukeskus tulee toteuttamaan käytäntölähtöistä innovaatiotoimintaa tarjoten tki -palvelujaan maakunnan luonnonvaratalouden arvoketjun yrityksille. Hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä ovat Oulun seudun pk-yritykset, jotka toimivat energia-, ympäristö- ja luonnonvara-alalla. Hankkeen lopullisina hyödynsaajina ovat ainakin alkutuotannon yritykset ja biotuotteita jatkojalostavat ja energiateknologiaa kehittävät ja tuottavat sekä erilaiset sovelluksiin osaratkaisuja tuottavat (mm. ICT-alan) yritykset ja tulevat yrittäjät. Hyödynsaajina ovat myös yliopistojen tutkijat sekä viranomaiset. Oppilaitokset voivat hyödyntää tuloksia kehittäessään opetustoimintaansa. Neuvontasektori voi käyttää tki-toiminnan tuloksia palvelujensa kehittämiseen. Hankkeen päättöittäjä on Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Toteutusaika hankkeella on 1.10.2011–30.9.2013.

Metsähallituksen ja Oulun Diakonissalaitoksen toteutuksessa **AIR (Activation, Interaction, Recreation)** -hankkeessa virkistysalueiden hyödyntämistä mallinnetaan työhyvinvointitoiminnassa sekä mielenterveyskuntoutuksessa ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Hankkeen tavoitteisiin kuuluu uusien tapojen kehittäminen luontoympäristön ja siihen liittyvien aktiviteettien hyödyntämisessä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. ESR-rahoitteinen hanke toteutetaan ajalla 1.1.2012–31.12.2013. Rahoittajaviranomainen on Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Metsähallituksen Luontopalvelut toteuttaa yhdessä Pohjois-Pohjanmaan liiton kanssa **Polku (Pohjolan luonto ja kulttuuri)** -hanketta, joka jatkaa elokuussa 2011 päättyneen Kulttuuriperintö matkailun voimavaraksi-hankkeen työtä. Vuosina 2012–2013 toteutettavan hankkeen tavoitteena on nostaa esiin pohjoispohjalaista kulttuuria sekä siihen liittyviä tapoja ja tarinoita. Hanke on EAKR-rahoitteinen.

Liite 6. Luonnontuotteita hyödyntäviä yrityksiä Pohjois-Pohjanmaalla

Yritys	Tuotteet ja palvelut luonnontuotealalla	Kunta
4H-yritys Ruska Anni Rapinoja Apetit Pakaste Oy Arolan Marjatila Art Villa Arto Nauha Birkala avoin yhtiö Calendan yrtit Charcoal Finland Oy CRS-BioTech Eläinten luontaishoitola Sui Matilainen Erä-Korpinen Father Nature Lapland Oy	Koruja luonnonmateriaaleista kuten pajusta, männystä, kävyistä, kaarnasta Työssään luonnonmateriaaleja hyödyntävä taiteilija Marjapakasteet, mm. puolukka, mustikka Tyrninviljely, mehut, jauheet Oululaisten käsityötuotteiden vähittäismyynti, mm. puolukksaippua Tyrninviljely Tyrninektari, -hyytelö ja -hillo Luomuyrtit, kuivatut yrtit, teet, mm. maitohorsma, mesiangervo, nokkonen Koivutislepohjaisia tuotteita, mm. kosmetiikkaa ja karkotteita Elintarvike- ja ravintolisä tuotteet, kosmetiikkatuotteet, tuotekehitys Eläinten luontaishoitoja, mm. yrttilääkintää Ohjelmapalvelut, esim. marjastus, sienestys, eräruokailut Leipomo, kahvio ja myymälä. Lapin minimeijerin jälleenmyyjä, mm. marjasiirapit, -limsat, -jäätelöt Ravintolapalvelut: marjat, sienet Ohjelmapalvelut, mm. luontoretket, tyrninpoimintaa Hyvinvointipalvelut, mm. turvesauna Hyvinvointipalvelut, mm. turve- ja yrttisauna Ravintolapalvelut: marjat, sienet Turvehaudehoidot Saunahoidot, mm. terva, turve Tuohityöt, tuohityökurssit Ohjelmapalvelut, esim. luontoretket, marjastus Opetus-, kuntoutus- ja hoitopaketit, mm. turve- ja yrttihoidot Kosmetiikkatuotteita, esim. yrttivoiteet Elintarvikejalostus: mehut, hillot Ravintolapalvelut: marjat, sienet Hyvinvointipalvelut, esim. yrttijalkakylvyt Eläinten luontaishoitaja, mm. kasvilääkintä Koristekäsityöt, mm. pahkoista ja oksista Tyrninviljely Eläinten luontaishoitaja Elintarvikeala: mm. tyrni- ja karpalomarmeladit Metsämarjat, mehut, mehustuspalvelu	Haapavesi Hailuoto Pudasjärvi Nivala Oulu Kalajoki Kalajoki Kiiminki Alavieska Utajärvi Oulu Reisjärvi Kuusamo Kalajoki Kalajoki Pyhäntä Raahе Liminka Kuusamo Oulainen Ruukki Kuusamo Yivieska Pyhäjärvi Kalajoki Oulu Kalajoki Kalajoki
femEmare Oy	Ohjelmapalvelut, mm. luontoretket, tyrninpoimintaa Hyvinvointipalvelut, mm. turvesauna	Kalajoki
Hiekkasärkkien Ohjelmapalvelut Oy	Hyvinvointipalvelut, mm. turve- ja yrttisauna Ravintolapalvelut: marjat, sienet	Kalajoki
Hoitola Aino Kyllikki HoitoSauna Elviira Honka Toivo Hopun Loppu Rane Säkkinen Hyvinvointikeskus Borén	Turvehaudehoidot Saunahoidot, mm. terva, turve Tuohityöt, tuohityökurssit Ohjelmapalvelut, esim. luontoretket, marjastus Opetus-, kuntoutus- ja hoitopaketit, mm. turve- ja yrttihoidot Kosmetiikkatuotteita, esim. yrttivoiteet Elintarvikejalostus: mehut, hillot	Pyhäntä Raahе Liminka Kuusamo Oulainen
Inga Nuojua	Ravintolapalvelut: marjat, sienet Hyvinvointipalvelut, esim. yrttijalkakylvyt	Ruukki
Isokenkäisten Klubi	Ravintolapalvelut: marjat, sienet Hyvinvointipalvelut, esim. yrttijalkakylvyt	Kuusamo
Janaranda Jaana Mäntylä Tmi Jaskan Pahkat Juola Raimo ja Pentti Kaipal Kalajoen Karkkipaja Kalajoen Marja-Tuote	Eläinten luontaishoitaja, mm. kasvilääkintä Koristekäsityöt, mm. pahkoista ja oksista Tyrninviljely Eläinten luontaishoitaja Elintarvikeala: mm. tyrni- ja karpalomarmeladit Metsämarjat, mehut, mehustuspalvelu	Yivieska Pyhäjärvi Kalajoki Oulu Kalajoki Kalajoki

Kallionevan Hoitoturve Kartanohotelli Törmänhovi Kasvishovi Oy	Pienimuotoista hoitoturpeen keruuta ja myyntiä Hyvinvointipalvelut, mm. turvesauna Luonnonmarjojen osto	Oulainen Oulainen Oulu
Kestitupa Ollila	Ohjelmapalvelut, mm. villiyrttien keruu ja käyttö ruokaan tai hoitoihin Ravintolapalvelu	Oulainen
Kioski-kahvila Äyskäri Koilliskarat Oy Koivukangas Hugo Korkalan Mansikkatila Korkatin Kartano Koulutus- ja tutkimuskeskus ERC-Innovation Kuusamon Marja Avoin yhtiö Kuusamon ruokapiiri Kylmänen Food Oy Lapin Ympäristösuunnittelu Oy (Oulun Pihatyo) Lassilan Taimisto Lehdon Luomutila Luonnonlääketieteenkeskus Nova (LH-keskus) Luontaishoito- ja koulutuskeskus NEO -Eheä Olo Luonto Kotala / Oulun Suomatkat Oy Luontomatkat Erä-Susi Luonto-osuuskunta Aapa Luttu Oy Luukkonen Tanja	Kaarnikkamehu, piikkavoide, kuusenkerkkäkuute Viherrakentaminen, maisemointi (kunta), kuntan keruu ja toimitus Pajusta vuollut kukat, koruja luonnonmateriaaleista Tyrninviljely Hyvinvointipalvelut, esim. terva-jalkakylvyt Monialakoulutusta, mm. kasvivärjäys Ostetaan ja myydään yrttiseoksia ja luonnonmarjoja (lakka, karpalo, mesimarja, mustikka, puolukka, variksenmarja) Mm. sienten ja marjojen välitystoimintaa Hillot, mehut Viherrakentaminen, pihanrakennus (kunta) Pensaiden, puiden ja perennojen kasvatusta, luonnonkasveja mm. metsäkuusi, punakoivu Tyrninviljely Eläinten ja ihmisten luontaishoidot, koulutusta, esim. kasvilääkintäkursseja Luontaisterapeuttikoulutus, lyhytkursseja Majoitus-, kokous-, koulutus-, kurssi-, luonto-ohjelmapalvelut Ohjelmapalvelut, mm. sieniretket Ohjelmapalvelut, mm. kasviretket Hoitotuotteiden ja kosmetiikan valmistus, esim. kihokista, islanninjäkälästä Käyttö- ja lahjatavaroita tuohesta	Kuusamo Kuusamo Pudasjärvi Tyrnävä Haapavesi Taivalkoski Kuusamo Kuusamo Siikalatva Oulu Tyrnävä Reisjärvi Oulu Oulu Yli-Ii Kuusamo Oulu Kempele Taivalkoski
Maatilamatkailu Wilppola	Ohjelmapalvelut, esim. marjastus Hyvinvointipalvelut, mm. turvehieronta	Siikalatva
Majakarin Majakka Ay Majava Eero Marjarannikko Ky Marjomaa Eija Maustaja Oy Merilän Kartano MTA Sarviseppä Nelituulia Oy Nevalanmäen Marjatila Niemitalon juustola	Luonnonyrttien keruu Koulutuspalvelut, esim. yrttivoiteiden valmistus Hoitotuotteiden valmistus yrteistä Pärekoreja Hyytelöt, mehut, hillot: mm. karpalo, tyrni, lakka Punonnanopetusta, villiyrttiretkiä, värjäyskursseja Hillot: esim. puolukka, lakka, mustikka Hyvinvointipalvelut, mm. metsäkellintä, turvehoidot Käsityöala, mm. pahkakuksat, käyttää myös pajua Suklaakonvehdit, mm. mustikka, hilla, terva Täysmehut, marjapakasteet, esim. metsämustikka Lakkahillon valmistus tauolla, mutta aloitetaan taas tulevaisuudessa	Raahe Liminka Raahe Vaala Pyhäntä Utajärvi Pudasjärvi Oulunsalo Haapavesi Pudasjärvi
Nokipannu Oy	Ohjelmapalvelut: mm. luonnontuotteiden keruutapahtumia Elintarvikejalostus: marjamehut, -hillot, -hyytelöt sekä pakastetut, kuivatut, suolatut ja marinoidut sienet	Pudasjärvi
Novisan	Hyvinvointipalvelut: mm. hieronnat, kasvo-, vartalo- ja jalkahoidot Hoitotuotteiden valmistus	Haapavesi / Kuusamo
Nurin Kurin Oulujoen Taimisto Ky Piehingin Marjat Oy PihaSatu Pilo-Tuotanto Oy Pohjois-Pohjanmaan museo Polar-Moos Oy Puhkariian Tila Puttaan Kartano/Hyvä Elo Oy Pyhäjärven Puunikkari Pyhäsalmen Herkku Raahen Taitopaja Ranta-aitta Annola kommandiitti-yhtiö Rantsilan Mehuasema Ky Rautio Matti Ravintola Pikkuveli Riipisen Riistaherkut Oy Rokua Health & Spa Ruokapohjola Oy Saija Oy Shaman Spirits Oy Soilen luomutila Sokeri-Jussin Kievari Oy Sortolan Jäätelö Oy Suomen Jäkälä ja Puu Oy Sydänmaan kyläosuuskunta	Käpykoruja, koivuntuohikoruja Koristepensaiden ja monivuotisten kukkien kasvatusta, luonnonkantoja mm. pilarikataja Tyrnivalosteet Viherrakentaminen, pihanrakennus (kunta) Verkkokauppa: myy suomalaisia luonnontuotteita Tervanpolto, tervan myynti Palleroporonjäkälä, harmaaporonjäkälä, isohirvenjäkälä, jäkälätuotteet Ohjelmapalvelut, mm. sienikurssit Turve- ja yrttisauna Käsityöala, mm. pahkatuotteita Metsäsienisalaatti Käsityö- ja ohjelmapalveluyritys, mm. himmeleitä rantavehnästä, himmelikursseja Lahjatavaroiden myynti, mm. pajukorit, pärekorit Tuoremehuasema Tyrninviljely, tyrnivalosteet Pientuottajiin ja lähiruokaan panostava ravintola Riistan ja marjan erikoistukku, mm. marjahyytelöt, kuusenkerkkähyytelö Ravintolapalvelut: terva, marjat, sienet Ohjelmapalvelut, esim. sieniretkiä Hyvinvointipalvelut, mm. yrtti- ja turvekylvyt Markkinoin perinteisiä suomalaisia elintarvikkeita, mm. marjajalosteet Ohjelmapalvelut, mm. ohjatut marjaretket Mm. terva- ja marjaliköörit, puolukkaglögi Tyrninviljely Lähiruokaan painottuva ravintola, mm. marjat, sienet Maatilajäätelöä, makuna mm. terva Jäkälän poiminta ja vienti ulkomaille Ravintolassa käytetään lähimetsien marjoja ja sieniä	Oulu Muhos Raahe Oulu Kalajoki Oulu Hailuoto Merijärvi Pyhäjoki Pyhäjärvi Pyhäsalmi Raahe Oulu Siikalatva Siikajoki Ylivieska Kuusamo Utajärvi Oulu Taivalkoski Tyrnävä Lumijoki Oulu Oulu Oulu Kärsämäki
Syötteen eräpalvelut / Erä Ohto Oy	Ohjelmapalvelut: mm. luontoretket Hyvinvointipalvelut: mm. turvesauna Ravintolapalvelut: marjat, sienet	Pudasjärvi
Särkän Perennataimisto Ky T:mi Aino Sukanen T:mi Raikko Tapion Tupa Tapu Oy Tmi Riikka Hyväri Tuoretukku Veijo Annunen	Perennojen kasvatusta, luonnonkasveja, mm. metsäkuusi, pilarikataja Mehut ja hyytelöt, mm. hilla, mesimarja, mustikka, puolukka, karpalo, tyrni Valmistaa ja myy mm. tervarasvaa Lähiruokaa painottava ravintola Mymälä, mm. paikallisia elintarvikkeita ja käsitöitä Pakurikäävän jalostus ravintolisäksi Luonnonmarjojen ja -sienten myynti	Raahe Oulu Siikalatva Kalajoki Alavieska Oulu Kempele

Vesalan Marjatila	Luonnontuotteiden keruu ja jalostus elintarvikkeiksi: hilla, karpalo, puolukka, mustikka, mesimarja, variksenmarja, kuusen- ja männynkerkkä, maitohorsma	Siikajoki
Vihreä Huone	Turvehieronta	Oulu
Villipunos	Pajunpunonta ym. kursseja	Kiiminki
Vimparin Marjatila	Tyrninviljely	Muhos
Viskaalin Oy	Lähi- ja luomuruuan sähköinen myynti- ja markkinointikanava	Kempele
VRJ Pohjois-Suomi Oy	Viherrakentaminen, pihanrakennus (kunta)	Oulu
	Ravintolapalvelut: marjat, sienet, yrtit	
Vuoton Joutsen luontomatkailupalvelut	Hyvinvointipalvelut, mm. yrttihoidot	Oulu
	Ohjelmapalvelut, mm. villalangan värjäyskurssi, luontokokouspäivä	
	Tyrninviljely, tyrnijuuhe, marjamehut, -hillot, -marmeladit	
Vääräjoen elämystila	Ohjelmapalvelut: mm. opastetut luontoretket, marjastusmahdollisuus	Kalajoki
	Ravintolapalvelut: marjat	
West Coast Pharma Oy	TervaSan-tuoteperhe: mikstuura, yskänpastilli sekä voide	Oulu
Yrttitila Ahotar	Luonnonyrttien ja -marjojen keräys ja jalostus, mm. teetä, hyttelöitä sekä voiteita eläimille ja ihmisille	Siikajoki

Liite 7. Haastattelututkimuksessa kesän 2012 aikana haastatellut henkilöt

Annikka Kujala, luonnontuotekouluttaja

Heino Kuha, Humanpolis Oy, projektipäällikkö, Rokua Geopark -yrittäjäyryshanke

Kaisu Sipola, Oulun seudun ammattikorkeakoulu, lehtori, keruutuotetarkastaja

Kirsi Kuosku, Naturpolis Oy, projektipäällikkö, Koillismaan matkailu- ja luonnontuotealan esiselvityshanke

Maija-Liisa Tausta-Ojala, Oulun Maa- ja kotitalousnaiset, toiminnanjohtaja

Niina Jortikka, Oulun 4H-piiri, luonnontuoteneuvoja, projektipäällikkö, Luonnontuoteala tutuksi -tiedotushanke

